Tiyatro Eserleri

HAMLET

W. Shakespeare

M.E.B.

M.E.
B.

MEB YAYINLARI

TİYATRO ESERLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 889
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 157
Tiyatro Eserleri : 1

Kitabın adı
HAMLET
Yayın Kodu
95.34.Y.0002.490
ISBN 975.11.0145.X
Baskı yılı
1995
Baskı adedi
10.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 9.12.1994 tarih ve 7966 sayılı yazıları ile beşinci defa 10.000 adet basılmıştır.

Tiyatro Eserleri

HAMLET

W. Shakespeare

Çeviren
ORHAN BURİAN

İstanbul, 1995

WILLIAM SHAKESPEARE

1564 - 1616

Şairin babası John Shakespeare, aslı çiftçi olan bir adamdı. 1550 civarında, yakın bir kasabadan göçüp gelerek Stratford'da yerleşti. Anlaşılan her çeşitten mal satan bir bakkal dükkânı işletmeye başladı: kendisinden zaman zaman zahîre tüccarı, deri tüccarı, eldivenci filân diye bahsedilişini böyle izah etmek belki yanlış olmaz. Stratford'da yerleştikten beş altı sene sonra varlıklı bir aileden Mary Arden adlı bir kızla evlendi. İlk iki kızları küçük öldü; William Shakespeare üçüncü çocuklarıdır. Vaftiz kaydının tarihi 26 Nisan 1564 olduğuna göre nisan sonlarında doğmuştur. John Shakespeare'in kasabadaki itibarı gittikçe artıyordu. Belediye meclisine âza olmuştu; hattâ bir ara reis de seçildi. William'dan sonra iki kızı ile üç oğlu daha oldu. Kardeşlerinin hepsi de şairden önce ölmüştür.

William Shakespeare kasaba okuluna gitmiş ise, orada her çocuk gibi o da bir miktar Lâtince öğrenmiştir. Zamanla ziraat işleri bozulmaya başladığı, kasabada birçok yangınlar çıktığı için olacak ki, babasının serveti de itibarı da azalmaya başladı. Borçlandı. Belediye meclisinden de çıkmak zorunda kaldı. William Shakespeare bu yüzden okumaya devam edememiş ve babasının dükkânında çalışmaya başlamış olacaktır. Yakın bir köyden hali vakti yerinde bir çiftçi ailesinin kızı olan, ama kendisinden yedi sekiz yaş büyük bulunan, Anne Hatmaway ile sevişiği sıralarda on sekiz yaşında idi. 1582 kasımında babasına

haber vermeden (belki kendi de pek istemeden), kız tarafının zoru ile, başka bir kasabada Anna'yı nikâh etti; 1583 mayısında da bir kızları doğdu. İki sene kadar sonra da ikiz çocukları oldu: kızın adını Judith koydular, oğlununkini de Hammet. Fakat çok geçmeden William Shakespeare, eyaletin hem hâkimi hem de Parlamentoda temsilcisi olan Sir Thomas Lucy ile, beyin hususi korusunda avlanmak yüzünden, bozuştu. Herhalde Stratford'dan ayrılmayı lüzumlu gördüğü muhakkaktır; o hâdiseyi, pek sevmediği karısından uzaklaşmak için bir vesile etmiş olabilir. Bu muhabbetsizlik ömrünün sonuna kadar sürmüş olacaktır; çünkü mirasından karısına bıraka bıraka bir yatak bırakmıştır; hem de en iyisini değil "ikinci en iyisini!"

O zaman Londra çeşit çeşit eğlence yerleri ile dillerden düşmiyen bir beldeydi. Fakat, eğlence yerlerinin çoğu belediye nizamlarından kurtulmak için şehir dışında kurulmuştu. Bunlar arasında birçok meyhanelerden başka boğa, horoz, ayı döğüşlerine mahsus sirkler vardı; iki tane de tiyatro işliyordu. Bu uzak yerlere arabayla yahut atla gelinirdi. Kibar kişilerin at uşakları vardı; ama orta hallilerin hususi adamları yoktu, onların hizmetini de çocuklar filân görürdü. Shakespeare de Londra'da belki kendi at tutmak, belki de bu işe koşacak çocuklar kullanmak suretiyle hayata atılmıştır zannediliyor. Böylece, tiyatroculuk mesleğinin dış kapısından işe başladıktan sonra fırsat buldukça yavaş yavaş içerlerine girmiştir.

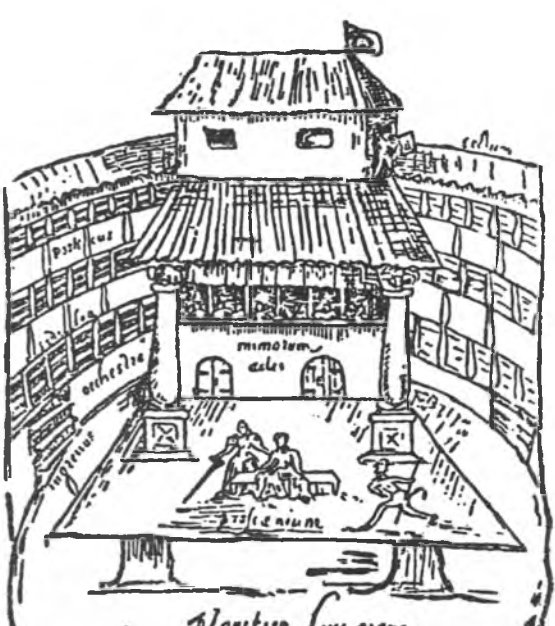
O zamanlar oyunculuk hiç de itibarda bir meslek değildi. Hattâ, 1572 yılında, bir asîl konağına kapılanmış olmıyanları — ellerinde mahallî hâkimden alınmış bir vesika yoksa — serserilerle bir tutan kanun çıkarılmıştı. Neyse ki oyuncular bunun çaresini bulmuşlardı: kendilerini bir asilin hizmetinde gösterip onun adı ile tanınırlardı. Ama ondan aylık almak şöyle dursun, gönlünü etmek için, bayramlarda filân konağında oyunlar verirler„ geri kalan zamanlar da taşrada kendi he-

saplarına oynarlardı. Bu yolda çalışan yüz kadar oyuncu kolundan en tanınmış Leicester Beyinin oyuncularıydı. Bu Bey, Kıraliçe Elizabeth'in gözdesi olduğu için, oyuncularına 1574 te Londra'da oynamak iznini aldı. Oyunlar han avlularında veriliyordu. Fakat belediye meclisi çok geçmeden kendini gösterip oyun yüzünden her cins adamla dolan hanların birçok ahlâksızlıklara yol açtığını ileri sürerek halka şehir içinde oyun verilmesini durdurdu. Bunun üzerine, başlarında James Burgage ile Leicester Beyinin oyuncuları da Londra'nın kuzeyinde, hemen sur dışında kendilerine bir bina kurdular; adını "Theatre" koydular. Az sonra da yanlarında Londra'nın ikinci tiyatrosu "Curtain" kuruldu. Öbür taraftan, belediye nizamları, seyircilerden para toplamamak şartiyle dost meclislerinde hususi maksatlar için oyunlar verilmesine müsaade ettiği için bir işbilir (Kırallık Kilisesinin koro başısı) Kırallık korosundaki çocuklarla şehrin Kara Papazlar diye anılan mahallesinde bir hususi tiyatro kurmuştur. Ama kendi öldükten sonra bu iş pek yürümedi, 1582 de de tiyatro büsbütün kapandı. Buna benzer, ikinci bir tiyatro da St Paul kilisesi yakınlarında kurulmuştu. Oyuncuları St Paul kilisesinin koro çocuklarıydı; başlarında da öğretmenleri vardı. Bu tiyatrolar küçük, üstü kapalı yerlerdi; oyunlar meşale ışığında verilirdi. Pahalı oldukları için buralara ancak kibarlar giderdi. Asıl halkın rağbet ettiği tiyatrolar şehir dışındakilerdi. Üç kat balkonu ve orta yerinde avlusu bulunan bu değirmi binaların üstü açıktı. Yağmur filân yağarsa avludaki seyircilerin korunmasına imkân yoktu; zaten bu sınıf seyircilerin oturacak yerleri de olmadığı için ayakta dururlardı. Sade giriş için bir peni verirlerdi. Altı peni verenler sahnenin iki yanında oturabilirdi. Balkonlar localara ayrılmıştı. Bu yerler için

adam başına otuz peni alınırdı. Üçüncü balkona giriş iki peniydi. Gerek üçüncü balkonun, gerek avlunun içine doğru uzanan sahnenin üstü saz bir damla örtülüydü.

Shakespeare oyunculuğa başladığı sıralarda Londra'da sekiz on oyuncu kolu, her bir kolda da yirmi kadar oyuncu vardı. Şair, tahminlere göre Leicester Beyinin oyuncularına katıldı. O Bey öldükten sonra bütün kol Derby Beyinin oğlu Strange hizmetine girdi. O da öldükten sonra 1593 te Saray Nazırının Adamları adiyle çalışmaya başladı. Shakespeare, sanatında iyi bir oyuncu tanınacak kadar kendini göstermişti; ama hiçbir zaman büyük roller — meselâ kendi kahramanlarını — oynıyacak kadar yükselmedi; onları hep Richard Burbage oynardı. Zamanla oyunculuktan dram yazıcılığına bunun için geçmiş olabilir. Günden güne halktan daha çok rağbet gören tiyatroların da yeni yeni yazıcılara ihtiyaçları vardı. Shakespeare, kumpanyası için eski oyunlar yenilemeye her halde böylece başladı. İngiliz tarihinden alınan mevzular alâka görüyor diye *Henry VI* adı ile tazelediği üç bölük oyun bu mahiyettedir. Tarih bakımından o oyunlarda geçenlerin devamı demek olan *Richard III* de aynı alâkanın verdiği hızla yazılmış olmak gerektir. Zaten bu çıraklık yıllarının oyunlarında — *Henry VI, Titus Andronicus, Yanlışlıklar Komedyası* gibi eski bir oyunun yenilenmişi ile karşı karşıya değilsek — günün rağbette oyunlarına benzer oyunlar buluyoruz. Nasıl ki, *Richard III*, Londra seyircilerini *Timurlenk* gibi oyunlariyle ihtirası gururu ihtişamı büyük olan kahramanlara ve gösterişli hitabelere alıştıran Marlowe örnek edinilerek yazılmış bir oyundur. Yahut teşbihleri, istiareleri, bilgiç sözleri, edalı kişileri ile Lyly örneğinden *Aşkın Emeği Boşa Gitti* gibi hafif oyunlar çıkıyor.

Ama bu düzeltmecilik, bu özenti devri çok sürmedi. 1594 - 1595 yıllarından başlıyarak *Richard II, Romeo ile Juliet, Venedikli Tacir* gibi oyun-

1596 senesinde Londra'yı ziyarete gelen De With adlı bir Holandalının bir temsil esnasında yaptığı ve o zamanki tiyatroların birçok hususiyetlerini gösterir taslak. Tiyatro bayrağının da belli ettiği gibi bu taslağa "Swan" tiyatrosu örneklik etmiştir. Shakespeare'in oyunları ise "Theatre," sonra da "Globe" tiyatrosunda oynanmıştır.

larla Shakespeare yavaş yavaş kendi şahsiyetini göstermeye başladı. Meselâ *Richard II* mevzuunu yine tarihten almak, yine İngiltere kırallarından birinin hayatını canlandırmakla beraber fırtınalı söz, fırtınalı hareket sevdasına düşmiyen bir oyundur. İkinci Richard'da Shakespeare, vazifesine nispetle kendisi zayıf kalan, duygulu fakat iradesiz kahramanlarının ilk örneğini vermiş oluyor. Bu çekingen ve kendi içine kapanıp düşünmesini seven tip zamanla olgunluğunu Hamlet'te bulacaktır. *Venedikli Tacir* için kullanılan hikâyeler birden fazladır. Alacağına karşılık borçlusundan bir kilo et kesmeye kalkan, fakat "Et hakkındır, ancak, anlaşmanızda olmadığı için kan akıtamazsın; hem bir kilodan bir gram fazla da kesemezsin!" demek akıllılığını gösteren hâkime yenilen yahudinin hikâyesi o zamanlar halk arasında tekrarlanıp duran bir destandı. Vasiyetinde, kızını alacak kocanın, altın gümüş ve kurşun üç mahfazadan hangisi içinde kızının resmi olduğunu kestirmesini şart koşan baba ve o öldükten sonra kızının başından geçenler ayrı bir hikâye idi. Kocalarına birer yüzük verip sonra kendileri erkek kıyafetine girerek bu yüzükleri hiyle ile tekrar ele geçiren ve kocalarının vefasızlığı ile alay eden iki genç kadının hikâyesi ise büsbütün ayrı bir hikâye. Ama Shakespeare kendi hırslarından başka kanun tammıyan yahudi ile gençliği, güzelliği ve zekâsı sayesinde bütün sakatlıkları düzeltebilen Portia tezadını ortaya koyarken o hikâyelerin hepsini biribiriyle kaynaştırıyor. İngiltere tarihinin büyük günlerini anan tarihî oyunları *Henry IV* ile *Henry V* de bu sıralarda yazıldı.

Tarihlerden, İngiliz kahramanlığı üzerinde en gururla durarı, *Henry V* muhakkak ki halk kahramanı Essex Beyinin (sonradan muvaffakıyetsizliğe uğrıyan) İrlânda seferiyle alâkalıdır; zaten beşinci perdenin başında buna bir telmih de vardır. *Henry IV* dramında yarattığı zevk düşkünü, içki düşkünü, korkak şişman Falstaff, söylendiğine göre, Kıraliçe'nin o kadar hoşuna

gitmiş ki, onu bir kere de âşık olur görmek istemiş. Bunun üzerine şair de Falstaff'ın, yaşına başına bakmadan kadın peşine düşünce nasıl onların maskarası olduğunu gösteren *Windsor'lu Şen Kadınlar* komedyasını yazmış. Herhalde şairin Falstaff, hâkim Shallow gibi tipleri daha o tarihlerde halkın dilinde ve hâfızasında yer etmişti. Ama, sonraları eserlerine bakarak anlıyoruz ki, Shakespeare henüz o zaman tam olgunluğa erişmemiş. Ortaya koydukları güzel dramlardır: mevzularının ana hatlarından başka her şeyini sanatkâr kendi düşünüp bulmuştur; zevk ve alâka ile seyrediliyor; yer yer insanı düşündürüyor; hayatın aydınlık sevimli tarafları iyi aksettirilmiş; nazmı (bütün eserlerinde kullandığı on on bir hecelik kafiyesiz nâzım) mısra sonunda soluksuz tıkanıp kalmıyor, akıcılık kazanmıştır. Fakat insanı ergin insan, sanat eserini olgun eser haline getiren ıstırap ve çile henüz gereğince işlenmemiştir. Ancak *Venedikli Tacir*'de Shylock, *Beğendiğiniz Gibi*'de Jaques, *Julius Caesar*'da Brutus zaman zaman bu hayat derinliğini sezer görünüyorlar. Bununla beraber, 1595 ile 1600 arasında ortaya konan bu eserler, daha o zaman sanatkârı çağdaşlarının başına geçirecek kadar yeni ve değerli bulunmuş olacak ki, 1598 de, günün ahlâk ve edebiyat meseleleri üzerine bir kitap çıkaran Frances Meres, İngiliz şairlerini Yunan, Lâtin ve İtalyan şairleriyle karşılaştırırken, söz arası Shakespeare'in on kadar eserini saydıktan sonra, tragedyalarının Seneca'dan komedyalarının Plautus'tan aşağı kalmadığını söylüyor. Ayrıca, o tatlı ifadesiyle yazdığı *Venus ile Adonis*, *Lucrece* adlı manzum hikâyelerini ve *sonelerini* öğüyor.

Shakespeare sade iyi bir oyuncu, birinci sınıf bir yazıcı olarak kuru bir şöhret edinmekle kalmamış, tiyatrodan epeyce para da kazanmış olacak ki, 1597 yılında Stratford kasabasının hemen hemen en büyük evini, bahçeleriyle ambarlariyle beraber satın aldı. Yine aynı sırada ailesine bir arma da temin etti: eli mız-

raklı bir kartal. (İngilizce *shake* sarsmak, *spear* mızrak demektir.) Hemşehrileri de başları sıkıştıkça, borç almak için önce onu hatırlıyorlardı. 1599 da, eski "Theatre" binasının kerestesiyle kurulan "Globe" tiyatrosuna ait senetlerde artık Shakespeare yalnız oyuncu olarak değil, kumpanyanın hisse sahiplerinden olarak da gözüküyor. Zekânın, nüktenin, güzelliğin temsil edildiği en güzel komedyaları. *Kuru Gürültü, Beğendiğiniz Gibi, On İkinci Gece* bu bir iki yılın eseridir. Ama yine aynı eserlerden, gelen yılların karanlığının haberini de almıyor değiliz. Her şeyde dertlenecek bir sebep bulan kaygısever Jaques o habercilerin yalnız biridir. Şairin hayata bakışındaki bu değişiklik seçmeye başladığı ağırbaşlı mevzulardan da bellidir. Elizabeth'in saltanatının son yılları politika bakımından olduğu kadar din, ahlâk ve sanat bakımından da buhranlıydı. Bunlara belki şairin kendi üzüntüleri de karıştı. Herhalde 1600 yılından itibaren *Julius Caesar* ile başlıyan bir sıra eserde hayattan, insan tabiatından, hattâ Tanrının adaletinden de insanı ümitsizliğe düşürecek kadar büyük felâketler seyrediyoruz. Bu ümit kıran acılık yalnız *Hamlet, Othello, Lear, Macbeth, Timon* gibi tragedyalarda değil *Kısasa Kısas, İşin Sonuna Bakmalı* gibi komedyalarda da besbellidir. Shakespeare, eserlerinin mevzuu için kullandığı tarih hâdiselerine, hikâyelere, şiirlere her zaman sadık kaldığı halde, meselâ *Lear*'de bakıyoruz ki: tarih, Lear'ın küçük kızı ablalarının ordularını yenip hükümdarlığı tekrar ele geçirerek babasına verir, demişken Shakespeare, tam tersine, oyunu Kordelia'nın yenilip ölmesi ve ihtiyar hükümdarın çıldırmasiyle bitiriyor.

Bu büyük tragedyalar çığı, şairin kendi dışına çıkmaktaki kudretinin de bir ispatıdır. Çünkü, 1600 yılından başlıyarak yedi sekiz senelik bir zamanı kaplıyan bu acılık ve kötümserlik devresi, onun maddi refaha en çok erdiği senelerdir. Stratford'da 107 hektarlık araziyi 320 sterlinge 1602 de aldı; yine kasabasından bir akar için

1605 te 440 sterling verdi. Zaten I. James 1603 yılında İngiltere tahtına geçince, büyük bir sanatseverlik göstererek şairin bulunduğu kumpanyayı "kendi eğlencesi kadar muabbetli halkının eğlencesini de göz önünde tutarak" *Kıralın Oyuncuları* adı ile kendi hizmetine almıştı. Worcester Beyinin kumpanyası, başlarında Thomas Heywood olmak üzere, *Kıraliçenin Oyuncuları;* başlarında, şöhrette Burbage ile başabaş giden Alleyn olmak üzere, Amiralin adamları *Veliahtın Oyuncuları* adiyle hizmete alındılar. Sarayda sık sık oyunlar veriliyordu. Oynananların çoğu da Shakespeare'in eserleri idi. İngiltere, İskoçya, İrlanda tahtlarını birleştiren I. James hakında *Macbeth*'de cemileli telmihler vardır; *Kısasa Kısas, Othello, Lear* için raslanan ilk kayıtlar da hep önce sarayda oynandıklarını gösterir.

Roma tarihinden alınma tragedyalar, *Antonius ile Kleopatra* ve *Coriolanus* kötümser görüşlü günleri ile ihtiyarlık günlerini birbirine bağlar. Nazım ve sahne tekniği artık mükemmele erişmiştir. Sanatkâr olarak Shakespeare bunlardan, hele birincisinden daha kusursuz eser yaratmadı. Vaka yapısını kurmak, insanlarını canlandırmak bakımından şiiri misilsiz bir ustalıkla kullanıyor. Bu eserler büyük tragedyalarından, olsa olsa, fikir zenginliği bakımından geri kalır. Shakespeare'in, meslek hayatının son dört beş senesinde yazdığı yarı acı yarı ferah oyunlar, *Perikles, Cymbeline, Kış Masalı* ve *Fırtına* ise çilelerin ardından gelen yorgun sükûnun eserleridir. İyi ile kötünün çarpıştığı bu oyunlar hep iyinin sabır ve müsamahasının kötüyü yola getirmesiyle bitiyor. İster Shakespeare'in kendi hayat görüşü değişmiş olsun, ister günün rağbette oyunları acının tatlıya dönmesiyle biten oyunlar olsun, şu muhakkak ki, Shakespeare bu son eserlerinde karanlıkta kalanları aydınlığa çıkarmak azmindedir. Nasıl *Lear*'de, düşüncesine uymuyor diye, kullandığı kaynağa sadakatten ayrıl-

mışsa; şimdi de, yine düşüncelerine uymuyor diye, kaynaklarına ters taraftan sadakatsizlik ediyor. Meselâ *Lear için* kullandığı aynı kaynaktan *Cymbeline*'in aslı olan hikâyeyi çıkarırken, babasının gazabına uğrayıp saraydan kovulan hükümdar kızı fikrini hoş bulmuyor; vakayı, kız, erkek kıyafetinde kaçıp birtakım üzücü maceralardan sonra kurtulacak şekilde bitiriyor.

Meselâ *Kış Masalı*'nın aslı olan hikâyede Kıraliçe kocasının kıskançlığına kurban gidip ölür; Kıral da kendini öldürür. Halbuki Shakespeare, öldü sanılan kıraliçeyi diriltiyor; kıralı da suçunu anlayıp pişman olmaya sevkediyor. Yine bu çeşit oyunlardan olan *Fırtına* birçoklarınca şairin son eseri olarak alınır. Bir iki hususiyeti vardır ki, onu öteki oyunlardan ayırıyor. Hem zaman ve mekân birbirlerini göz önünde tutan tek Shakespeare dramıdır: olanların hepsi yirmi dört saat içinde ve aynı küçük ada üzerinde geçer. Hem *(Aşkın Emeği Boşa Gitti, Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası, Windsor'lu Şen Kadınlar*'dan sonra) mevzuu için bir kaynak bulunmıyan dördüncü eserdir. Hem de oyunun kahramanı ihtiyar sihirbaz Prospero pek çoklarında şairin kendisi olarak gösterilir: bütün hayata yüksekten, tarafsız ve sakin bir gözle bakan, başkalarının bahtiyarlığını kendininkinden çok gözeten, kötü kuvvetleri bile usta idaresiyle faydalı kılan, nihayet bütün hayatı bir rüya sayabilen olgun ve ergin insanoğlu Shakespeare...

Shakespeare tiyatrodan gelen servetin zengin oldukça Stratford'dan yeni yeni yerler alarak kasabasının eşrafı arasına girmişti. Son senelerinde artık orada oturuyor, Londra'ya işi oldukça iniyordu. Yaşlandıkça sıhhatı de bozulmuş olabilir. O zamanlar ellisine gelen insan zaten ihtiyar sayılırdı. Gerek yaşama şartlarının bozukluğu, gerek salgın hastalıkların sıklığı yüzünden erken ölenler çoktu. Nasıl ki oğlu Hamnet de on birinde ölmüştü. Şair de herhalde so-

nunun yaklaştığını sezmiş ki, vasiyetnamesini hazırlatarak 25 mart 1616 da imzalamıştır. Malının çoğunu büyük kızı ile torununun üstüne ediyor; en yakın sahne arkadaşlarına da, kendisini hatırlatacak birer yüzük alacak kadar para bırakıyordu. Shakespeare, söylendiğine göre, şair arkadaşlarından Ben Jonson ile Drayton'un bir ziyareti sırasında çok içtiği için tutulduğu hümmadan kurtulamıyarak 23 nisan 1616 da ölmüştür. Kasabanın kilisesine, itibarlı hemşehrilerden olduğu için de, mihrabın yakımna gömüldü.

Shakespeare'ın eserlerinin çoğu sağlığında basılmamıştı: belki tiyatro eserlerinin okuyucusu az olduğu için; belki de şair, eserlerini oynasınlar diye sattığı kimselere haksızlık etmekten çekindiği için. Kendi isteği ve adı ile basılıp çıkan belli başlı eserleri *Venus ile Adonis* (1593), *Lucretia'nın Kaçırılışı* (1594) adlı iki manzum hikâye ile sayısı yüz elliyi geçen *Soneler* (1609) dur.

Meres'den anlaşıldığına göre *Soneler* — hepsi değilse bile çoğu — 1598 den önce yazılmış, tanıdıklar arasında tekrarlanıyordu. Şairin en çok münakaşa edilen eseri budur. Acaba bu küçük şiirler günün hevesine uyarak yazılmış şeyler miydi, yoksa gerçekten şairin hayatında buhranlı bir çağı işaret mi ediyordu, bilinmiyor. Tefsirlerin çoğu ikinci görüşe yakındır. Eserin birinci kısmındaki 126 tane umumiyetle bir delikanlıya, ikinci kısmındaki 26 tanesi bir kadına yazılmıştır. Delikanlı hem soyludur, hem güzeldir. Yaşlanmaya başlıyan şair onu çok seviyor, hayranıdır. Bu güzelliğin geçip gitmesini de istemiyor; delikanlı evlenmeli, güzelliğini çocuklarında devam ettirmelidir. Bununla beraber onun güzelliği asıl şairin mısralarında ölmezleşecektir. O şiirlere bu kudreti veren delikanlının güzelliği olduğu kadar şairin ona duyduğu sonsuz sevgidir. Halbuki aynı delikanlı, şair yokken, onun sevgilisiyle sevişiyor. Sonra da ken-

dini affettirmeye çalışıyor. Şairin cömert sevgisi onu da o vefasız kadını da affediyor. Ama bir kere kırılmıştır. Sonra ortaya bir ikinci şair çıkıyor; o yakışıklı efendisinin iltifatını kazanmaya uğraşan bir rakîp. Bu, yeni üzüntülere yol açıyorsa da nihayet şair, delikanlıya olan sevgisinin her şeyden üstün olduğunu, bu sevgi yüzünden belki haksız düşüncelere saplanmış bulunduğunu söyliyerek, eski anlaşmazlıkları tam bir barışla bitiriyor. Esmer güzeli sevgilisiyle olan münasebete gelince: erkeklerle oynamasını bilen bu kadın onu zaman zaman büyülüyor. Bulunmaz bir kadın değildir. Hattâ şair, kusurlarını da sayıyor. Ama zekidir, fettandır; anlaşılmaz bir çekiciliği var. Onun için de şair kızmıyor değil. Hele delikanlıyı avlamaya kalkışını büsbütün hırsla karşılıyor. Ancak, bu kadına karşı mukavemeti de yok; ayaklarına kapanıyor. Bu vefasız, şairin sevdiği delikanlıyı ele geçirmekle kendisini de ikinci defa ele geçirmiştir. *Soneler*'in anlattığı bu hikâyenin doğruluğu kabul edilirse, ortaya kahramanların kim olduğu meselesi çıkmaktadır. Shakespeare'in sonelerinin "müvellidi" diye andığı W. H. kimdi? Sonra ikisinin de sevdikleri esmer güzeli kimdi? Bunlar hakkında birçok fikirler ortaya atılmıştır. Kimi delikanlının Southampton Beyi[1], kimi Pembroke Beyinin oğlu[2] kimi de asîl bir kimse olmayıp aynı oyuncu kolundan bir

[1] Sahiden, şairin manzum hikâyelerini kendisine sunduğu hâmisi Southampton Beyi Henry Wriotesley, genç ve yakışıklıydı. Oxford Beyinin kızıyle nişanlandıktan sonra beş altı sene, evlenme işini, birçok ısrarlara rağmen, uzatıp durmuştur.

[2] Pembroke Beyinin oğlu William Herbert de 1595 yılında, on beşinde Londra'ya evlendirilmeye getirilmiş, sonra iş bozulmuş, tekrar anasının babasının yanına dönmüş, ama on yedisinde büsbütün Londra'ya gelmiş, Mary Fitton adlı kumral bir sevgili de edinmişti.

delikanlı[3] olduğunu iddia ediyorlar. Kadının kim olduğunu kestirmek daha güç. Tahminler arasında Oxford'lu bir hancının karısı Mrs. Davenant, bir de Shakespeare'in hamşehrilerinden Richard Field'in, ölen Huguenot ustasından kitapçı dükkâniyle beraber devir aldığı karısı Jaqueline Field vardır. Bundan başka, birçok şairlerce kullanılan bir Yunan efsanesini ateşli mısralarla anlatan *Venus* şiirinde de Shakespeare'in sevdiği bir delikanlıya ihtiraslı telmihlerde bulunduğu fikrinde olanlar vardır. *Lucretia* sanat bakımından daha işlenmiştir, ama daha az taşkın bir dille yazılmıştır. *Phoenix and the Turtle* adlı şiiri de, evlenir evlenmez birbirinden ayrı düşen bir katolik karı kocanın mezhepleri yüzünden çektikleri ıstıraba remiz olarak yazdığını ileri sürüyorlar. Fakat bütün bunlar henüz kat'î delilleri bulunamamış tahminlerdir.

Shakespeare'in sağlığında basılan oyunları da halledilemiyen meseleler çıkarmaktadır. Meselâ: hangileri kendi isteğiyle çıkmıştır bilinmiyor. Çünkü o zamanlar, rağbet gören bir oyunun, ya temsil esnasında acele yazılarak, yahut oyunculardan biriyle el birliği ederek "korsan işi" bastırılması olmıyan bir iş değildi. Eserin sahibini bu türlü hırsızlara karşı koruyacak yayın kanunları yoktu. Her ne kadar bir eser bastırılmadan Kayıtlar Dairesine yazdırılırdı ise de daire sade kayıt parasını almaya bakar; eseri kim kaydettiriyormuş, kimin adına kaydettiriyormuş araştırmazdı. Öbür taraftan, oynanan oyunları sarayın Eğlenceci Başısı sansür ederdi ama kayıtları yoktu. Bu yüzden Shakespeare oyunları, daha doğru o devrin bütün oyunları, için iki büyük güçlükle karşılaşıyoruz: bir kere, ne zaman yazılmıştır, tam olarak bilmek güçlüğü. İkincisi, eserler şairin elinden çıktığı halde midir, kat'î olarak hüküm vermek güçlüğü. Herhangi

[3] Kumpanyada Hughes adlı bir musiki ustası ve bunun William adlı bir oğlu varmış.

bir eserin tarihini kestirmekte ya, nasılsa o eserin, tarihi bilinen diğer bir eserde anılışından, yahut eserin kendi içinde geçen ve tarihi için bir ip ucu veren sözlerden faydalanabiliriz. Meselâ Meres adlı edebiyat adamının 1598 yılında çıkan bir eserinde anılan Shakespeare oyunlarının o tarihten önce yazıldığı hükmüne varıyoruz .Yine meselâ saray kayıtlarında 1606 kışı sarayda oynandığı yazılı diye, *Lear* için, bu tarihten önce yazılmıştır diyoruz. Yine meselâ şair Marlowe'dan bir mısra tekrarlanan *Beğendiğiniz Gibi* — Marlowe 1593 yılında öldüğüne göre — bu tarihten sonra yazılmış olmak gerektir diyoruz. Bu gibi tahminlerse tek bir yıl üzerinde karara vardıran tahminler değildir. Esere, böylece, başlangıç yahut son olarak bulunan tarihlerle eserin arası birkaç ay da olabilir, birkaç yıl da. Sonra, dışarda bahsine raslanmıyan oyunlar da vardır. Bunun için, eserlerin üslûp hususiyetlerinden faydalanmaya; gerek fikir, gerek teknik bakımından şairin ilerleyişini takip etmeye çalışıyorlar. Ama bu usul de kat'î tarihler verebilmekten uzaktır.

Bununla beraber metin meselesi tarih meselesinden de mühimdir. Elimizdeki oyunların hangisi şairin elinden çıktığı gibidir, bilmiyoruz. Otuz altı oyunu bir arada ilk olarak kendisinin ölümünden yedi yıl sonra 1623 yılında iki oyuncu arkadaşı tarafından çıkarıldı. Kitap büyük boydadır; *Birinci Folio* diye anılır. Çıkaranlar tabiî, bütün oyunların asıllarına göre sadakatle ortaya konduğu iddiasındadırlar. Evvelce, şairin sağlığında olsun, ölümünden sonra olsun, tek tek çıkan (ve küçük boy oldukları için *Quarto* diye anılan) on yedi oyunun metnini, çalınmadır bozuktur, diye kötülüyorlar. Gerçekten, bu metinlerin bir kısmı çok bozuktur: bazı yerlerinden mâna bile çıkmaz; nazımla nesrin karıştırıldığı, söz geçmiyen yere söz konduğu görülür. Fakat bir kısmı, 1623 metninden yer yer ayrılmakla beraber, düzgündür. Hat-

tâ anlaşılıyor ki, *Birinci Folio* için bu düzgün *Quarto*'lardan faydalanılmıştır. *Lear, Hamlet* gibi bazı oyunların, aslına uygunluğundan bahsedilerek çıkarılan, *Folio* metinleri ise *Quarto* metninden daha kısadır; anlaşılmıyacak kadar bozuk yerleri de eksik değildir, acaba oyunların *Folio* metnindeki şekilleri mi şairin yazdığı gibidir, yoksa daha önce tek tek çıkan metinleri mi? Yoksa ikisi de mi değil? Ayrı metni bulunmayıp ilk olarak *Birinci Folio* da rastladığımız yirmi oyunun ne kadar fazlası yahut eksiği var? *Birinci Folio* dışında bırakılan, fakat daha önceki kayıtlarda şairin adıyla çıkan *Perikles* acaba sahiden Shakespeare'in değil midir? İşte bütün bu kestirilemiyen noktalar, son otuz kırk senedir ilim adamlarını, eski metinler, o zamanki yayın ve baskı hususiyetleri, tiyatro işleri ve saire üzerinde daha çok araştırmalara sevketmiştir. Her türlü ipucundan faydalanılarak Shakespeare dramlarını bugün aşağı yukarı şöyle sıralıyorlar:

1590 — 1595 *Henry VI*, 1-3
Richard III
Yanlışlıklar Komedyası e. b.[1]
Titus Andronicus
Hırçın Kız y.
Veronalı İki Centilmen b.
Love's Labour's Lost
Romeo ile Juliet e. y. b.

1595 — 1600 *Richard II*
Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası y. b.
King John
Venedik Taciri y. b.
Henry IV 1-2
Kuru Gürültü

[1] Eser yanlarındaki *e* eski harflerle, *y* yeni harflerle, *b* Millî Eğitim Bakanlığı Klâsikleri arasında tercümeleri çıktığını anlatmak için kullanılmıştır. Bu oyunların sahnemizde oynananlarının sayısı ise on altıdır. (Bk: "Türk Tiyatrosu", sayı 171.)

	Henry V
	Beğendiğiniz Gibi y. b.
	Julius Caesar e. y. b.
	On İkinci Gece y.
1600 — 1608	*Hamlet* e. y. b.
	Windsor'lu Şen Kadınlar b.
	Troilus and ressida
	All's Well That Ends Well
	Measure for Measure
	Othello e. y. b.
	Kıral Lear e. y.
	Macbeth e. y.
	Antonius ile Kleopatra e. b.
	Coriolanus y.
	Atinalı Timan b
1608 — 1613	*Perikles*
	Cymbeline
	Winter's Tale
	Fırtına b.
	Henry VIII

Herkesi metinler hakkında kararsızlığa düşüren şüpheler kimini de büsbütün inkârcılığa götürüyor. Bunlara göre: Shakespeare diye biri yoktur; varsa bile eserlerin sahibi değildir; adı, sadece eserlerin asıl sahibi olan bir asîli gizlemek için kullanılmıştır. O zamanlar şairlik asîllerce küçük görülürdü. Bu işle uğraşanlar ya uğraşmıyor gözükür, yahut şiirlerini çıkaramazlardı. Nitekim, Elizabeth devrinin ünlü şairlerinden Sir Philip Sindney sağken hiçbir eserinin çıkmasına razı olmamıştı. Sir Walter Raleigh de şiirlerinin hemen hepsini şurada burada adsız olarak bastırmıştı. Hele halkı eğlendirmek için oyun yazmak büsbütün aşağılatıcı görülürdü. Bu yüzden Shakespeare eserlerinin asıl sahibi de kendini gizlemek zorunda kalmıştır, deniyor. Bu dâva yüz seneden beri sürüp gitmektedir. Eserlerin sahipliğine uygun olan asîl de, kimine göre, Elizabeth devrinin büyük ilim adamı

Bacon; kimine göre, Rutland Beyi, kimine göre Derby Beyi, kimine göre de Oxford Beyidir. Ama hepsine göre bir *asîl* olduğu muhakkaktır. Çünkü Shakespeare eserlerinin icabettirdiği vasıflar: görgü, bilgi, duygu üstünlüğü, kibar hayatını ve sanat inceliklerini yakından biliş, hukuktan anlayış, doğru dürüst okumamış ve yirmisinden sonra Londra'ya gelmiş bir kasabalının harcı değildir. (Bu düşünce ve nazariyelerin faydalı bir hülâsası için, bak: *Shakespeare Kimdi* - Saffet Dengi; C. H. P. konferansları, seri I, kitap: 16.)

Ama bütün bu hükümler, dış tesirlere fazla ehemmiyet veren; dehanın gördüğünü çabuk kapmak ve göremediğini sezmek kudretini küçükseyen bir düşünüşten doğuyor. Bu görüşe karşı, yüksek tabakadan olsun kendi meslekdaşlarından olsun, birçok çağdaşlarının tanıyıp severek o eserlere sahip bildiği Stratford'lu Shakespeare henüz ayaktadır; ve inkârcılarının, hiç değilse *şimdiki* delilleri ile yıkılmadan duruyor.

HAMLET

Hamlet hikâyesine, ilk olarak, on üçüncü asır Danimarka yazıcılarından Saxo Grammaticus'un *Historiae Danicae - Danimarkalılar Tarihi* isimli eserinde raslanıyor. Bizim vekayinameleri andıran bu eser o zaman yazılmışsa da ancak 1514 tarihinde basılmıştır. *Histoires Tragiques - Acıklı Hikâyeler* adı altında bir sıra tarihî hikâye toplıyan Fransız yazıcısı Belleforest 1570 yılında bu Amleth hikâyesinin de Fransızca serbest bir tercümesini çıkardı. Shakespeare'in oyunu rağbet kazandıktan sonra (1608) bu Fransızca tercüme de, bir iki küçük değişiklikle, *The Hystorie of Hamblet - Hamblet'in Hikâyesi* adı altında İngilizceye çevrilmiştir. Tarihle karışık Ambleth hikâyesi şudur:

Horvendil ile Fengon adlı iki kardeş, Danimarka kırallığına bağlı olmak üzere, Jutland'ı beraberce idare etmektedirler. Bunlardan Horvendil bir döğüşte Norveç kıralını öldürüyor ve mükâfat olmak üzere Danimarka kıralının kızı Gerutha'yı alıyor. Bir oğulları oluyor, adını Amleth koyuyorlar. Sonra, kıskançlığa kapılan Fengon, karısına çok eziyet ediyor iddiasiyle kardeşini öldürüp Gerutha ile kendisi evleniyor. Bunun üzerine Amleth aptal hali takınıyor; ata ters biniyor filân. Ama aslında intikam çareleri aramaktadır. Bu arada, sırrını öğrenmeye çlışan saray adamlarını muammalı sözlerle şaşırtıyor. Beraber büyüdüğü bir kızı ona karşı tuzak gibi kullanmak istiyorlar; fakat süt kardeşinden hakikati öğrenerek bu tuzağa düşmüyor. Amcasının dostlarından biri, Amleth ile annesi konuşurken dinlemeye kalkıyor. Daima kuşkuda olan Amleth horoz

gibi ötüp oradan oraya sıçrarken adamın bir örtü altında gizlendiğini anlıyor, kılıcını saplayıp bu hafiyeyi öldürüyor, parça parça kesip haşlıyarak etlerini domuzlara yediriyor. Annesine de, mahsus deli gözüktüğünü ve intikam almak azminde olduğunu haber veriyor. Annesi, eski kabahatini anlayıp oğlunun tarafına geçiyor. Öbür yandan, şüpheleri büsbütün artan amcası, Amleth'i iki kişiyle birlikte İngiltere'ye yolluyor. Bu elçilere verdiği mektupta (mektup o zamanın usulünce bir tahta parçası üzerine kazılmıştır) ora kıralından Amleth'in öldürülmesini istiyor. Fakat, Amleth mektubu değiştirdiği için, sonunda İngiltere kıralı onu değil yoldaşlarını asıyor, ona da kendi kızını veriyor. Ayrılışından bir sene sonra Amleth memleketine dönüyor. Bir ziyafette herkes onu öldü zannedip keyfeder içerken birdenbire karşılarına çıkıp saraya ateş veriyor. Amcasını da odasında bularak başını kesiyor. Sonra, halk önünde, olanları açıkça anlatıyor. Onlar da amcasının yerine onu kıral seçiyorlar. Amleth, daha birçok maceralar ve kahramanlıklar sonunda, dayılarından birine karşı cenk ederken ölüyor.

İngiliz edebiyatına bu hikâye herhalde Belleforest'nin ilâveli tercümesi yolu ile geçmiştir. Fakat Shakespeare'in oyunu bu mevzu üzerine yazılan ilk oyun değildir. 1594 yılında bu isimle bir eserin, hem ilk defa olmamak üzere, oynadığı hakkında bir kayıt vardır; eser ele geçmemiştir, kimin yazdığı bilinmiyor. Shakespeare'den hemen önceki dramcılardan Fransızca bilen biri — bir çoklarının tahminine göre Thomas Kyd — yazmış olacaktır. Bu mevzu üzerinde bir de *Der Bestrafte Brudermord, oder Prinz Hamlet aus Dennemark - Cazasını Çeken Kardeş Kaatili, yahut Denimarka Prensi Hamlet* adlı Almanca bir eser vardır. Ama bunun, on yedinci asırda Almanya'da sık sık temsil veren İngiliz kumpanyalarından biri vasıtasiyle o memlekette tanınıp tercüme edilen bir eser olduğu hükmüne varılmıştır. Eserin basitliğine bakılırsa Shakespeare'inkinden

önce aynı mevzu üzerine Kyd'in yazmış olduğu ileri sürülen — ve bazılarınca *Ur-Hamlet* diye anılan — eserden tercüme edilmiştir. Bu almanca metnin eldeki tek kopyası 1710 tarihlidir.

Shakespeare metnine gelince: eser bastırılmak üzere kayda 1602 temmuzunda geçirilmiş, 1603 yılında ilk baskısı çıkmıştır. 1604 yılında çıkan ikinci baskısı ise "doğru ve kusursuz kopyasına göre yeniden basılmış ve hemen hemen iki misli genişletilmiş" olmak iddiasındadır. Gerçekten, ilk baskıda cümle yanlışları, kelime yanlışları çoktur, uzun konuşmaların kimi kısatılmıştır (bütün eser gözönünde tutulursa yarıya yakın bir kısaltma vardır,) birçok mısraların bölünüşü sakattır. Bundan başka, sonraki metinlerde (Polinius yerine Corambis adının kullanılma, Kıraliçenin cinayetten açıkça habersiz bulunması, meç ucunun zehirlenmesini Kıralın düşünmesi... gibi noktalarda) esaslı ayrılıklar da vardır. Bu baskıdan göze çarpan bir taraf da sahne hakkındaki izahların etraflı oluşudur. Bütün bu hususiyetler, metnin, temsil esnasında bir veya, birkaç kişi tarafından acele not alınmak suretiyle elde edilmiş olacağı fikrini uyandırıyor. İlk iki perde için hattâ kumpayanın nüshası da ele geçirilmiş olabilir; çünkü bu kısım ikinci baskıdaki şeklinde pek az farklıdır. Belki iş meydana çıkınca, "korsanlar'" ile tabi, oyunun geri kalan kısmını kendi stenografli nüshalarından bitirmeye mecbur olmuşlardı. Kimi tefsircilerin iddiası da şudur: bazı ayrılıklar (nazım olgunluğu, Hamlet'in düşünce derinliği sahnelerin yerlerindeki değişiklik... bakımından) çok esaslı olduğuna göre, birinci baskı eserin ilk şeklini göstermektedir; Shakespeare sonra bunu değiştirmiş, ikinci baskıda şekline sokmuştur. İkinci baskı dikkatsizce dizilmişse de *Hamlet* dramının en tam metnidir. Sonraki baskıların en mühim olan 1623 toplu

baskısında oyunu, oynamak bakımından daha elverişli kılacak kısaltmalara raslanıyor; meselâ, uzun hitabeler bazan kesilmiş. Yoksa, metinde pek bozukluk görülmüyor; noktalama işine de dikkat edilmiştir. Kullanılan *Hamlet* metinlerinin hepsi işte bu 1604 baskısı ile 1623 baskısı karşılaştırılarak hazırlanmaktadır Tercüme için de böyle bir metin kullanılmıştır.

SHAKESPEARE VE *HAMLET* HAKKINDA

XVII. asır

Shakespeare beğeniliyor, en büyük İngiliz şairi olarak tanınıyor. Yunan ve Lâtin şairlerine karşı çıkarılabileceği söyleniyor. Hâkim fikir şu: eserlerinin kuvveti tabiîliklerinden geliyor; sanat tarafları (oyunların kuruluşu, sahnelerine gülünçlükler katılışı... bakımından) bazan kusurludur. Oyunların 1623 ilk toplu baskısına kattığı şiirde çağdaşı ve meslektaşı şöyle diyor:

O bir çağın değildi, bütün çağlar için yaratılmıştı!

Ben Johnson (1573 - 1637)

İngiliz edebiyatında klâsik çağı açan ve şiirleri kadar dramları, tenkitleriyle de tanınan adamın hükmü şudur:

Onu bilgisizlikle suçlandıranlar daha çok övmüş oluyorlar: o doğuştan bilgiliydi, tabiatı okumak için kitapların gözlüğüne muhtaç değildi. O, içe bakmış, tabiatı orada bulmuştur. Her yerde ayna kuvvettedir diyemem; eğer öyle olsa onu insanlık tarihinin en büyükleriyle kıyaslamam haksızlık olurdu. Tatsızlaşıp yavanlaştığı seyrek değildir; tuhaflıkları zorlanma derecesini bulabilir, ciddî olacağım derken mübalâğaya düşer. Ama, fırsatını ele geçirdi mi, daima uludur.

Dryden (1631 - 1700)

Shakespeare dünyanın en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilmeye başlar. Hâkim fikir şudur: dehası tabiattan geliyordu, sanatı kusurluydu, bilgisi kıttı; fakat, insan ruhunu tanımakta ve çeşitli tipler canlandırmakta bulunmaz bir kudreti vardı. Oyunlarını bir arada çıkaran ilk tefsireisi, klâsik kaideleri bilmediği için tutmadığını ileri sürerek şairi müdafaa ettikten sonra, *Hamlet* ile *Elektra* arasında şu mühim mukayeseyi öne sürüyor:

> Hamlet, *Sophokles'in yazdığı* Elektra *ile hemen hemen aynı mevzudadır. İkisinde de genç bir hükümdar oğlu babasının intikamını almak işine girişir. İkisinin de anneleri aynı derecede suçludur, kocalarının öldürülmesinde elleri vardır, sonra da bu cinayetin kaatiliyle evlenmişlerdir. Yunan tragedyasının ilk kısmında Elektra'nın kederi insana çok tesir ediyor; fakat... oyunun son kısmında şair bu hükümdar kızı ile Orestes'e öyle şeyler yaptırıyor ki, insan tabiata ve sağduyuya aykırı buluyor. Orestes'in eli anasının kaniyle bulanıyor; hem bu barbarca iş sahnenin üstünde değilse bile o kadar yakınında işleniyor ki seyirciler Klytemnestra'nın Aegisthos'u imadada çağırdığını, oğlunu merhamete getirmek için yalvardığını duyuyorlar; hem kızı, hem bir hükümdar evlâdı olan (ve bu vasıflarının her ikisiyle de daha asîl olması gereken) Elektra ise sahnede durup, annesini öldürsün diye kardeşine gayret veriyor. Bu halin insanda uyandıracağı dehşeti düşünün Klytemnestra hain bir kadındı, ölümü haketmişti; zaten hikâyenin aslında da oğlunun eliyle ölüyor. Ama bu türlü bir hareketi sahnede göstermek, sahneye yaraşan şahısların gözetmesi lâzım gelen usul*

ve erkâna muhakkak ki aykırıdır. Halbuki bakın Shakespeare ne yolda davranıyor. Hamlet de babasına Orestes kadar saygı ve sevgi besliyor, ölümünün intikamını almak kararı onunki kadar kat'i... annesinin suçundan duyduğu nefret de onunkinden farksızdır. Fakat şair, insanı hayran eden bir sanat ve muhakeme isabetiyle Hamlet'i annesine el kaldırmaktan alıkoyuyor: böyle bir şeye meydan vermemek için babasının hayaletine, annesinden intikam almayı yasak ettiriyor:

> *"Yalnız, bu iş için hangi yola baş vurursan vur, sakın annen hakında bir fenalık düşünme; içinden, onun zararına olacak bir niyet geçirme. Onu Tanrıya havale et; bırak onu kendi göğsündeki dikenler iğnelesin."*

Dehşet *ile* korku *denen şeyleri yerinde olarak biribirinden ayırdetmek işte budur. Bunların ikincisi tragedyalara uygun düşen bir duygudur, halbuki birincisinden daima dikkatle kaçınmalıdır. Şu muhakkak ki hiçbir dramcı seyircilerin zihninde korkuyu uyandırmakta Shakespeare'den daha iyi muvaffak olmamıştır.*

Rowe (1674 - 1718)

Derdimi iki kat eden, beni dehşet içinde bırakan şey: vaktiyle, herkesten önce, bu Shakespeare'den benim bahsetmiş olmam. Onun o koca gübre yığınında bulduğum birkaç inciyi Fransızlara evvelâ ben göstermiştim. Ama bir gün, barbar bir oyuncu parçasının alnı süslensin diye, Racine ile Corneille'in taçlarının ayaklar altında çiğnenmesine sebep olacağımı hiç düşünmedim.

Voltaire (1694 - 1778)

Shakespeare tabiat şairi olmakta bütün yazıcıların, hiç değilse bütün yeni devir yazıcılarının, üstündedir; okuyucularına göreneklerin ve hayatın en sadakatli bir aynasını tutar.

Johnson (1709 - 1884)

Fazileti rahatlığa feda eder; bir şey öğretmektense eğlendirmeye öylesine bakar ki ahlâki hiçbir gaye gözetmiyor hissini verir.

Johnson

Shakespeare öbür yazıcıların hepsinden esaslı şekilde ayrılıyor: onu anlamaktan ziyade hissettiğimizi söyliyebiliriz; birçok hallerde biz onu kavramaktan ziyade o bizi kavrıyor demek doğru olur. Şaşılacak bir şey değil bu: her şeyin tohumunu öylesine saçıyor, şahısların ve hareketlerin sebeplerini öyle ustalıkla (fakat görünüşte öyle tasasızca) serpiştiriyor, duygularımıza hâkim olup muhakememizden kendini öyle kaçırıyor ki her yaptığı şey bir üstünlük kazanıyor. Tutturduğu yolu seçemiyoruz, sebep netice münasebetlerini farkedemiyoruz, bilmeden hayran kalıyor, kendimizden geçiyoruz.

Morgann (1726 - 1802)

Shakespeare ayaktakımının keyfine hizmet ediyor.

La Harpe (1739 - 1803)

"Dünya çığrından çıkmış. Ah kör talih, onu düzene sokmak için ne yazık ki ben doğmuşum!" Hamlet'in hareket tarzının izahı bu sözlerdedir sanıyorum. Bence aşikâr ki, Shakespeare, gayet ağır bir işin, üstesinden gelemiyecek bir insanın sırtına yüklenişini göstermek istemiştir. Oyun

baştan başa bu düşünce ile yazılmıştır. Ancak hoş çiçekler koymak için yapılmış olan kıymetli bir vazoya bir meşe dikiliyor; ağaç kök salınca tabiî vazo kırılıyor.

Goethe (1749 - 1832)

XIX. asır

Romantik çağın yazıcıları Shakespeare'i, yaratılıştan eşsiz olduğu kadar sanatkârlığında da eşsiz buluyorlar. Hâkim fikir şudur: oyunlarında hiçbir şey tesadüf eseri değildir: Shakespeare duyuşu ile de düşünüşü ile de bütün insanlığı temsil edebilecek kudrette bir filozoftu; zaman kayıtlarına bağlı kalmıyan bir insan ve hayat anlayışı vardı; bize çok şey öğretebilir; Shakespeare bir üstün insandır.

Shakespeare, öyle anlaşılıyor ki, Hamlet'te *hislerimizin hedefi ola nşeylere dikkat etmek ile zihnimizden geçen şeylere fikir yormak arasında bir muvazene — gerçek olan ile hayali olan âlem arasında bir denklik — gözetmenin zaruretini göstermek istemiştir. Hamlet'te bu muvazene bozuluyor; düşünceleri, hayalinin yarattığı şekiller, gerçekten gördüğü şeylere nispetle çok daha canlıdır. Hattâ, gerçekten gördüğü şeyler bile, hemen düşüncelerinin menşurundan geçiyor, geçerken de kendi bünyelerine yabancı bir renk ve şekil alıyor.*

Coleridge (1772 - 1834)

Belki aykırı bir söz gibi görünecek ama, Shakespeare'in oyunları sahnede oynanmaya, bütün dramcılarınkine nispetle, daha az elverişlidir, diye düşünmekten kendimi alamıyorum. Onları öbür eserlerden ayırdeden mükemmellikler böyle olmalarını da zaruri kılıyor. Onlarda oynanamıyacak, gözle sesle hareketle ilişiği olmıyan o kadar çok şey var ki.

Lamb (1775 - 1834)

Bana ondan (Garrick'ten) bahsedenler gözlerini, gözlerindeki büyüyü, sesindeki azameti anlatıp dururlar. Bunlar öyle bedeni vasıflardır ki bir oyuncuda çok aranır, bunlar olmaksızın oyuncu sözlerinin mânasını seyircilere sezdiremez — ama bunların Hamlet ile ne ilişikleri var? Zekâ ile ne ilişikleri var? Gerçekten, tiyatro temsillerinde gaye seyircinin dikkatini oyuncunun şekli ve hareketleri üzerinde toplamak, böylece, söylenen sözleri daha alâka ile dinlemesini temin etmek. Temsilde ehemmiyet verilen, karakterin ne olduğu değil nasıl gözüktüğü; ne söylediği değil nasıl söylediği.*

Lamb

Hamlet bir isimdir. Sözleri, hikmetleri şairin aklından uydurduğu şeylerdir. E öyleyse, gerçek şeyler değiller mi? Hem de kendi düşüncelerimiz kadar gerçek. Onların gerçeklikleri okuyucunun zihnindedir. Hamlet olan biz kendimiziz. Bu oyunun gerçekliği peygamberce; tarihin gerçekliğini aşıyor. Kim kendinin yahut bir başkasının başına gelenlerden kedere düşüp dertlenmişse; kim düşüne düşüne yaslanmış "fazla güneşte olmaktan" rahatsızlık duymuşsa; kim içindeki kara kuruntularla günün altın ışığının kararduğını, karşısında dünyanın bir şey belirmez bir karanlık halini aldığını görmüşse; kim "karşılıksız kalan aşkın ıstırabına, mevki sahibinin kibrine, sabırla gösterilen liyakatin değersizlerce hor görülmesine" katlanmışsa; kim ta içinden çöktüğünü, gönlünün hastalığa tutulur gibi kedere tutulduğunu hissetmiş, ümitlerinin kırıldığını, beklenmedik

* On sekizinci asır oyuncuların Garrick (1771-1779) bilhassa Hamlet temsiliyle büyük bir ün kazanmıştı.

şeyler karşısında gençliğinin solduğunu duymuşsa; kim, etrafında kötülük bir hayalet gibi dolaşıp dururken, rahat edemiyorsa; kimin hareket kudreti düşünceye yem olmuş, gözünde kâinat sonsuzlaşmış fakat kendi hiçleşmişse; kim yüreğindeki acılıkla bir şeye aldırmaz olur, yahut hayatın kötülüklerini bir derece uzağına atmak için onların uydurma bir temsilini görmeye tiyatroya giderse — asıl hamlet işte odur.

Hazlitt (1778 - 1830)

Her şeye rağmen, bu adamın neşeli sükûnu insanın gözüne çarpıyor... Dert görmüş olduğuna şüpheniz olmasın... Bir adam, kendi kahraman yüreği hiç acı çekmemiş olsa, nasıl eder de bir Hamlet bir Coriolanus bir Macbeth tasvirini başarırdı? Halbuki, bunların hepsiyle tezat halinde olan neşesine bakınız; kahkahaya olan candan ve taşkın sevgisine bakınız. Denebilir ki, Shakespeare gülmekten başka hiçbir hususta mübalâğaya düşmüyor. Ateşli hitabeler, insanı yakan ve içine işliyen sözler onda yok değildir; ama bunlarda hep ölçüyü gözetir... Fakat kahkahası tufan halinde dökülüyor... Hem, her zaman en ince tarafından olmasa bile, her zaman dostça bir kahkaha... Gülmek halden anlamak demektir... Ahmaklığa gösterişe bile bu Shakespeare ancak dostça olan bir kahkahayla gülüyor... Bu türlü gülüş, benim için, derin sular üzerinde pırıldıyan gün ışığı gibi güzel bir şeydir.

Carlyle (1795 - 1881)

Dediğimiz gibi, iki yaman Âdem örneği Aiskhylos'un yarattığı Prometheos ile Shakespeare'in yarattığı Hamlet'tir. Prometheos harekettir, Hamlet tereddüt. Prometheos'ta engel dıştadır, Hamlet'te içte, Prometheos'ta irade elle-

rinden ayaklarından tunç çivilerle mıhlanmıştır, kımıldanamaz; üstelik yanında iki bekçisi vardır: Kudret ile Hâkimiyet. Hamlet'te irade daha çok köleleşmiştir: düşünceyle, kararsızlıkların sonu gelmez zinciriyle, kıskıvrak bağlanmıştır.

Hugo (1802 - 1885)

Hamlet'in gayesi yalnız cinayetin kuruca intikamını almak değildir, Danimarka'da yeniden doğrulukla adalete yer vermektir: aynı zamanda hem intikam almak, hem adalet göstermektir. Bunu ise, kıralı rasgele öldürmekle yapamaz.

Brandes (1842 - 1927)

XX. asır

Shakespeare'in eşsizliğinde yine birleşiyorlar. Ama onu tanrılaştıran romantik görüşten yavaş yavaş vazgeçiliyor. Hâkim fikir şu: Shakespeare'in eserleri eline geçen ham malzemeden, o devrin yaşayışından izler taşır. Şairin zamanını, edebi içtimai ahlâki ve siyasi şartlariyle tanımak, eserlerini anlamak için mutlak lâzımdır. Böylece sanatkârın kusurları ile birlikte dehası da daha iyi belli olur.

Hamlet dramında kahramandan başka bütün şahıslar ikinci derecede kalıyor, tragedya şahısları denecek seviyeye yükselemiyor.

Bradley (1851 - 1935)

Hamlet rolünü oynıyan oyuncu kahramanın her bir sözünü, her bir hareketini nasıl mânalandırdığına karar vermiş olmalıdır. Bazı noktalarda iki mânadan hangisinin doğru olduğundan emin bulunmasa bile birini seçmeye mecburdur. Halbuki tenkitçinin böyle bir zorluğu yoktur. Emin değilse olmadığını söyliyebilir; hattâ, o nokta mühimse, söylenmelidir de. Hamlet'in

Ophelia'ya olan sevgisi bakımından ben kendimi bu vaziyette buluyorum. Hamlet'in bazı sözleri ve hareketleri hakkında bir kanaate varamıyorum, oyunun sadece metninden güvenilir bir mâna çıkarmayada imkân olmadığını zannediyorum.

Bradley

Hamlet'*in tragedya oluşu bir adam öldürmekle başlayıp bir yığın adam öldürmekle bitişinden değildir; onda daha derin daha mânevi bir şey vardır. Dünyada en acıklı en dokunaklı şey asil ruhlu bir insanın mahvoluşudur. Hamlet'*in mevzuu da budur; *bu eser muvaffakiyetsizliğin, aşağılık bir muhite düşen yüksek bir insanın tragedyasıdır — yüksekliği, hayatın tersliği yüzünden, tesirsiz kalan hattâ kendi felâketine sebep olan bir insanın tragedyası.*

Chambers (1866-)

Hamlet karakterinin ana vasfı zihninin fazla işlemiş olmasıdır.

Chambers

Onların (Shakespeare ile yakın zaman dramcılarının) eskilerine benzer bir din felsefesi yok; tragedyada, eskiler gibi, insan ıstırabını Tanrı iradesiyle bir ahenkte gösteremiyorlar. Çünkü artık iman sarsılmıştır: hayat eskisinden çok daha karışık, çok daha esrarlıdır. Yalnız Tanrı ile tabiatın hayırseverliği değil, insanın mesuliyeti fikri de kökünden baltalanmıştır.

Stoll (1874-)

Shakespeare — aykırı bir fikir gibi görünecek ama — sonunda Hamlet'i drama sokamamıştır. Daha önce kaç defa olgunlaştırmadan, parça parça denediği bir karakter nihayet canlı

ve bütün olarak burada önümüze çıkıyor... Fakat onu, oyunun bölünmez bir parçası haline getirecek surette, ölçüye vuramamıştır.

Granvile - Barker (1877 -)

Hamlet'in karakterinin ana vasıflarından biri hakikate delicesine düşkünlüğüdür.. Ne bahasına olursa olsun hakikate ulaşmak ister; o türlü düşünen bir kafası vardır ki, içinden geçenleri söylerken kendi şahsına bile zalim davranmaktan çekinmemesini bize yadırgatmaz.

Schücking (1878 -)

Shakespeare her seyircisinden, her okuyucusundan kahramanına (Hamlet'e) muhabbet göstermesini, onun duyduklarını duymasını, kendisini onun yerine koymasını, ne vaziyette olduğunu anlamasını, ve muhayyilesinde onun müşkülüne bir hal çaresi bulmaya çalışmasını bekliyor.

Dover Wilson (1881 -)

HAMLET

ŞAHISLAR

CLAUDIUS, Danimarka kıralı.

HAMLET, eski kıralın oğlu, yenisinin de yeğeni.

FORTINBRAS, Norveç prensi.

HORATIO, Hamtel'in arkadaşı.

POLONIUS, saray nazırı.

LAERTES, oğlu

VOLTIMAND
CORNELIUS
ROSENCANTZ
GUILDENSTERN
OSRIC
BİR BEY
— Saray adamları.

BİR RAHİP

MARCELLUS
BERNARDO
— Subaylar

FRANCISCO, bir asker[1].

REYNALDO, Polonius'un uşağı.

BİR KUMANDAN.

İNGİLTERE ELÇİLERİ.

OYUNCULAR.

İKİ SOYTARI, mezar kazıcılar.

GERTRUDE, Danimarka kıraliçesi, Hamlet'in de annesi.

OPHELIA, Polonius'un kızı.

Kadın erkek asiller, subaylar, askerler, gemiciler, haberciler, ve hizmetkârlar.

Hamlet'in babasının hayaleti.

Sahne: Elsinore[2].

---

[1] Shakespeare zamanından kalan metinlerde şahıs listeleri yoktur. Bir asır kadar sonra (1709), Shapespeare dıramlarını kendi hazırladığı tertip üzere çıkaran Rowe tarafından ilâve edilmiştir. Bunlar da arasıra zorluklara yol açıyor. Meselâ: ilk sahnede nöbeti devreden Francisco için *bir asker* deniyor da nöbeti devralan Bernardo subay gösteriliyor. Aynı Bernardo, hükümdar oğlu Hamlet'e arkadaşlık eden Horatio ile ahbaptır. Bu bakımdan Francisco'nun, hiç değilse, rütbesiz bir asker olmadığını kabul etmek lâzımdır.

[2] 1585 yılında bir İngiliz oyuncu kolu Danimarka'nın bir şehrinde temsiller vermişti.

PERDE I

SAHNE I

Elsinore. Şatoda bir düzlük.

Francisco nöbet beklemektedir. Bernardo gelir.

BERNARDO. — Kim var orada?[3]

FRANCISCO. — Yok, sen cevap ver. Dur, kimsin söyle.

BERNARDO. — Yaşasın kıral.[4]

FRANCISCO. — Bernardo, sen misin?

BERNARDO. — Evet.

FRANCISCO. — Tam zamanında geldin.

BERNARDO. — Saat şimdi on ikiyi vurdu. Haydi sen yatmaya git Francisco.

FRANCISCO. — Nöbetten kurtulmak çok makbule geçti: hava müthiş ayaz, dondum.

---

[3] O devir tiyatrolarının üstü açık olduğu için Shakespeare, vakanın gününü hangi vaktinde geçtiğini metin içinde belli eder.

[4] Bu söz parola değil, sadece dostluk bildiren bir söz. Nitekim daha sonra Horatio ile Marcellus nöbetçinin sorgusuna başka başka sözlerle cevap veriyorlar.

BERNARDO. — Nöbetinde bir şey olmadı ya?

FRANCISCO. — Çıt bile olmadı.

BERNARDO. — Eh, gecen hayırlı olsun. Eğer nöbet arkadaşlarım Horatio ile Marcellus'u görürsen söyle, acele etsinler.

FRANCISCO. — Galiba onların sesi. Durun hey! Kim var orada?

(Horatio ve Marcellus girerler.)

HORATIO. — Bu ülkenin dostları.[5]

MARCELLUS. — Ve Danimarka kıralının bendeleri.

FRANCISCO. — Geceniz hayrolsun.

MARCELLUS. — Güle güle, mert asker; nöbeti senden kim aldı?

FRANCISCO. — Yerime Bernardo geçti. Geceniz hayrolsun.

(Çıkar.)

MARCELLUS. — Hey, Bernardo.

BERNARDO. — Ne var? Oradaki Horatio mu?

HORATIO. — Bir parçası.[6]

BERNARDO. — Merhaba Horatio, merhaba Marcellus'cuğum.

---

[5] Daha sonra görüleceği üzere Horatio Kıralın değil, eski kıralın oğlunun dostudur. Bu cevap o bakımdan, mânalıdır.

[6] Horatio üniversitede okumuş bir aydındır. *Renaissance*, böylelerinin çoğunun, bellenmiş kanaatlere şüpheyle baktıklarını göstermişti. Horatio'nun şüpheciliği, karanlıkta iyi seçilmediğini anlayınca şaka olarak verdiği bu cevapta da kendini gösteriyor.

MARCELLUS. — Ey, o şey bu gece yine gözüktü mü?

BERNARDO. — Ben bir şey görmedim.

MARCELLUS. — Horatio bunu kuruntumuza veriyor. Bize ikidir görünen bu korkunç hayalete inanmaya bir türlü razı olmuyor. Ben de, bu gece gelip daikaka kaçırmadan bizimle beraber nöbet beklemesini rica ettim. Eğer hayalet yine gelirse, hem gördüğümüzün doğru olduğunu anlar, hem de onunla konuşur.

HORATIO. — Hadi, hadi, geleceği yok.

BERNARDO. — Biraz oturun. Biz de, hikâyemize hiç aldırış etmiyen size, bir kere daha, iki gecedir gördüklerimizi anlatmaya çalışalım.

HORATIO. — Peki. Oturalım da, Bernardo şunu anlatsın, dinliyelim bakalım.

BERNARDO. — Son defa dün gece, kutbun batısında olan şu yıldız ilerliyerek gökte şimdi parladığı yeri aydınlatmaya geldiği sırada, saat biri vururken Marcellus ile ben...

(Hayalet girer.)

MARCELLUS. — Sus! Sesi kes! Bakın, işte yine geliyor.

BERNARDO. — Aynı; ölen kıralın tam eşi.

MARCELLUS. — Siz okumuş bir adamsınız, ona hitabedin, Horatio.[7]

---

[7] Kötü ruhları kovmak, iyi ruhları çağırmak için kilise dili, yani Lâtince konuşacak biri varsa o da üniversitede okuduğuna göre, Horatio'dur.

BERNARDO. — Kırala benzemiyor mu? İyi bakın, Horatio.

HORATIO. — Tıpkısı! Beni hem korkuya saldı, hem hayrete.

BERNARDO. — Kendisine söz söylenmesini bekliyor.[8]

MARCELLUS. — Ona bir şeyler sorun, Horatio.

HORATIO. — Sen kimsin ki, hem gecenin bu vaktine, hem de gömülen Danimarka kıralının o yakışıklı, cenge hazır heyetine sahip çıkıyorsun? Sana diyorum, gökler hakkiyçün söyle!

MARCELLUS. — Gücendi.

BERNARDO. — Bakın, geçip gidiyor.

HORATIO. — Dur! Söyle! Sana diyorum, söyle!

(Hayalet çıkar.)

MARCELLUS. — Gitti, cevap vermek istemiyor.

BERNARDO. — Ne var, Horatio? Titriyorsunuz, renginiz de uçmuş. Bu, kuruntudan fazla bir şeymiş, değil mi? Ne dersiniz?

HORATIO. — Tanrı biliyor ya, kendi gözlerim görüp doğruluğuna inandırmasaydı buna inanmazdım.

MARCELLUS. — Kırala benzemiyor mu?

HORATIO. — Sen kendine ne kadar benziyorsan.

---

[8] Eskiden inanıldığına göre, hortlayan ruhlara hitap edilmeyince konuşamazlarmış.

Gözü doymaz Norveç kıraliyle döğüştüğü zaman üstünde bu zırh vardı. Bir kere kızaklı Leh kıralını sert bir söyleşme arasında buza çarptığı zaman da kaşlarını böyle çatmıştı.[9] Şaşılacak şey!

MARCELLUS. — Bundan önce iki defa daha, hem tam bu ıssız saatte, yine böylece cenge gider gibi, nöbet yerimizden geçti.

HORATIO. — Ne türlü mâna vereyim, bilmiyorum; ama, aklımın yettiğine göre bu hal devletimizin beklenmedik bir değişiklik geçireceğine alâmettir.

MARCELLU. — Ne olur, oturun; sonra kim biliyorsa söylesin bana: niçin her gece memleket halkına bu kadar sıkı, bu kadar dikkat isteyen bir nöbet işi yükleniyor? Niçin her gün bu kadar tunç top dökülüyor? Yabancı illerle silâh alışverişi ediliyor? Gemi yapanlar öyle çalışıyorlar ki, pazar günleri hafta günlerinden farksız oldu; niçin bu kadar sıkıdalar? Bir şey mi olacak ki, gündüzleri olduğu kadar geceleri de kan ter içinde bırakan bir telâş var? Bunu bana kim söyliyebilecek?

HORATIO. — Ben söyliyebilirim. Hiç değilse kulaktan kulağa dolaşan rivayet şu: biliyorsunuz ki, Norveç kıralı Fortinbraş, boy ölçüşmek gayretine düşerek, hayali daha demin bize gözüken eski Kıralımıza, döğüşsün diye, meydan okumuştu. Yiğit Hamlet'imiz — çünkü dünyamızın bu kısmı onu yiğit adıyla anardı — bu

---

[9] Ölen kıralın hem güçlü kuvvetli, hem cenksever bir adam olduğunu, böylece, daha başlangıçta öğrenmiş oluyoruz.

döğüşte Fortinbras'ı öldürdü. Fortinbras, kanunlara ve şövalyelik nizamlarına göre hazırlanıp mühürlenmiş bir andla, eğer ölürse, sahip olduğu bütün memleketleri kendisini yenen adama bırakıyordu. Bizim Kıralımız da bu mülke müsavi bir mülkü bahse koymuştu; eğer Fortinbras onu yenseydi bu mülk de Fortinbras'ın olacaktı. İşte bu andlaşmanın hükmü gereğince, Fortinbras'ın mülkü Hamlet'e düştü. Şimdi efendim, tecrübe görüp uslanmamış, kanı kaynıyan genç Fortinbras[10], Norveç hudutlarında şurada burada, atak işi olsun da boğazı tokluğuna her türlüsünü yapmaya hazır bir sürü kayıt-tanımaz kabadayı toplamış. Kalkıştığı iş de — devletimizce pekâlâ biliniyor ki — babasının kaybettiği o yerleri, bizden kol kuvvetiyle geri almaktır; başka bir şey değil. Anladığıma göre, hazırlıklarımızın başlıca hedefi, şu nöbetlerimizin sebebi, memleketteki telâş ve karışıklığın başı budur.

BERNARDO. — Bana da kalırsa başka bir şey değil, bu olsa gerek. Hem bu heybetli hayalin, silâhlanmış olarak, önceki harbler kadar şimdikilerin de sebebi olan Kıralımızın suretinde nöbetimizde görünmesine de uygun düşüyor.

HORATIO. — Zihni bulandıran bir şey. Roma'nın en yüksek, en şerefli devrinde, büyük Julius devrilmeden az önce mezarlar boşalmış ve kefenli ölüler Roma sokaklarında sızlayıp inildemişlerdi. Yıldızlardan ateş

---

[10] Nasıl hayaleti gözüken Danimarka kıralı Kıral Hamlet, oğlu ise genç Hamlet diye tanınıyorsa, ölen Norveç kıralı Kıral Fortinbras, oğlu ise genç Fortinbras diye anılıyor

kuyruklar peyda olmuş, çiy yerine kan yağmış, güneşte felâket alâmetleri belirmişti. Deniz saltanatı emrinde olan ay da tutulmuş, kıyamet günü gelip çatmış gibi kapkaranlık olmuştu[11]. Yer, gök ikisi birden, Kaderin hep önünden gider ve yaklaşan uğursuzluğu olmadan haber verir gibi, aynı korkunç hâdiselerin bizim tarafımıza, bizim halkımıza da gelmekte olduğunu gösteriyor.

(Hayalet tekrar girer.)

Aman susalım! Bakın! İşte yine geliyor. Yolunu keseceğim, isterse beni çarpsın[12]! Dur, ey hayalet! Sesin çıkıyorsa, konaşabiliyorsan söyle bana; eğer seni rahata kavuşturacak, benim için de savap olacak hayırlı bir iş varsa, söyle bana; eğer memleketini, bilinirse kaçınılması mümkün olan kötü bir nasip beklediğini öğrendinse söyle! Yahut sağlığında şunun bunun elinden alarak bir hazine toplayıp yere gömdünse nerede, söyle! Derler ki, siz ruhlar, öldükten sonra, çok kere bu yüzden, kalkıp dolaşırmışsınız.

(Horoz öter.)

---

[11] Julius Caesar'ın hayatını anlatırken Plutarkhos'un söylediğine göre, Caesar'ın ölümünden az sonra gökte ateşler gözükmüş, kuyruklu yıldızlar peyda olmuş, geceleri sokaklarda ruhlar dolaşmış, güneş ışık ve sıcaklık vermez olmuş.

[12] Eskiden inanıldığına göre: ister o hayaletin, ister hayalet onun yolunu kessin insan için meşum sayılırdı.

Dur, söyle! Durdu onu, Marcellus!

MARCELLUS. — Harbemle vurayım mı?

HORATIO. — Durmazsa vur!

BERNARDO. — İşte burada.

HORATIO. — İşte burada.

(Hayalet çıkar.)

MARCELLUS. — Gitti! Öyle hükümdarca dururken ona karşı taşkınlık göstermekle fena ettik. Çünkü o hava gibidir, yaralanmaz; bizim boşa kılıç savurmamız densizliktir.

BERNARDO. — Tam konuşmak üzereydi, horoz öttü.

HORATIO. — O vakit kabahatliymiş de hesap vermeye çağırılmış gibi dehşetle irkildi. İşitmiştim: sabaha borazanlık eden horoz, o yüksek perdeden çınlıyan sesiyle öttü mü, gün tanrısını uyandırırmış; ondan ihtar gelince, ister suda, ister ateşte, ister toprakta, ister havada bulunsun, başıboş dolaşan ruhlar hemen yerlerine dönermiş. Şu hayal de, bu sözün doğruluğunu gösterdi.

MARCELLUS. — Horoz ötünce gözden silinivermiş. Bazıları derler ki: Müncimizin doğumunun kutlandığı mevsim gelince[13], muhakkak, seher kuşu bütün gece ötermiş; bu mevsim öyle mübarek, öyle, hayırlıymış ki, o vakit etrafta hiçbir habis ruh dolaşamazmış; geceler selâmetle geçer, seyyareler çarpışmaz, büyücüler büyü yapamaz olurmuş.

---

[13] İsanın doğumunun yıldönümü sıralarında.

HORATIO. — Ben de öyle diye işittim; artık oldukça inanıyorum da. Ama bakın, sabah kızıl bir örtüye bürünmüş, doğudaki şu yüksek tepenin çiyleri üstünde yürüyor. Nöbetimizi artık bırakalım da, beni dinlerseniz, bu gece gördüklerimizi genç Hamlet'e açalım. Başım üzerine yemin ederim ki, bizim karşımızda dilsiz duran bu ruh onunla konuşacaktır. Hem vazife, hem sevgi icabı bilip olanları haber vermeye razı mısınız?

MARCELLUS. — Haber verelim, hadi. Hem bu sabah onu kolayca nerede bulabileceğimizi ben biliyorum.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

Şatoda bir arz odası.

Borazanlar çalar. Kıral, Kıraliçe, Polonius, Laertes, Voltimand, Cornelius, beyler, Hamlet ve hizmetkârlar girerler.

KIRAL. — Gerçekten, sevgili kardeşimiz Hamlet'in ölümü hatırlarda henüz tazedir; kalblerimize sızı ve bütün hükümdarlığımıza çatık yüz yaraşır. Bununla beraber, icaplara uymak, tabiata uymak arzusiyle öylesine çarpıştı ki, o kardeşimizi, kendimizi de hatırdan çıkarmıyarak, en akıl-yatar bir kederle anıyoruz. Bunun için, âdeta hüzünlü bir neşe içinde — bir gözümüz aydın, öbüründe kaygı perdesi, cenazeye şenlik, düğüne yas katar gibi, sevince kederi denk getirerek — bugün

hem kıraliçemiz, hem de bu harpsever devletin yarıyarıya sahibi olan, bir zamanlar ki, hemşiremizi kendimize zevce aldık. Arada sizin doğru görüşlerinizi de saymamazlık etmedik, bu işe onlar kendiliklerinden arka çıktılar[14]: hepsi için teşekkürler ederiz. Şimdi hepimizin bildiği bir meseleye geliyoruz: genç Fortinbras — ya kuvvetimizi iyi kestiremiyerek, yahut sevgili kardeşimizin ölümiyle devletimiz sarsıldı, içine ayrılık düştü zannederek — kendisi üstünlük hulyasına kapılmış. Babası tarafından kaybedilen ve kanuna uygun olarak, bütün haklariyle yiğit kardeşimize geçen topraklar kendisine verilsin diye artsız haber yollıyarak canımızı sıkmaktan geri kalmıyor. Onun hakkında söyliyeceklerimiz bu kadar. Şimdi kendimize, bu toplantımızın sebebine geçelim. Mesele şu: güçsüz küvvetsiz, yatağa düşmüş hasta olduğu için yeğeninin bu niyeti hakkında hemen hiçbir şey bilmiyen Norveç kıralına, genç Fortinbras'ın amcasına şu mektubu yazdık. Yeğenini bu yolda daha ileri gitmekten alıkoymasını istedik. Çünkü bölükler hep onun tebaası arasından asker toplanarak kurulmaktadır. Aziz Cornelius, Voltimand sizi, ihtiyar Norveç kıralına bu nameyi götürmek üzere yolluyoruz. Ama, kıralla meseleyi görüşürken, maddelerin iyice belirttiği hududu aşmak için şahsınıza ayrıca salâhiyet vermiyoruz. Güle güle. Çabukluğunuz, bağlılığınızı meydana koysun.

---

[14] Böylece Claudius, yengesiyle evlenmeden önce hükümet erkânı ile bu işi görüştüğünü herkese duyurmuş oluyor.

CORNELLUS. — Bağlılığımızı sade bunda değil, her hususta göstereceğiz.

KIRAL. — Şüphe etmiyoruz. Can ve gönülden güle güle.

(Voltimand ile Cornelius çıkarlar.)

E,Laertes, ne haber bakalım? Bize bir ricadan bahsetmiştiniz; bu rica nedir, Laertes? Danimarka kıralına akıl-yatar bir şey söyleyin de nefesiniz boşa gitsin, bu imkânsızdır. Ne dileyebilirsin ki, Laertes, sen daha dilemeden vermeye hazır olmıyayım? Danimarka tahtiyle senin baban arasında, kafayla kalb, ağızla hizmetinde olduğu el arasındakinden daha sıkı bir yakınlık vardır. İsteğin nedir, Laertes?

LAERTES. — Ulu efendimiz, Fransa'ya dönmek için, lûtfedip izin vermenizi dilerim. Size olan bağlılığımı göstermek için, taç giyişinizde oradan Danimarka'ya sevinçle geldim. Ama, şimdi bu borç ödendikten sonra, doğrusu düşünce ve arzularım tekrar Fransa'ya çevriliyor; onun için de sizin lûtufkâr izninizi bekliyorlar[15].

KIRAL. — Babanızdan izin aldınız mı? Polonius ne diyor bakalım?

POLONIUS. — Yalvara yakara benden zorla izin aldı, efendimiz, en sonunda arzusuna istemiyerek rıza gösterdim. Gitmesi için müsaade buyurmanızı rica ederim, müsaade buyurun gitsin.

---

[15] Laertes belli başlı saray adamlarından biri olduğu için Kıralın izini olmaksızın yabancı bir memlekete gidemezdi.

KIRAL. — Ne zaman istersen yola çık, Laertes. Vaktini gönlünün dilediği gibi harca. Gelelim size, yeğenim ve oğlum Hamlet.

HAMLET, kendi kendine. — Akrabadan daha yakın, bir soy olmaktansa uzak[16].

KIRAL. — Neden hep gözleriniz kederden sisli?[17]

HAMLET. — Yok efendimiz, lüzumundan fazla güneşteyim.

üstünden at[18], Danimarka kıralına da dost gözü ile bak. Asîl babanı, gözlerin daima yere çevrili, toprak ta arama. Bilirsin ki, bu tabiî bir şeydir: her canlı mevcut ölür, tabiattan ebediyete geçer.

HAMLET. — Evet Kıraliçem, bu tabiî bir şeydir.

KIRALİÇE. — Öyleyse sana niçin böyle başka türlü gözüküyor?

---

[16] Hamlet'in, bilmece gibi söylenen, bu ilk cümlesi şöyle anlatılabilir: şimdi annemle evli olduğuna göre bana akraba olmaktan daha yakınsın. Ama, benimle ve babamla bir soydan olduğunu gösteren hiçbir tarafın yok.

[17] Kıral, evvelki sözleri gibi bunda da süslü ve girift olmak istiyor. Hamlet de, onun alâkasından canının sıkıldığını anlatmak için, bunu vesile bilip bir kelime oyunu yapıyor: *sisli* tâbirini *gözü yaşlı* diye alacağına *göze gözükmez* diye alıp, lüzumundan fazla dikkatinize hedefim demiş oluyor.

18 Kıraliçe, oğlunun hem dertli haline, hem de karalar giymiş olduğuna işaret etmiş oluyor.

HAMLET. — "Böyle gözüküyor" mu, Kıraliçem? Hayır, *böyle.* Ben "gözükmek" nedir bilmem. Ne sade kuzguni pelerinim, anneciğim, ne yasluların giymesi âdet olmuş karalar, ne tıkanan göğüsten kopan hıçkırıklar, hayır, ne gözden durmadan akan yaşlar, ne yüzdeki bezgin ifade, ne de ıstırabın bütün şekilleri, hal ve görünüşleri beni gerçekten anlatabilir. Sahiden bunlar "gözükür, bunlar taklide elverişli hareketlerdir. Ama benim içimde gösterişi aşan bir şey var; bunlarsa ıstırabın sadece süsü, takıntıları.

KIRAL. — Babanız için böyle yas tutmak tabiatınızın güzel ve takdire değer bir tarafıdır, Hamlet. Ama bilirsiniz ki, sizin babanız da bir baba kaybetti. o kaybolan baba da kendi babasını. Sağ kalan, evlâtlık vazifesi diye bir zaman için yas tutup kederlenir. Fakat dinmez bir kederde ısrar etmek günahkâr bir inatçılık olur, erkekliğe yaraşmaz bir acı. Bu, Tanrıya karşı gelmek demektir; dayanıksız bir kalbe, sabır göstermez bir zihne, basit ve terbiye yoksulu bir düşünüşe işarettir. Hislerimize en alelâde gelen şeyler kadar tabiîdir, hem tabiî olması da lâzımdır diye belledığimiz şeyi, neden ters bir inatçılıkla kendimize dert edelim?[19]

Ayıp! Bu hem Tanrıya karşı bir suçtur, hem ölüye karşı bir suç, hem de tabiat kanunlarına karşı bir suç. Baş düşüncesi baba ölümü olan ilk ölüden bugün ölen sonuncusuna kadar hepsinin önünde "Nasip bu!" diye tekrarlıyan akıl ve mantığa aykırıdır. Rica ederiz, bu

[19] Ölüm, öbür tabiat hâdiselerinden farksızdır; yadırganacak bir şey değildir; bunu böyle bilmemek boş bir inatçılık olur.

boş üzüntüyü bırakın, bizi bir baba bilin. Bütün dünyanın haberi olsun ki, tahtımıza en yakın sizsiniz;[20] benim size karşı beslediğim sevgi de en sevgili bir babanın oğluna karşı beslediği asîl sevgiden daha az değildir. Wittenberg'e[21] mektebe dönmek niyetinize gelince, bu arzumuza büsbütün aykırıdır, size yalvarırız: razı olun da burada, saray erkânımızın başı, yeğenimiz ve oğlumuz olarak kalın; gözümüz, gönlümüz şenlensin.

KIRALIÇE. — Annenin ricaları boşa gitmesin, Hamlet; ne olur bizimle kal, Wittenberg'e gitme.

HAMLET. — Buyruğunuzu yerine getirmeye elimden geldiği kadar çalışacağım, efendim.

KIRAL. — İşte, hem sevgi eseri, hem de güzel bir cevap. Bundan sonra Danimarka'da bizimle birsiniz. Kıraliçem, gelin. Hamlet'in böyle zorlanmadan razı olup sevgi göstermesi beni sevindirdi. Bunu kutlamak

---

[20] Danimarka tahtına kırallar seçilerek geçerlerdi. Böylece kıral Hamlet'ten sonra oğlu değil kardeşi kıral olmuştu. Fakat kıralın, sağlığında verdiği reyin kıymeti olacağı bu sözlerden anlaşılıyor.

[21] Wittenberg *Renaissance* devrinin en ünlü üniversitelerindendi. Efsanesi dünya edebiyatına geçen Faustus ile Protestanlığı kuran Luther bu üniversiten yetişmişlerdi. Gerçi Wittenberg 1502 yılında kurulmuştur; Hamlet hikâyesi ise onbirinci asır Danimarka tarihinde geçer. Fakat oyun için ehemmiyeti olmıyan bu türlü zaman aykırıkları Shakespeare oyunlarında az değildir.

için, Danimarka kıralının bugün şerefe içtiği her kadehi büyük toplar bulutlara bildirsin, gökler de yerin gürliyen sesini aksettirerek Kıral kadeh kaldırıyor desin.

(Borazanlar çalar, Hamlet'ten başka herkes çıkar.)

HAMLET. — Ah! şu et yığını keşke erise, erise de bir damla çiy haline gelse. Yahut, Tanrı kendi canına kıymayı insana yasak etmeseydi[22]. Yarabbi, yarabbi! Bu dünyanın her hali bana ne kadar bitmiş, bozulmuş, ne kadar tatsız boş geliyor. Yazık ona, yazık! Yolunmıyan otları tohuma kaçmış bir bahçeyi andırıyor. Tabiatta ne kadar yabani, zararlı şey varsa içini sade onlar bürümüş. Böyle olacaktı ha! Öleli daha iki ay geçti. Yok, o kadar bile değil, iki ay bile değil. Hem öyle mükemmel bir hükümdardı ki, bunun yanında, Satyr'in yanına Hyperion gelmiş de durmuş sanılırdı[23]. Hem annemi öyle severdi ki rüzgârların yüzüne hızla değmesine bile razı olmazdı. Ey gökler, ey yer! Hatırlamasam olmaz mı? Doydukça iştihası artıyormuş gibi kollarını babamın boynundan nasıl ayır-

---

[22] On emrin altıncısı "adam öldürmeyesin" der. Hıristiyanlar ve bilhassa Katolikler intiharı günah bilirler.

[23] Hyperion denen güneş tanrısı çok güzel ve yakışıklı bir erkek olarak tasavvur edilirdi. Satyr'lerse boynuzlu kuyruklu çirkin mahlûklardı.

mazdı. Sonra bir ay içinde[24]... Düşünmiyeyim daha iyi. Ey ruh düşkünlüğü, senin adın kadın olmalı! Bir aycağız... zavallı babamın ölüsünün ardından, Niobe[25] gibi gözyaşı içinde giderken giydiği ayakkabıları bile eskimeden... o kadın, evet aynı kadın... Tanrım! Muhakemeden nasibi olmıyan bir hayvan bile daha uzun zaman acınırdı... amcamla evlendi, babamın kardeşiyle. Ama ben Herakles'e ne kadar benzemiyorsam o da babama o kadar benzemez[26]. Bir ay içinde. Sahte gözyaşlarının tuzundan yanan gözlerinin daha kızıllığı geçmeden evlendi. Ah! bu kadar ateşle haram döşeğine koşmak ne suçlu bir seğirtiş! Bu işin ne başında hayır var ne sonu hayır çıkar. Ama benim içim parçalanacak, çünkü dilimi tutmaya mecburum.

---

[24] Demek ki Hamlet'in babası öleli iki aya yakın bir zaman olmuş. Ölümünün üstünden henüz bir ay geçmişken annesi de evlenmiş. Böylece, oyun başladığı sırada, düğün şenlikleri yeni bitmiş bulunuyor. Nitekim toplanan meclis Kıralın ilk meclisidir. Hayalet de o sıralarda görünmeye başlamıştır.

[25] Niobe, Yunan mitolojisinde yedi oğul yedi kız sahibiyim diye, Leto'nun karşısında gururlanan bir kadındır. Leto, baş tanrı Zeus'tan yalnız tanrı Apollo ile tanrıça Artemis'i doğurmuştu. Bunlar gazaba gelip oklariyle Niobe'nin çocuklarını öldürdüler. Bunun üzerine artık gözyaşı dinmiyen Niobe de Zeus'un emriyle taş kesildi. Yazın bu taştan hep yaş sızardı.

[26] Yunan mitolojisi kahramanlarından Herakles iri yarı, dev gibi de kuvvetliymiş. Hamlet kendi kuvvetsizliğini onun gücüyle bir tezat olarak gösteriyor. Aynı nisbetsizlik anlı şanlı babasiyle soytarı kılıklı amcası arasında vardır.

(Horatio, Marcellus, Bernardo girerler.)

HORATIO. — Efendimizi selâmlarız.

HAMLET. — Sizi afiyette gördüğüme memnunum. Horatio! Yoksa ben kendimi mi kaybettim?

HORATIO. — O, efendimiz, o: her zaman için sizin değersiz bendeniz.

HAMLET. — Yok efendim, benim iyi arkadaşım: birbirimiz için öyleyiz biz. Böyle Wittenberg'den uzaklarda ne arıyorsunuz Horatio? Marcellus ha?

MARCELLUS. — Efendimiz...

HAMLET. — Sizi gördüğüme çok sevindim, *(Bernardo'ya)*. Akşamınız hayrolsun efendim. Kuzum doğru söyleyin, Wittenberg'den uzakta ne arıyorsunuz?

HORATIO. — Haylazlığım tuttu, efendimiz.

HAMLET. — O lâfı düşmanınıza söyletmem. Kendi kendinize düşmanlık etmeye kalkacaksınız, onu da dinletemezsiniz, kulağıma girmez. Haylazlık etmiyeceğinizi biliyorum. Ama Elsinore'da işiniz ne? Dönmeye kalmadan sizi içki düşkünü ederiz.

HORATIO. — Efendimiz, babanızın cenaze merasimini görmeye geldim.

HAMLET. — Kuzum benimle alay, etme, arkadaş, galiba annemin düğününü görmeye olacak.

HORATIO. — Sahi efendimiz, peşinden o da geliverdi.

HAMLET. — Fazla masraf olmasın diye, Horatio, fazla masraf olmasın diye. Ölü için kızartılan etler düğün sofrasına söğüş oldu[27]. O günü görceğime keşke en büyük düşmanımı cennette görseydim, Horatio. Babam... babamı görür gibi oluyorum.

HORATIO. — Aman efendimiz, nerede?

HAMLET. — Hayalimde, Horatio.

HORATIO. — Ben bir kere gördümdü, yakışıklı bir hükümdardı.

HAMLET. — Adamdı o, her halini düşünüyorum da, bir eşini daha göremiyeceğim.

HORATIO. — Efendimiz, yanılmıyorsam kendisini ben dün gördüm.

HAMLET. — Gördün mü? Kimi?

HORATIO. — Kıralı, efendimiz, babanızı.

HAMLET. — Kıralı mı? Babamı mı?

HORATIO. — Şaşmaktan bir an kendinizi alın, da, buradaki efendilerin de şahadet edeceği bu inanılmaz hikâyeyi anlatıncaya kadar beni dikkatle dinleyin.

HAMLET. — Tanrı aşkına söyle, dinliyorum.

HORATIO. — İki gece üstüste bu efendiler, Marcellus ile Bernardo, nöbet bekledikleri sırada, gece yarısı etrafa ölüm ıssızlığı çöktüğü bir zamanda, şu manzara ile karşılaşmışlar: önlerinde, babanıza benziyen, baştan aşağı her tarafı zırh kaplı bir şekil belirmiş,

---

[27] Hıristiyanlarda cenazeye gelen akraba ve dostlara, merasimden sonra yemek çıkarmak yakın zamanlara kadar âdetti.

haşmetle ağır ağır yanlarından yürüyüp gitmiş, dehşetten açılan gözleri önünde bir asâ boyu uzaklarından üç defa geçmiş; onlarsa korkularından âdeta dona kalmışlar, dilleri tutulmuş, bir şey söyliyememişler. Bu haberi bana, ürke ürke gizlice verdiler. Üçüncü gece ben de onlarla nöbet bekledim. Anlattıkları bir bir çıktı: hayalet, dedikleri zamanda, dedikleri şekilde gözüktü. Babanızdı, şu eller de ancak o kadar birbirine benzer.

HAMLET. — Peki ama, bu nerede oldu?

MARCELLUS. — Nöbet beklediğimiz düzlükte, efendimiz.

HAMLET. — Onunla hiç konuşmadınız mı?

HORATIO. — Konuştum, efendimiz; ama hiç cevap vermedi. Yalnız, bana öyle geldi ki, bir kere başını kaldırdı, sanki konuşacakmış gibi bir harekette bulundu; ama tam o sırada yüksek sesle horozlar ötmeye başladılar, bu sesi duyunca acele uzaklaştı, gözümden kayboldu.

HAMLET. — Şaşılacak şey.

HORATIO. — Muhterem efendimiz, benim var olduğum nasıl doğruysa söylediklerim de öylece doğru. Bunları size bildirmeyi kendimiz için bir vazife bildik.

HAMLET. — Elbette efendiler, elbette; ama bu iş benim zihnimi bulandırıyor. Bu gece nöbet tutuyor musunuz?

MARCELLUS, ile Bernard. — Tutuyoruz, efendimiz.

HAMLET. — Zırh mı giymiş dediniz?

MARCELLUS, ile Bernardo. — Zırh giyinmişti, efendimiz.

HAMLET. — Tepeden tırnağa, öyle mi?

MARCELLUS, ile Bernardo. — Baştan aşağıya kadar, efendimiz.

HAMLET. — Öyleyse yüzünü görmemişsinizdir.

HORATIO. — Gördük efendimiz, miğferin önün kalkıktı.

HAMLET. — Nasıl, yüzü çatık mıydı?

HORATIO. — Bakışı kızgın olmaktan ziyade kederliydi.

HAMLET. — Solgun muydu. yoksa kızarmış mıydı?

HORATIO. — Hayır, çok solgundu.

HAMLET. — Gözlerini de üstünüze dikti, öyle mi?

HORATIO. — Hiç ayırmadı.

HAMLET. — Keşke orada olsaydım.

HORATIO. — Şaşar kalırdınız.

HAMLET. — Herhalde, herhalde. Çok durdu mu?

HORATIO. — Acelesiz yüz sayıncıya kadar.

MARCELLUS ile BERNARDO. — Daha çok, daha çok.

HORATIO. — Benim gördüğüm sefer değil.

HAMLET. — Sakal kırçıl mıydı, değil miydi?

HORATIO. — Sağlığında gördüğüm gibi, yer yer kır düşmüş siyahtı.

HAMLET. — Bu gece nöbet bekliyeceğim, belki yine gelir.

HORATIO. — Geleceğine eminim.

HAMLET. — Eğer asîl babamın şeklinde gözükürse, cehennem ağzını açıp sus dese yine onunla konuşacağım. Hepinize rica ederim: bunu şimdiye kadar kimseye açmadınızsa yine içinizde gizli kalsın. Bu gece olacakları da aklınıza yazın, ama ağzınıza almayın. Sevginizi mükâfatlandırırım. Şimdilik hoşça kalın. Saat on birle on iki arasında gelir sizi düzlükte bulurum.

HEPSİ. — Efendimize bağlılığımızı bildiririz.

HAMLET. — Sevginizi deyin; ben de size. Güle güle.

(Horatio, Marcellus ve Bernardo çıkarlar.)

Babamın ruhu silâhlanmış ha! İşler düzgün değil, kötü bir oyun oynanmış gibi geliyor bana. Ah, gece bir gelse! O vakte kadar sâkin ol, ruhum. Kötü işler, üstlerini bütün dünya örtse, yine kendilerini belli ederler. *(Çıkar.)*

SAHNE III

Polonius'un evinde bir oda.

Laertes ile Ophelia girerler.

LAERTES. — Eşyalarım gemiye yüklendi. Tanrıya emanet ol. Uygun rüzgâr eser de gönderecek bir vasıta bulunurs aihmal etme, bana mektup yaz.

OPHELIA. — Bundan şüpheniz mi var ki?

LAERTES. — Hamlet'e, sana gösterdiği o geçici alâkaya gelince: bunu bir heves, bir delikanlılık ateşi; baharın ilk günlerinde gözüken, erken açıp geçen, tatlı fakat ömürsüz, kokusu bir anda uçan bir menekşe say, fazla değil.

OPHELIA. — Fazla değil mi, o kadarcık mı?

LAERTES. — Daha fazla bir şey sanma. Çünkü büyümekte olan bir insanın sade adeleleri, gövdesi gelişmez, bu bina geliştikçe, onunla birlikte, zihin ve ruhun içten içe çalışması da artar. Şimdi belki seni seviyor, niyeti temizdir, yalan yahut riya bulaşık değildir. Ama ne yüksek mevkide olduğun uhesaba kat da gönlünün dileğini yerine getirmemesinden kork. Çünkü nihayet o da içinde doğduğu şartlara bağlıdır: herhangi bir kimse gibi yalnız kendi çıkarına bakamaz; çünkü bu devletin bütün dirlik düzenliği onun seçişine bakıyor. Bu bakımdan reyi, başında bulunduğu insanların düşünce ve arzulariyle sınırlanmıştır. Buna göre, seni sevdiğini söylediği zaman, bu mevkide olan biri sözünü ne kadar tutabilir diye düşünüp öyle inanman akıl kârı olur; o ise Danimarka halkının dediğinden dışarı çıkamaz. Onun tatlı dillerine kulak verip her dediğine inanır, gönlünü kaptırırsan, yahut durmadan üstüne varmasına dayanamayıp iffet hazineni ona açarsan şerefinden ne büyük şey kaybedeceğini düşün. Bundan sakın Ophelia, bundan sakın sevgili kardeşim. Kendin, sevgin kadar tez gitme, arzuna yenilmek tehlikesinden uzak kal. En utangaç tabiatlı kız mehtaba bile olsa, bir kere açıldı mı, güzelliğine yazık etmiş sayılır.

Faziletin kendisi bile iftiradan kurtulmuş değildir. Baharın can verdiği çiçekleri, çok kere daha koncaları bile açılmadan fidan kurtları kemirir. Gençliğin de çiy kaplı sabahına sert rüzgârların zararı dokunduğu çok olur. Onun için ihtiyatlı davran. Selâmetin en kestirme yolu korkudur. Kimse bile olmasa gençlik kendi kendini baştan çıkarır.

OPHELIA. — Bu güzel nasihat kalbimin bekçisi olsun. Ama, ağabeyciğim, herkese cennetin dik ve dikenli yollarını gösterip, sonra kendi kayıt bilmez çapkınlar gibi zevk ve safanın çiçekli yollarına sapan, sözüyle amel etmez günahkâr papazlardan olmayın.

LAERTES. — Benim için korkun olmasın. Çok oyalandım, gideyim. Ama işte babam geliyor.

(Polonius girer.)

İki kere hayır dua almak iki kere Tanrı inayetine ermek demektir.[28] İyi rasladı, izin katmerli olacak.

POLONIUS. — Hâlâ burada mısın, Laertes? Ayıp sana! Gemiye, haydi bakalım, gemiye! Rüzgâr yelkenlerini şişirmiş, herkes seni bekliyor. Haydi bakalım, hayır duamı aldın. Şu birkaç öğüdü de aklına koy: her düşündüğünü söyleme, olmıyacak düşüncelerini de yapmaya kalkma. Candan ol ama sırnaşık olma. Denedikten sonra dost edindiklerini bağrına bas, ama her ilk tanıştığınla, hemen el sıkışıp dost olma. Kavgaya girmekten sakın, ama girdikten sonra sıkı dayan ki karşındakinin gözü senden korksun. Herkesi dinle, pek

[28] Laertes, kardeşinden önce babasına vedâ etmiş olmalıdır.

azıyla konuş; herbirinin fikrini öğren ,ama kendi düşüncen kendine kalsın. Üstün başın kesene göre ısmarlansın, züppeliğe kaçmasın; ağır olsun, ama gösterişli olmasın. Çünkü elbise, sahibinin ne türlü bir insan olduğunu belli eder. Fransa'nın en yüksek mevki ve mertebelerindeki adamlar bu hususta çok ince bir zevk sahibidirler, masraftan da çekinmezler. Ne kimseden borç al, ne kimseye borç ver. Çünkü ödünç para veren, çok kere, hem parasından olur, hem dostundan; ödünç almak da tutum itiyadını kaybettirir. Hele şunu unutma: nefsine karşı doğru ol, o zaman, gün gibi meydanda ki, kimseye karşı yalancı olmazsın.

LAERTES. — Saygıyla izninizi alıp gidiyorum efendim.

POLONIUS. — Vakit çoktan geldi; haydi adamların bekliyor.

LAERTES. — Tanrıya emanet ol, Ophelia, dediklerimi hatırında tut.

OPHELIA. — Onları hafızama kilitledim, anahtarı da sizde.

LAERTES. — Tanrıya emanet ol.

(Çıkar.)

POLONIUS. — Sana söyledikleri neydi, Ophelia?

OPHELIA. — Efendimiz Hamlet hakkında bir şeydi, efendimiz.

POLONIUS. — Aferin, iyi düşünmüş. Ben de haber aldım: son zamanlarda sık sık seni görmeye geliyormuş; sen de kendisini kabul etmekte pek serbest, pek cömert davranıyormuşsun. Eğer öyleyse — bilmem,

ikaz yollu bana öyle söylendi — sana şunu haber vereyim: hem benim kızıma, hem kendi şerefine ne yaraşır, pek farkında değilsin. Bana doğruyu söyle, aranızda ne var?

OPHELIA. — Efendimiz, son zamanlarda, bana sevgisini gösteren birçok tekliflerde bulundu.

POLONIUS. — Sevgi mi? Hadi oradan! Böyle tehlikeli vaziyetlere hiç düşmemiş, toy kızlar gibi lâf ediyorsun. O, teklif dediğin şeylere inanıyor musun?

OPHELIA. — Ne düşüneceğimi bilmiyorum, efendimiz.

POLONIUS. — Âlâ, ben sana öğreteyim: bil ki, bu teklifleri, kalp oldukları halde sahici sanmakla çocukluk etmişsin. Kendini daha pahalı sat, yoksa — haydi teşbihimi bir kere daha kullanayım — beni iki paralık edersin.

OPHELIA. — Efendimiz, sevgisinden ısrarla bahsetti, ama şerefsiz denecek hiçbir harekette bulunmadı.

POLONIUS. — Ya *ne* denecek harekette bulundu? Hadi canım, hadi!

OPHELIA. — Hem, büyük yeminler edip sözlerinin doğruluğunu gösterdi.

POLONIUS. — Elbette; kuşbeyinlileri avlıyacak öksedir onlar. Delikanlılık çağındayken, gönül dile ne kadar bol yeminler ettirir, ben bilirim. Sıcaklıktan çok ışık veren, ama başlangıçta daha tutuşurken sıcaklığı da ışığı da kaybolan bu parlamaların ateş olduğunu aklına bile getirme kızım. Bugünden sonra gen çıkızlığını

daha sıkı gözet. Sohbetlerinin değeri, her konuşmak arzusunu kabul etmiyece kkadar yüksek olsun. Efendimiz Hamlet'e gelince: şu kadarını hatırında tut ki, kendisi gençtir, bildiğini işlemek için senden serbesttir. Kısacası onun yeminlerine inanma, Ophelia. Çünkü onlar göründükleri gibi değildirler; daha iyi aldatmak için sofu kılığına girmiş aracılar, dinden dem vuran ahlâksızlardır. Diyeceğim şu: bundan böyle efendimiz Hamlet'le konuşup görüşerek tek bir dakika için bile kendine söz getirmene razı değilim, doğrusu bu. Sana söylüyorum, dikkat et, haydi bakalım.

OPHELIA. — Başüstüne, efendimiz.

(Çıkarlar.)

SAHNE IV

Hisarda bir düzlük

Hamlet, Horatio, Marcellus girerler.

HAMLET. — Soğuk bıçak gibi kesiyor; çok ayaz.

HORATIO. — Keskin bir soğuk, insanı adetâ ısırıyor.

HAMLET. — Saat kaç var?

HORATIO. — Galiba daha on ikiye gelmedi

MARCELLUS. — Yok, vurdu.

HORATIO. — Sahi mi? Ben duymadım. Öyleyse ruhun dolaşmayı âdet edindiği vakit yaklaşıyor.

(İçerden borazanlar çalar, top atılır.)

Bu da nedir, efendimiz?

HAMLET. — Kıral bu gece geç vakte kadar sofrasında, şerefe kadeh kaldırıp duruyor; sonradan görme kabadayı içki içip zevk ediyor. Ren şarabı dolu her kadehi devirdikçe borazanlar dümbelekler işte böyle anırıp, onun ne yaman içki içtiğini dünyaya ilân ediyorlar.

HORATIO. — Bu bir âdet midir?

HAMLET. — Evet, âdetliğine âdettir.[29] Ama, buranın yerlisiyim; bu hayatın içine doğdum; yine de, benim bildiğime göre, bu âdeti tutmaktansa tutmamak daha itibardadır. Şu içki düşkünlüğü bize, doğuda batıda her milletten söz getiriyor; bize "Ayyaş" diyorlar, adımızı "Domuz" lâkabiyle kirletiyorlar. Bu hal, büyük başarılar göstererek kazandığımız şöhrette ne öz bırakıyor, ne değer. Çok kere insanlarda da aynı şeye raslanır: doğarken tabiat vergisi ben gibi bir kusurla doğarlar, — halbuki insan kendi aslını tâyin edemediğine göre, onların da bu işte bir kabahatleri yoktur — akıl ve muhakemenin sınırlarından taşan bir muvazenesizlikleri bulunur, onları hoş görünmekten uzak taşkınlıklara sürükliyen herhangi bir huyları olur; bu yüzden de bu insanlar — dediğim gibi, sırtlarında ya tabiatın

---

[29] Eski zamanlar umumiyetle Germenler ve bilhassa Danimarkalılar çok içki içmekle anılırdı. *Othello*'daki şu sözler dikkate değer:

Iago - Oralılar (İngiltereliler) içki içmekte çok yaman. Danimarkalılar, Almanlar, şiş karınlı Holandalılar... İngilizlerin yanında hiç kalırlar.

ya bahtın izi olan bir damga — melekler kadar temiz, en meziyetli kimseler kadar meziyet dolu olsalar bile, yine herkesin gözüne o tek kusur yüzünden lekeli gözükürler. Bir zerre kötülük koca bir asaleti mahvına sürükler.

(Hayalet girer.)

HORATIO. — Bakın efendimiz, geliyor.

HAMLET. — Bizi melekler, Tanrı habercileri korusun! İster temiz bir ruh ol ister lânetlenmiş bir hortlak, beraberinde ister cennetin tatlı havasını getir ister cehennemin kavurucu rüzgârlarını, niyetin ister hayır olsun ister şer, öyle şüphe uyandıran bir heyette geliyorsun ki sana hitabedeceğim: sana Hamlet diyeceğim, hükümdarım, baba, şahane Danimarkalı. Ne olur, cevap ver! Beni her şeyden habersiz, ıstırapta bırakma. Söyle: ölümünle toprağa giren o dua almış kemiklerin neden kefenini yırttı? Hareketsizce içine gömüldüğünü gördüğümüz mezar, seni tekrar dışarı atmak için, neden ağır mermerden ağzını açtı? Ne var ki, ölü bir cesetken tekrar baştan aşağı zırh içinde,[30] geceye korku salarak ayın yüzünü görmeye geliyorsun[31] da tabiat dışı hiçbir şeyden haberi olmıyan biz zavallıları aklımızın ermediği düşüncelerle böyle tirtir titretiyorsun? Söyle, neden bu? Ne maksatla? Bizim ne yapmamız lâzım?

(Hayalet Hamlet'e işaret eder.)

---

[30] Danimarka kıraallarını zırhları ile gömmek âdetmiş.

[31] Yani, yeryüzüne çıkıyorsun.

HORATIO. — Yalnız size söylemek istediği bir sır varmış gibi kendisiyle beraber gitmeniz için işaret ediyor.

MARCELLUS. — Bakın, daha tenha bir yere gelmenizi ne kadar nazik bir edayla işaret ediyor. Ama onunla gitmeyin.

HORATIO. — Hayır, sakın gitmeyin.

HAMLET. — Konuşmıyacak, öyleyse peşinden giderim.

HORATIO. — Gitmeyin, efendimiz.

HAMLET. — Neden, korkacak ne var? Hayatımın bence bir toplu iğne kadar değeri yok. Ruhuma gelince, madem kendisi gibi ebedî olan bir şeydir, ona ne yapabilir ki? Gideyim diye tekrar işaret ediyor; peşinden gideceğim.

HORATIO. — Ya sizi denize doğru çekerse, efendimiz? Yahut denize inen uçurumun korkunç tepesine doğru götürür de orada aklınızı başınızdan alacak başka bir korkunç şekle girerek sizi cinnete sürüklerse? Düşünün bir kere: o tepe zaten, başka bir sebep olmadan da, dibindeki kulaçlarca derin denize bakıp dalgaların gümbürtüsünü işiten her insanı hayattan ümit kesmek çılgınlığına kaptırır.

HAMLET. — Bana hâlâ işaret ediyor. Yürü, arkandan geliyorum.

MARCELLUS. — Gitmiyeceksiniz, efendimiz.

HAMLET. — Çekin ellerinizi!

HORATIO. — Söz dinleyin, gitmeyin.

HAMLET. — Bahtım sesleniyor, vücudümün her teline Neme aslanının adalesindeki kuvveti veriyor.[32] Hâlâ mı çağırıyorsun? Bırakın beni efendiler. *(Ellerinden kurtulur.)* İnan olsun ki, beni tutmaya kalkanın canına kıyarım. Çekilin diyorum! Yürü, arkandan geliyorum.

(Hayalet ile Hamlet çıkarlar.)

HORATIO. — Hayali işledikçe işliyor, gözü bir şey görmez oldu.

MARCELLUS. — Peşinden gidelim; sözünü dinleyip durmak olmaz.

HORATIO. — Evet, peşinden. Ne olacak bunun sonu?

MARCELLUS. — Danimarka'nın gidişinde bir bozukluk var.

HORATIO. — Tanrı ne yazdı ise o olur elbet.

MARCELLUS. — Aman, peşinden gidelim.

(Çıkarlar.)

SAHNE V

Düzlüğün başka bir tarafı

Hayalet ile Hamlet girerler.

HAMLET. — Beni nereye götürmek istiyorsun? Söyle; daha ileriye gitmem.

HAYALET. — Diyeceklerime dikkat et.

HAMLET. — Edeceğim.

---

[32] Efsaneye göre, Yunanistan'da Nemea vâdisine musallat olan korkunç bir aslan varmış ki vücuduna ne ok işler, ne gürz tesir edermiş. Nihayet onu Herakles boğarak öldürmüş.

HAYALET. — İşkenceyle yakan kükürtlü alevlere kendimi bırakma vaktim nerdeyse geliyor.

HAMLET. — Vah, zavallı ruh.

HAYALET. — Bana acıma; yalnız, sana açtığım sırrı dikatle dinle.

HAMLET. — Söyle, dinlemeye hazırım ben.

HAYALET. — Dinleyince de intikam almaya hazır ol.

HAMLET. — Ne?

HAYALET. — Ben senin babanın ruhuyum. Sağlığımda işlediğim iğrenç günahlar ateşte yanarak temizleninciye kadar bir zaman geceleri dolaşmaya, gündüzleri de aç aç ateşler içinde yanmaya mahkûmum. Zindanımın sırlarını söylemem yasak edilmeseydi öyle bir hikâye anlatabilirdim ki en ehemmiyetsiz bir kelimesi yüreğini parçalar, genç kanını dondurur, gözlerini yıldızlar gibi yuvalarından uğratır, birbirine bağlı saç örgülerini darmadağınık edip herbir telini ürkek kirpinin dikenleri gibi dimdik kaldırırdı. Ama, ebediyetin bu sırrını etten kemikten kulaklara duyurmaya izin yok. Dinle dinle, ah dinle! Eğer aziz babanı hiç sevdinse...

HAMLET. — Yarabbi!

HAYALET. — Kurban gittiği o iğrenç, o tabiatta eşi olmıyan cinayetin intikamını al.

HAMLET. — Cinayet mi?

HAYALET. — Cinayetlerin en iğrenci. En iyisi bile öyledir ama bu hepsinden daha iğrenç, daha olmıyacak, daha tabiata yabancı bir cinayet.

HAMLET. — Çabuk öl, öğreneyim de düşünce ve sevginin hayali kadar tez kanadlarla intikamıma doğru uçayım.

HAYALET. — Görüyorum ki hazırsın. Zaten bu işe kayıtsız kalmak için Lethe[33] sularında tembelce kök salan o kalın kalın otlardan bile daha hissiz olman gerek. Şimdi beni dinle, Hamlet: yemiş bahçemde uyurken beni bir yılan soktuğu rivayeti ortaya çıkarıldı; böylece Danimarka'da herkes ölümüm hakkında uydurma bir hikâyeyle âdice aldatıldı. Oysa, asîl delikanlı sen bil ki babanı sokup öldüren yılan şimdi başında onun taciyle dolaşıyor.

HAMLET. — Ah, içime doğmuştu! Amcam, değil mi?

HAYALET. — Evet, akrabasına göz diken, zina düşkünü o canavar benim o kadar faziletli gözüken Kıraliçemi zekâsının büyüsüyle büyüledi; hiyanet dolu hediyelerle elde etti — ah, insanı bu türlü baştan çıkarabilen zekâ ne melûn zekâdır, o hediyeler ne melûn hediyeler! — sonunda onu iğrenç arzularına rameetti. Ah Hamlet, bu düşüş ne müthiş bir düşüştü! Evlenirken verdiği sözden bir gün bile ayrılmıyacak kadar sevgisi asîl olan beni bırakmak, tabiattan nasibi bana nispetle hiç sayılan bir havallıya tenezzül etmek! Ama, nasıl, safahat ,hattâ ilâhî bir mevcudun kılığına girerek ona öyle yanaşmak istediği vakit bile, fazilet aldırış etmezse; öylece şehvet de, nur içinde bir meleğe eş olup cennet yataklarında yattığı vakit bile, bık-

[33] Yunan efsanelerinin cehennemindeki bir göl, nisyan gölü.

kınlık duyar çöplükte eşelenmek ister. Ama dur bakayım! Sabah rüzgârının kokusunu alır gibi oldum; sözümü kısa keseyim. Öğleden sonraları âdetim olduğu üzere yemiş bahçemde uyurken, kendimi emniyette sandığım bir saatte, amcan, o ölüm otunun[34] usaresi dolu bir şişeyle, usulca gelip ulağımın deliğine o cüzzam gibi suyu akıttı. Bu su insanın kanına o derece düşmandır ki cıva gibi çabucak damarlara yayılır; süte damlatılan ekşi bir şey gibi bir an içinde, sâf ve seyyal kanı koyultup pıhtılaştırır. Benim kanımı da o hale getirdi. Dümdüz cildimi birdenbire cüzzamlılar gibi çirkin iğrenç kabarcıklar kaplayıp göz göz etti. Ben işte böylece uyurken kardeş eliyle tacımdan da, kıraliçemden de mahrum ediliverdim. Günahlarımdan sıyrılmaya vakit bulamadan, âyinsiz, hazırlıksız, duasız ömür ipliğim kesiliverdi.[35] Helâllaşmadan, bütün vebalim boynumda, hesap vermeye gönderildim. Ah, müthişti bu, müthiş! Çok müthiş! Eğer sende evlâtlık duygusu varsa elini kolunu bağlayıp durma: Danimarka'nın hükümdar yatağının iğrenç bir zevke, lânetlik bir zinaya döşeklik etmesine razı olma, Yalnız, bu iş için hangi yola başvurursan vur, sakın annen hakkında bir fenalık düşünme; içinden, onun zararına olacak bir niyet geçirme. Onu Tanrıya havale et; bırak onu kendi göğsünde-

---

[34] Shakespeare'in hangi otu aklından geçirdiği kestirilemiyor. Ayrı ayrı tefsirler banotu, baldıran, güzel avretotu, yorsuk usaresi olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

[35] Ölüm halinde olan Hıristiyanlara papaz çağrılır. İtirafta bulunarak günah çıkartırlar, papazdan hayırdua alırlar.

ki dikenler iğnelesin. Sana, yolun açık olsun diyeyim! Ateş böceklerinden belli ki sabah yakın, sönük ışıkları görünmez olmaya başladı. Elveda elveda! Beni hatırla!

(Çıkar.)

HAMLET. — Ey yeri cennet olanlar! Ey dünya! Daha ne kaldı? Cehennemi de bunlara katayım mı? Ahhh, ah! Dayan kalbim, dayan! Ey adalelerim, sizler de birden bire gevşeyip kuvvetten düşmeyin şakın, beni dimdik tutun. Seni hatırlıyayım ha? Olur, zavallı hayalet, çığrından çıkan şu kürede hafıza yer bulduğu kadar[36]. Seni hatırlıyayım ha? Elbette. Hafızamın levhasından, gençliğe kapılıp mühim diye kaydettiğim bütün saçma boş hâtıraları, kitaplardan derlenme bütün vecizeleri, geçmişin bütün hayal ve intibalarını silip atacağım. Zihin kitabımın baştanbaşa bütün cildinde senin emrin, âdi hiçbir mevzu karışmaksızın, tek başına yazılı kalacak, gökler şahit olsun ki, kalacak! Ah, menhus kadın. Ah alçak, sırıtkan melûn alçak! Nerede hâtıra defterim?[37] Şunu yazmalı: insan sırıtır sırıtır da yine alçak olabilir; hiç değilse Danimarka'da böyle, buna eminim. *(Yazar.)* Al sanaamca, işte. Şimdi parolam: o da "Elveda elveda! Beni hatırla!" Ahdettim artık.

---

[36] Hamlet başını işaret ediyor.

[37] Elizabeth devri bilgiçleri okurken yahut konuşurken rastladıkları vecize yahut mühim sözleri, daha sonra kullanmak veya üzerinde düşünmek için yanlarında dolaştırdıkları bir deftere geçirirlerdi.

HORATIO, içerden. — Efendimiz efendimiz!

MARCELLUS, içerden. — Efendimiz Hamlet!

HORATIO, içerden. — Onu Tanrı korusun!

HAMLET. — Öyle olsun.

MARCELLUS, içerden. — Hey, efendimiz!

HAMLET. — Hey yavrum hey! Gel kuşum gel[38].

(Horatio ile Marcellus girerler.)

MARCELLUS. — Ne oldu, asîl efendimiz?

HORATIO. — Ne haber, efendimiz?

HAMLET. — Harikulâde bir şey!

HORATIO. — Efendimiz, ne olur söyleyin.

HAMLET. — Olmaz, etrafa yayarsınız.

HORATIO. — Tanrı şahidim olsun ki, söylemem, efendimiz.

HAMLET. — Buna ne dersiniz öyle ise; insanın aklına gelir miydi hiç? Ama gizli tutacaksınız değil mi?

HORATIO ile MARCELLUS. — Elbette, Tanrı şahit olsun ki, tutacağız, efendimiz.

HAMLET. — Bugün Danimarka'da hiçbir alçak yoktur ki[39]... yaman bir namussuz olmasın.

---

[38] Şahinle avlanırken, kuşu geri çağırmak için kullanılan bir nida olduğu sanılıyor.

[39] Hamlet sözün burasında öğrendiklerini söylemekten vazgeçiyor; yoksa sözünü herhalde "... Kıral Claudius ondan daha namussuz olmasın" gibi bir şeyle bitirecekti.

HORATIO. — Bize bunu bildirmek için bir hayaletin mezardan kalkıp gelmesine ihtiyaç yok, efendimiz.

HAMLET. — Ya öyle, hakkınız var. Onun için, sözü daha fazla dolaştırmadan el sıkışıp ayrılmamız uygun olur. Siz, işiniz neredeyse yahut keyfiniz nereyi isterse o tarafa gidin: çünkü herkesin kendine göre bir işi bir keyfi vardır. Bakın ben de, zavallıcık, kendi payıma, gidip dua edeceğim[40].

HORATIO. — Bunlar garip, birbirini tutmıyan sözler, efendimiz.

HAMLET. — Senin canını sıktıklarına üzüldüm, çok üzüldüm. Sahi, inan ki, çok üzüldüm.

HORATIO. — Can sıkılacak bir şey yok, efendimiz.

HAMLET. — Var, veli Patrick hakkı için var[41], Horatio; hem çok var[42]. Görünen hayalete gelince, size

---

[40] Hamlet, hayaletten öğrendikleri ile o kadar sarsılmıştır ki arkadaşlariyle konuşuşu pek de tabiî bir konuşuş değildir.

[41] Veli Patrick Ârafa baktığı söylenen bir Hıristiyan velisidir. Hayalet Âraftan geldiği için hatırlanmış olabilir. Bir de, veli İrlanda'dan bütün zehirli hayvanları sürüp çıkartmış; yeni Danimarka kıralı, hayaletin tavsifince, zehirli bir yılan olduğuna göre onu yok etmek emelinde olan Hamlet de bu velinin izinde yürüyecek demektir.

[42] Can sıkacak, üzüntü ve dert olacak büyük bir iş olduğunu Hamlet öğrenmiştir, onun için *var* diyor. Horatio'nunsa bundan haberi yoktur.

şunu söyliyeyim ki, özü doğru bir hayalettir[43]. Aramızda neler geçtiğini öğrenmek arzusunu elinizden geldiği kadar yenmiye bakın. Şimdi, aziz dostlarım, mademki arkadaşınız, okumuş asker insanlarsınız, ne olur küçük bir isteğimi yerine getirin.

HORATIO. — Nedir, efendimiz? Yaparız.

HAMLET. — Bu gece gördüklerinizi kimseye söylemeyin.

HORATIOile MARCELLUS. — Söylemeyiz, efendimiz.

HAMLET. — Yok, yemin edin.

HORATIO. — Dinim hakkiyçün, efendimiz.

MARCELLUS. — Ben de dinim hakkıyçün, efendimiz.

HAMLET. — Kılıcımın üstüne[44].

HAYALET, yerden doğru. — Yemin edin.

HAMLET. — Peki yavrum! Öyle mi diyorsun? Orada mısın babacan? Haydi, bodrumdakinin ne dediğini işittiniz ya; yemin etmeye razı olun.

HORATIO. — Neye yemin edeceksek siz söyleyin, efendimiz.

---

[43] Daha önce Hamlet kendisi ve bilhassa Horatio hayaletin mahiyetinden şüphe etmişler; onun, insanları baştan çıkarmak için, eş dost yakın akraba suretinde gözüken bir şeytan olabileceğini düşünmüşlerdi. Hayaletin böyle bir kötülük aleti olmadığını anladıktan sonra Hamlet arkadaşlarının da emniyet getirmesini istiyor.

[44] Kılıç, kabzasiyle bir salip teşkil ettiğine göre Hamlet arkadaşlarına sali püzerine yemin ettiriyor.

HAMLET. — Bu gördüklerinizden asla bahsetmiyeceğinize kılıcım üstüne yemin edin.

HAYALET, yerden doğru. — Yemin edin.

HAMLET. — Her yerde "hâzır nâzır" ha? Öyle ise biz de yerimizi değiştiririz. Bu tarafa gelin efendiler, elinizi tekrar kılıcının üstüne koyun. Bu işittiklerinizden asla bahsetmiyeceğinize kılıcım üstüne yemin edin.

HAYALET, yerden doğru. — Yemin edin.

HAMLET. — Âferin sana, ihtiyar köstebek! Demek toprağı o kadar tez oyup yol açabiliyorsunuz? Yaman lâğımcılardansın doğrusu! Yine yerimizi değiştirelim, değerli arkadaşlar.

HORATIO. — Ne günlere kaldık, bu iş havsalaya sığmıyacak kadar garip!

HAMLET. — Bunun için de onu bir garipmiş gibi karşıla. Yerle gökte senin şu felsefenin hayal ettiğinden daha çok şey vardır, Horatio. Ama, haydi: ben ne kadar garip, ne kadar tuhaf davranırsam davranayım — olur da bundan sonra acayip bir hal takınmayı uygun görürüm çünkü — öyle zamanlarda beni görünce asla kollarınızı şöyle kavuşturup, yahut kafanızı şöyle sallayıp, yahut mânalı mânalı konuşmaya kalkıp "Eh eh, biliriz biz!" yahu "İstesek söylerdik!" yahut "Söyliyecek olsak!" yahut "Bilenler söyliyebilseydi!" kabilinden müphem bir ifade kullanarak benim hakkımda bildiğiniz bir şey olduğunu belli etmiyeceğinize deminki gibi burada da Tanrı hakkıyçün yemin edin. En

muhtaç olduğunuz zamanda Tanrının merhamet ve inayetini sizden esirgememesini istiyorsanız böyle bir harekette bulunmıyacağınıza yemin edin.

HAMLET, yerden doğru. — Yemin edin.

HAMLET. — Er rahata, er, ıstırap çeken ruh! *(Yemin ederler.)* Şimdi efendiler, sizi candan selâmlarım. Sevgimden her zaman emin olabilirsiniz. Tanrı izin verirse zavallı Hamlet, size karşı duyduğu sevgi ve dostluğu göstermek için gücü yettiği hiçbir şeyi yapmaktan geri kalmıyacaktır. İçeri beraber gidelim. Parmağınız hep dudağınızda olsun kuzum. Dünya çığırından çıkmış. Ah, kör talih, onu düzene sokmak için ne yazık ki, ben doğmuşum. Yok yok, hadi, beraber gidelim.

(Çıkarlar.)

PERDE II

SAHNE I

Polonius'un evinde bir oda

Polonius ile Reynaldo girerler.

POLONIUS. — Bu para ile bu mektupları ona verirsiniz, Reynaldo.

REYNALDO. — Başüstüne, efendimiz.

POLONIUS. — Kendisini görmeye gitmeden önce, etraftan, ne türlü yaşadığı hakkında malûmat toplasanız çok isabet edersiniz, Reynaldo'cuğum.

REYNALDO. — Ben de öyle niyetleniyordum, efendimiz.

POLONIUS. — Doğrusu iyi dediniz, çok iyi dediniz. Kuzum, önce bana öğrenin bakalım, Paris'te Danimarkalı kimler var, ne türlü yaşarlar, kimin nesidirler, ne ile geçinirler, nerede otururlar, kimlerle düşüp kalkarlar, ne harcarlar. Sözü böylece dolaştırarak oğlumu tanıdıklarını anladınız mı, onunla daha yakından alâkalı sualler sorun. Kendisini uzaktan tanıyormuş gibi yapın; meselâ "Babasını, dostlarım tanırım; kendisiyle de âşinalığım vardır" deyin. Anlıyorsunuz ya, Reynaldo?

REYNALDO. — Evet efendimiz, çok iyi anlıyorum.

POLONIUS. — "Kendisiyle de âşinalığım vardır; ama" dersiniz "fazla değil. Eğer o benim tanıdığım adamsa pek havaidir. Şu iptilâsı vardır, bu iptilâsı vardır." Artık ne kusur isterseniz uydurup sırtına yükleyin; yalnız, kuzum şerefini kötüleyecek kadar kötü şeyler olmasın, aman buna dikkat edin. Başıboş kalan gençlerde görülüp bilinen cinsten çılgınlıklar, havailikler, alışılmış kabahatler olsun.

REYNALDO. — Kumar gibi, değil mi, efendimiz?

POLONIUS. — Evet, yahut içki, düello, küfür, kavga, kadın: o kadarına gidin, daha ileri gitmeyin.

REYNALDO. — O kadarı şerefini lekeler, efendimiz.

POLONIUS. — Yok, yok, lekelenmez. Tenkid ederken biraz yumuşak davranıverirsiniz, olur. Meselâ, kalkıp onu, sefahete düşkündür diye rezil etmeyin. Bunun demek istemiyorum. Ama kusurlarını öyle ustalıkla anlatın ki, hepsi başıboş kalmaktan doğan kabahatler, aklı fikri oyunda olmaktan çıkan yaramazlıklar, delikanlılıktan gelen taşkınlıklar gibi görünsün.

REYNALDO. — Ama, benim iyi efendim...

POLONIUS. — Ne diye böyle davranacaksınız, değil mi?

REYNALDO. — Evet, efendimiz, onu öğrenmek istiyorum.

POLONIUS. — Doğru efendim. Maksadım şu, hem iyi bir netice de verecektir sanırım: fazla eldeymek bir şeyi nasıl kirletirse, öylece, siz de oğluma bu ehemmiyetsiz isnatlarla kara sürünce, göreceksiniz ki, konuştuğunuz, o ağzını aradığınız adam, suçlu dediğiniz gencin saydığınız kabahatlerden birini işlediğini gördüyse, fikrinize iştirak ederek, şu yolda bir şeyler diyecek: artık adamın memleketi neresi, kendisi nenin nesi ise ona göre, "Efendiciğim!" yahut ona benzer bir şey, yahut "Arkadaş!" yahut "Beyzadem!" gibi bir tâbir, bir unavn kullanacaktır.

REYNALDO. — Pekâlâ efendimiz.

POLONIUS. — Ondan sonra efendim, şey edecektir... şey... Ne diyecektim ben? Hay Allah, bir şey söyliyecektim. Nerede kaldımdı?

REYNALDO. — "Şu yolda bir şeyler diyecektir" de, "Arkadaş, yahut ona benzer bir şey" de, "Beyzadem" de.

POLONIUS. — "Şu yolda bir şeyler diyecektir" de, ha evet, şöylece fikrinize iştirak edecektir: "O beyzadeyi tanırım. Kendisini dün, yahut geçen gün, yahut filn gün, filân zamanda, filânla yahut falanla gördüm. Filân yerde dediğiniz gibi kumar oynuyordu, falan yerde içip içip sarhoş olmuştu, top oynarken kavgaya tutuşmuştu" yahut belki de "kötü bir eve giderken gördüm" der; yani umumhaneye demek ister, ve saire. Şimdi anladınız ya: ortaya attığınız yalanla bu hakikati avlamış olursunuz. İşte, bizim gibi zeki ve uzağı gören insanlar, böylece dolambaçlı yollardan giderek,

açıktan alarak, belli etmeden maksatlarına ererler. Siz de demin söylediklerime, nasihat ettiklerime göre oğlum hakkında malûmat toplayın. Ne dediğimi anladınız, değil mi?

REYNALDO. — Anladım, efendimiz.

POLONIUS. — Tanrı yolunuzu açık etsin, güle güle.

REYNALDO. — Eksik olmayın, efendimiz!

POLONIUS. — Neyle vakit geçirdiğini kendiniz de görün.

REYNALDO. — Başüstüne, efendimiz.

POLONIUS. — Ama, bırakın, bildiği yolda davransın.

REYNALDO. — Olur, efendimiz.

POLONIUS. — Güle güle.

(Reynaldo çıkar, Ophelia girre.)

Hayrola. Ophelia, ne var?

OPHELLA. — Ah, efendimiz, efendimiz, öyle korktum ki!

POLONIUS. — Neden, kuzum Allah aşkına?

OPHELLA. — Efendimiz odamda dikiş dikerken, efendimiz Hamlet çıkageldi. Mintanının önü çözülmüş; başı açık[45]; çorapları çamur içinde, dizbağsız, topuklarına düşmüş; yüzü gömleği gibi solmuştu. Dizleri birbirine çarpacak kadar titriyordu. Gördüğü dehşetleri anlatsın diye cehennemden salıverilmiş gibi acınacak bir bakışı vardı.

---

[45] O zamanın asîlleri şapkalarını başlarından hiç çıkarmazlardı.

POLONIUS. — Senin aşkından mı delirmiş?

OPHELLA. — Bilmiyorum, efendimiz; ama doğrusu, öyle olmasından korkuyorum.

POLONIUS. — Ne dedi?

OPHELLA. — Beni bileğimden yakaladı, sımsıkı tuttu; sonra, kolu yettiği kadar benden uzaklaştı, öteki elini alnına şöyle koyarak, resmini yapacakmış gibi yüzümüzü tetkike başladı. Epey zaman öylece durdu. Nihayet kolumu biraz sarsarak, başını da üç kere şöyle yukarı aşağı sallıyarak, öyle derin ve acıklı bir iç çekti ki, bu nefes bütün vücudunu hurdahaş etti, onda can bırakmadı sanki. Sonra beni salıverdi; başı omuzunun üstünden arkaya çevrik, âdeta görmeden yolunu buluyordu, çünkü kapıdan çıkıncaya kadar gözlerinin bir yardımı dokunmadı. Son dakikaya kadar bakışları benim üstümde dikili kaldı.

POLONIUS. — Hadi, benimle gel. Gidip Kıralı bulacağım. Bu tam aşktan gelme bir çılgınlık; öyle bir şiddeti vardır ki, kendi kendini mahveder. Dünyada insana musallat ihtirasların hepsinden daha sık iradeyi tehlikeli işlere sürükler. Doğrusu üzüldüm. Yoksa, son zamanlarda kendisine ağır bir söz filân mı söyledin?

OPHELLA. — Hayır, iyi efendimiz. Ama, emrettiğiniz üzere, mektuplarını geri çevirdim; kendisini de yanıma kabul etmedim.

POLONIUS. — Onu, bu çıldırmıştır. Kendisini daha ciddiye alıp hakkında daha isabetli bir hükme varmadığıma üzüldüm. Gönlünü eğlendiriyor, niyeti de senin başına belâ getirmek diye korkmuştum. Hay, nereden düştüm bu şüpheye! Tanrı bilir ya, ihtiyatsız-

lık, basiretsizlik nasıl gençlere hassa, endişelerimizde lüzumundan fazla ileri gitmek de öylece, biz ihtiyarların merakı. Hadi, Kırala gidelim. Bunu haber vermeli; çünkü saklamakla sebep olacağımız üzüntü, bildirmekle sebep olacağımız öfkeden fazladır. Hadi, gel.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

Şatoda bir oda

Borazan çalar. Kıral, Kıraliçe, Rosencrantz, Guildenstern ve hizmetkârlar girer.

KIRAL. — Hoş geldiniz, sevgili Rosencrantz ve Guildenstern! Sizi hem göreceğimiz gelmişti, hem bir işte kullanmak lâzım geldi de onun için böyle acele çağırttık. Duymuşsunuzdur elbet: Hamlet bir değişikliğe uğradı; buna öyle demek gerek, çünkü ne içi eski haline benziyor, ne dışı. Onu bu derece kendi kendinin yabancısı bir hale getiren, babasının ölümünden başka ne olabilir, kestiremiyorum, Her ikinizden der rica ederim: ta çocukluktan beri onunla beraber yetiştiniz, yaşça olsun, tahsilce olsun akranı bulunduğunuz için burada sarayımızda lûtfen biraz kalın. Hamlet'i eğlencelere götürürsünüz; fırsat buldukça da, onu böyle dertlendiren, ama bilmediğimiz, bilsek, çaresini bulacağımız bir şey var mı, öğrenmeye çalışırsınız.

KIRALİÇE. — Efendiler kendisi sizlerden çok bahsetti, eminim ki, sizler kadar bağlılık duyduğu iki insan daha yoktur. Ümidimize yardım etmek, faydalı olmak üzere bir müddet yanımızda kalarak bize nezaket ve iyi niyetinizi göstermek lûtfunda bulunursanız misafirliğiniz bir kırala yakışacak yolda teşekkürlerle karşılanacaktır.

ROSENCRANTZ. — Şahane arzularınızı yerine getirmemiz için, rica etmektense emretseniz yeridir.

GUILDENSTERN. — Ama, her ikimiz de itaat ediyor, bütün gayretimizi göstermek üzere emrinize hazır, kendiliğimizden hizmetinize giriyoruz.

KIRAL. — Teşekkürler ederim, Rosencrantz ve nazik Guildenstern.

KIRALİÇE. — Teşekkürler ederim, Guildenstern ve nazik Rosencrantz. Hem, sizden yalvarırım, çok değişmiş olan oğlumu hemen gidip görün. Hadi, bir kaçınız gitsin de bu efendileri Hamlet'in olduğu yere götürürsün.

GUILDENSTERN. — Dileriz ki, bizden ve hareketlerimizden memnun kalsın, fayda görsün.

KIRALİÇE. — Evet, âmin.

(Rosencranz ile Guildenstern, beraberlerinde birkaç hizmetkârla çıkarlar. Polonius girer.)

POLONIUS. — İyi efendimiz, elçiler Norveçten çok hayırlı haberlere döndüler.

KIRAL. — Sen her zaman böyle iyi haberlere baba olmuşsundur.

POLONIUS. — Öyle mi, efendimiz? Emin olun, benim iyi hükümdarım, ruhum gibi vazifemi de sade Tanrımın değil lûtufsever Kıralımın da hizmetinde bilirim. Eğer şu aklım doğruyu bulup çıkarmakta eski ustalığını kaybetmediyse Hamlet'in cinnetine de asıl sebep nedir, buldum sanırım.

KIRAL. — Aman söyle, öğrenmeye can atıyorum.

POLONIUS. — Önce elçileri kabul buyurunuz. Benim vereceğim haber de o büyük ziyafetin tatlısı olsun.

KIRAL. — Öncüleri kendiniz olun da onları buraya getirin.

(Polonius çıkar.)

Gertrude'cuğum, Polonius oğlunuzun hırçınlığının baş sebebini bulduğunu söylüyor.

KIRALİÇE. — O esas sebepten başka bir şey olmadığına eminim, yani babasının ölümiyle bizim acele evlenişimizden.

KIRAL. — Eh, onu bir sorguya çekelim de.

(Yanında Voltimand ile Cornelius olduğu halde Polonius girer.)

Hoş geldiniz, benim iyi dostlarım! Söyle bakalım Voltimand, Norveç hükümdarı kardeşimizden ne haber?

VOLTIMAND. — Selâmlarınıza ve arzularınıza cevabı çok candan. Daha ilk görüşmemizde, yeğeninin topladığı askerler dağılsın diye emir gönderdi. Bunları,

Lehlilere karşı hazırlanıyor zannetmiş; fakat etrafiyle araştırınca, gerçekten siz efendimize karşı olduğunu anladı. Bunun üzerine, hastalığından, ihtiyarlığından ve iktidarsızlığından böyle fena yolda istifade edildiğine üzülerek Fortinbras'ın tevkif edilmesi için haber saldı. O da, kısacası, boyun eğdi; hükümdardan tekdir işitti; sonunda, bir daha asla haşmetlinize karşı silâhlanmıyacağına amcasının önünde yemin etti. Bundan çok memnun olan ihtiyar hükümdar, kendisine senede üç bin altın bağladı; evvelce toplamış olduğu o askerleri de Lehlilere karşı kullanmasına izin verdi. *(Bir kâğıt verir.)* Bu mektupta yazıldığı üzere, emin ve kabule şayan kayıtlarla, kıtalarının memleketimizden geçmesi hususunda da sizin müsaadenizi rica ediyor.

KIRAL. — Bu haber bizi memnun etti. Daha geniş bir zamanımızda mektubu okur, meseleyi düşünür, ona göre cevap veririz. Şimdilik size, başardığınız işler için teşekkür ederiz. Gidin, dinlenin. Akşam yemeğini beraber yiyeceğiz. Yurda hoş geldiniz.

(Voltimand ile Cornelius çıkar.)

POLONIUS. — Bu iş iyi sona erdi. Devletim, siz de Kıraliçem: kırallık ne olmak gerek, sadakat nedir, gündüz niçin gündüzdür, gece niçin gecedir, zaman niçin zamandır yollu mütalâalar geceyi de gündüzü de zamanı da boşuna harcamaktan başka bir şey değildir. Bu sebeple, mademki zakânın özü kısa sözdedir uzun lâf onun takıntılarıdır dışta kalan süsleridir, ben de sözümü kısa keseceğim. Asîl oğlunuz delidir: sadece, delidir diyorum; çünkü gerçek deliliği tarife kalkarsak, deli olmaktan başka nedir ki? Ama neyse, bunu geçelim.

KIRALİÇE. — Sanatı daha az düşünseniz de daha çok şey söyleseniz.

POLONIUS. — Efendim hiçbir sanat kullanmadığıma yemin ederim. Deli oluşu doğrudur; doğru oluşu hazin; hazin oluşu da doğru: işte zavallı bir hitabet oyunu! Ama hadi, ona uğurlar olsun; çünkü sanat kullanacak değilim. Şu halde kendisini deli kabul edelim. Şimdi, bu tesirin müessirini, başka bir tâbirle, bu derdin illetini bulmak kalıyor. Zira bu illetli tesirin sebebi olacak elbet. Kalan iş bu, gerisi de şu. Fikredin bir kere: benim bir kızım var — benim kaldığı müddetçe, tabiî — bana borçlu olduğu sadakat ve itaat icabı, dikkat buyurulsun, şunu verdi. Kendiniz öğrenip hükmünüzü verin.

(Okur.)

"Gönlümün mâbudu olan, güzellikle süslü ilâhî Ophelia'ya"

Kötü bir cümle, berbat bir cümle. "Güzellikle süslü" berbat bir tâbir. Ama dinleyin. İşte:

(Okur.)

"Onun kardan beyaz göğsünde bu satırlar ve saire..."

KIRALİÇE. — Bu mektup ona Hamlet'ten mi gelmiş?

POLONIUS. — Benim iyi efendim, sabredin biraz; her şeyi olduğu gibi bildireceğim.

(Okur.)

İstersen yıldızları aslında ateş bilme,
İstersen güneşi de durmayıp döner sanma,
İstersen doğruluğa inanma, uydurma de;
Ama şüpheyle bakma bir an bile sevgime.

"Ah, sevgili Ophelia, şiir yazmakta beceriksizim, iç çekişlerimi hece sayısına uydurmıyorum. Ama seni çok sevdiğime, en çok sevdiğime inan. Elveda.

"Aziz kadın, ebediyen senin,
Bu tende can kaldıkça senin olan,

"Hamlet."

Kızım vazife bilip bana gösterdi; üstelik ne zaman, ne vasıtayla, nerelerde kendisine ricada bulunmuşsa hepsini de anlattı.

KIRAL. — Peki ama, Ophelia onun sevgisini ne türlü karşılamış?

POLONIUS. — Beni nasıl bilirsiniz.

KIRAL. — Sadakatlı, şeref sahibi bir adam olarak bilirim.

POLONIUS. — Ben deher zaman öyle olduğumu ispat etmek isterim. Ama, ne derdiniz acaba: iyice alıp yürüyen bu aşkı öğrendiğim zaman — şunu da söyliyeyim ki, bu işi kızım söylemeden farkettim — susup kaydetmekle kalsaydım, yahut ağzımı açıp tek kelime söylemeden bu aşka göz yumsaydım, yahut ehemmiyetsiz nazariyle baksaydım, gerek siz efendim gerek eşiniz sevgili Kıraliçem ne derdiniz. Yok, hemen işe koyuldum, bizim haspaya şöyle dedim: "Efendimiz Hamlet hükümdar oğludur. Aranızda dünyalar var. Olacak

şeylerden değil bu." Sonra bazı tembihlerde bulundum: onunla buluşmaktan çekinip kilit altında oturmasını, içeri haberci filân almamasını, hediye kabul etmemesini söyledim. Dediklerimi yapınca neticelerini de aldı. Hamlet'se, yüz görmeyince — sözü uzatmıyayım — kedere düştü, sonra yemekten kesildi, arkasından uyku uyumaz oldu, arkasından dermansız düştü, arkasından sayıklamaya başladı, böylece günden güne fenalaşarak şimdi bir türlü kurtulmadığı ve hepimize de yas tutturan o cinnete kadar vardı.

KIRAL. — Sebep bu mu, dersiniz?

KIRALİÇE. — Belki de, olmaz değil.

POLONIUS. — Sorarım size: hiç benim "Böyledir!"[46] dediğim şeyin aksi çıktığı olmuş mudur?

KIRAL. — Doğrusu, hiç hatırlamıyorum.

POLONIUS. — Eğer böyle değilse, bunu bundan ayırın. Ben işin doğrusunu bulmak için, vaziyet icabettirdi mi, cehennemin dibine bile giderim.

KIRAL. — Bu meseleyi biraz daha araştırmak için acaba ne yapsak?

POLONIUS. — Biliyorsunuz: bazan saatlerce şurada dehlizde dolaşıyor.

KIRALİÇE. — Doğru, dolaşıyor.

---

[46] Birçoklarına göre Polonius böyle derken başiyle gövdesini işaret eder. Bir âlim, eli ile elinde tuttuğu nazırlık asâsını gösterdiğini ileri sürüyor.

POLONIUS. — Tam o sırada kızımı salıveririm, buluşsunlar. Sizinle ben de bir perdenin arkasında oluruz; bu buluşmayı gözetleriz. Eğer Hamlet âşık değilse, aklını o yüzden kaybetmemişse alın devlet idaresini elimden; çiftlik kâhyası olup araba koşayım.

KIRAL. — Bunu bir deneyelim.

KIRALİÇE. — İşte bakın, zavallıcık o acıklı haliyle bir şeyler okuyarak geliyor.

POLONIUS. — Çekilin, yalvarırım size, her ikiniz de çekilin. Ben de hemen yanına sokulacağım.

(Kıral ve Kıraliçe, hizmetkârlar çıkarlar. Hamlet okuyarak girer.)

Ooo, müsadenizle: efendimiz Hamlet nasıldırlar?

HAMLET. — İyiyim, eksik olmayın.

POLONIUS. — Beni tanıdınız mı, efendimiz?

HAMLET. — Elbet. Siz balıkçısınız.[47]

POLONIUS. — Değilim, efendimiz.

HAMLET. — Öyleyse onun kadar namuslu bir adamsınızdır, inşallah.

POLONIUS. — Namuslu mu, efendimiz?

HAMLET. — Evet, efendim. Namuslu olmak, bu zamanda, binde bir raslanan bir şeydir.

POLONIUS. — Çok doğru, efendimiz.

---

[47] Balıkçı tâbiri o zamanlar ahlâksız aracılar için kullanılırmış. Hamlet, bu sözü "Beni anlamaya, kafamın içindekileri öğrenmeye çalışıyorsunuz" demek isteyerek de kullanmış olabilir. Zaten bundan sonraki sözleri hep saçma, yahut birden fazla tefsire elverişli gözüken sözlerdir.

HAMLET. — Çünkü, güneş bir köpek ölüsünde kurtlar peyda ederse, öpülmeye elverişli bir leş olduğuna göre...[48] Kızınız var mı sizin?

POLONIUS. — Var, efendimiz.

HAMLET. — Güneşte gezinmesin: çocuk edinmek Tanrı nimetidir, ama kızınızınkinin cinsinden olanı değil. Dostum, gözünüzü açın.

POLONIUS. — Buna ne buyrulur? Aklı fikri hep kızımda. Halbuki önce beni tanımadı; balıkçı zannetti. İyice oynatmış. Doğrusu ben de gençliğimde aşk yüzünden çok çektim; hemen hemen bu hale gelmiştim. Onunla yine konuşayım bakayım. Ne okuyorsunuz, efendimiz?

HAMLET. — Sade kelimeler kelimeler kelimeler.

POLONIUS. — Bahsi geçen şey nedir, efendimiz?

HAMLET. — Kiminle kimin arasında?

POLONIUS. — Okuduğunuz şey neden bahsediyor demek istedim, efendimiz.

HAMLET. — İftiralardan, efendim. Hicivci kâfir burada diyor ki: ihtiyarların kır sakalı olurmuş, yüzleri buruşukmuş, gözlerinden koyu kehribar ve erik

---

[48] Aslı da bozuk ve anlaşılmaz bir halde bulunan bu kesik cümle belki şöyle tamamlanacaktır: "...bir kızda âkıbeti daha mühim şeyler peyda edebilir." Yani köpek ölüsü güneşte kalınca kurtlanıyor; senin ruhtan yana ölü kızın Ophelia da ortalarda dolaşırsa onun da bir şey peyda edinmesi tehlikesi vardır. Onun için *güneşte gezinmesin.*

zamkı akarmış, akılları kıt, butları pek pörsükmüş. Bunların hepsine de var kuvvetimle inanıyorum ama böyle kitaka geçmelerini doğru bulmuyorum; çünkü yengeç gibi geri geri gidebilseniz de benim yaşımda olursunuz.

POLONIUS, kendi kendine. — Bu delilik ama, zaptı raptı olan bir delilik. Biraz çıkmaz mısınız efendimiz, açılırsınız?

HAMLET. — Denizde boğulmak için mi?

POLONIUS. — Sahi, o da açılmak. *(Kendi kendine.)* Verdiği cevaplar bazan ne kadar da mânalı! Aklın mantığın bir türlü iyi ifade edemediği şeylerde çok kere cinnet isabet gösteriyor. Onu bırakayım. Muhterem efendimiz, âcizane, müsaadenizi dilerim.

HAMLET. — Bundan daha memnuniyetle vermeye razı olacağım bir şey yoktur, efendim — canımdan başka, canımdan başka.—

POLONIUS. — Allaha ısmarladık, efendimiz.

HAMLET. — Aman bu müziç sersemler.

(Rosencrantz ile Guildenstenr girer.)

POLONIUS. — Efendimiz Hamlet'i mi arıyorsunuz? İşte orada.

ROSENCRANTZ, Polonius'a. — Sağ olunuz, efendimiz!

GUILDENSTERN. — Muhterem efendimiz!

ROSENCRANTZ. — Çok sevgili efendimiz!

HAMLET. — Benim sevgili arkadaşlarım! Nasılsın Guildenstern? Rosencrantz ha? İkiniz de ne âlemdesiniz, ahbaplar?

ROSENCRANTZ. — Ne iyi ne fena, ikisi ortası.

GUILDENSTERN. — Haddinden fazla bahtiyar olmadığımız için kendimizi bahtiyar sayıyoruz. Talih bizi kendine baş tacı etmedi.

HAMLET. — Ayağının altında da sürümüyor ya?

ROSENCRANTZ. — Ne öyle ne böyle, efendimiz.

HAMLET. — Öyleyse ikisi ortası olacak, yahut dostluğu size ortalama.

GUILDENSTERN. — Bize gülümsüyor denebilir.

HAMLET. — Fena niyetle mi? Evet, çok doğru: Talih kahpenin biridir. E, ne haber?

ROSENCRANTZ. — Hiç, efendimiz, sade iyilik sağlık.

HAMLET. — Öyleyse kıyamet yaklaşmış. Ama haberiniz doğru değil. Sizi biraz daha yakından sorguya çekeyim: ne ettiniz ki, benim iyi arkadaşlarım, talih sizi bu zindana yolladı?

GUILDENSTERN. — Zindan mı, efendimiz?

HAMLET. — Danimarka bir zindandır.

ROSENCRANTZ. — Öyleyse dünya da.

HAMLET. — Hem âlâsı: içinde birçok hücreler koğuşlar mahzenler vardır; Danimarka bunların en berbatıdır.

ROSENCRANTZ. — Biz öyle düşünmüyoruz. efendimiz.

HAMLET. — Eh, öyle ise sizin için değil. Çünkü iyi yahut kötü diye bir şey yoktur, onu öyle gösteren düşüncedir. Bana göre burası bir zindan.

ROSENCRANTZ. — Şu halde onu sizin ihtiraslarınız öyle gösteriyor; tasavvurlarınıza çok dar buluyorsunuz.[49]

HAMLET. — Tanrım, bir fındık kabuğuna sığıp yine de kendimi hudutsuz ülkelerin hükümdarı sayabilirdim, tek fena rüyalar görmeseydim.[50]

GUILDENSTERN. — Zaten ihtiras da bu rüyadır işte. Gözünü ihtiras bürüyen insanın peşine düştüğü sadece bir rüyanın gölgesidir.

HAMLET. — Rüyanın kendisi zaten gölgedir.

ROSENCRANTZ. — Evet ama ihtiras bence o kadar boş ve hafif bir şeydir ki, ancak bir gölgenin gölgesi olabilir.

HAMLET. — O halde cismimiz dilenci olacak; hükümdarlar, kahramanlık gösterip yükselenler de o di-

---

[49] Yani, büyük adam olmak, büyük işler yapmak istiyorsunuz, bu ihtirasınıza Danimarka'da imkân bulamayınca orası size tıpkı bir zindan gibi dar görünüyor.

[50] Hamlet *rüya* derken, herhalde, aklından çıkmıyan ve gözü önünden ayrılmıyan o cinayeti, o cinayetle alâkalı sahneleri düşünmüştür. Arkadaşları bunu bilmedikleri için kelimeyi dış mânasında, aklı hasta bir insanın kuruntuları olarak anlıyorlar.

lencilerin gölgesi[51]. Saraya gidelim mi? Çünkü, inan olsun, artık düşünecek halde değilim.

GUILDENSTERN ile ROSENCRANTZ. — Emrinize âmadeyiz.

HAMLET. — Öyle şey olmaz; sizi maiyetimdeki öteki adamlarla bir tutacak değilim. Çünkü, size yalan bilmez bir insan gibi söyliyeyim mi: maiyetim berbat. Ama, dost işi açıkça konuşalım, Elsinore'a niçin geldiniz?

ROSENCRANTZ. — Sizi ziyarete, efendimiz; başka bir şey için değil.

HAMLET. — Kendim fakir olduğum için teşekkürden yana da fakirim, ama teşekkür ederim, yine de bunun bir değeri olmadığına eminim ,sevgili dostlarım. Sizi çağırtmadılar mı? Kendiniz istediniz de mi geldiniz? bu ziyaret kendi içinizden mi doğdu? Gelin, benimle açık konuşun; hadi. Yoo söyleyin.

GUILDENSTERN. — Ne söyliyelim, efendimiz?

HAMLET. — Ne olursa olsun, tek doğru olsun da. Sizi çağırttılar; gözlerinizde, dürüstlüğünüzün gizliyemediği bir itiraf okunuyor. Biliyorum, sizi, eksik olmasınlar, Kıralla Kıraliçe çağırttı.

ROSENCRANTZ. — Ne diye, efendimiz?

---

[51] İki arkadaşa göre, ancak tabiî şeylerde gerçeklik vardır, ancak tabiî şeyleri cisim sayarız, Böyle olunca hiçbir gaye peşinde olmıyan dilencileri cisim saymak; ihtiraslarının verdiği gayretle yüksek mevkilere çıkan, büyük işler başaran hükümdarla kahramanları da o olsun, artık düşünecek halde değilim.

HAMLET. — Onu siz bana söyliyeceksiniz. Ama size and veriyorum: aramızdaki arkadaşlık haklarına, hiç kopmıyan sevgi bağlarına, birlikte geçen çocukluğumuza, hitabette benden usta bir insan daha neler düşünebilirse hepsine hürmeten benimle apaçık dosdoğru konuşun: çağırtıldınız mı, çağırtılmadınız mı?

ROSENCRANTZ, hafifçe Guildenstern'e. — Ne dersiniz.

HAMLET, kendi kendine. — Yo, öyle ise sizi gözden ayırmamalı... Eğer beni seviyorsanız saklamayın.

GUILDENSTERN. — Çağırtıldık, efendimiz.

HAMLET. — Söyliyeyim size niçin. Ben peşin davranmakla siz sır vermiş olmaktan kurtulursunuz; sözünüzü tutmuş olur, yine Kıralla Kıraliçeye mahrem kalırsınız. Son zamanlarda, neden bilmem ,bütün neşemi kaybettim; itiyadım olan eğlenceleri bıraktım. Gerçekten, her şey bana öyle dokunuyor ki, şu müstesna yapı, şu dünya, ıssız bir kara parçası gözüküyor; şu muhteşem örtü, sema — görüyor musunuz — üstümüzü kaplıyan şu muhteşem gökler, altın ışıklarla beneklenmiş olan şu şahane çatı, ne dersiniz, bana sadece pis, hastalıklı buharlarla dolu gibi geliyor. İnsan ne türlü bir şaheserdir! Ne asîl bir muhakemesi vardır, ne sonsuz melekeleri! Şekli hali ne kusursuzdur, ne hayranlık uyandırır! Efali nasıl melekler gibidir! Anlayışı nasıl ilâhları andırır! Dünyanın güzelliği, mahlûkların şahıdır o! Bununla beraber, ruh bulmuş bu toprağın benim için kıymeti ne? İnsanoğlu bana bir zevk vermiyor. Yo, kadın da — tebessümlerinizle aksini söylemek istiyorsunuz ama!

ROSENCRANTZ. — Efendimiz, aklımdan böyle bir şey geçmemişti.

HAMLET. — Öyle ise, ben "İnsanoğlu bana zevk vermiyor" deyince neden güldünüz?

ROSENCRANTZ. — Düşündüm ki, efendimiz, insanlar size zevk vermiyorsa oyuncular kimbilir ne kadar sudan bir hüsnü kabul görecekler. Onlara yolda rasladık; size bir hizmette bulunurlar ümidiyle buraya geliyorlar.

HAMLET. — Kıral rolünü oynıyan hoş geldi: Haşmetlime saygı gösteririm; macera düşkünü bahadır kılıç kalkanını kullanır; âşıka boşuna iç çektirmeyiz; huysuzu bırakırız, bildiği gibi oynasın; soytarı gülmiye teşne olanları güldürür, kız da aklına geleni söyler, mısraın vezni bozulsun bozulmasın.[52] Bunlar hangi oyuncular?

ROSENCRANTZ. — Şehirde bir oyuncu takımı vardı, hani seyretmekten pek hoşlanırdınız, işte onlar.

---

[52] Bu ve daha aşağıdaki sözler o günün oyuncu kumpanyaları hakkında bizi epeyce aydınlatmaktadır. cisimlerin gölgesi saymak lâzımdır.
Bu sözlerden, hem, o devir oyunlarında raslanan belli başlı tipleri öğreniyoruz: a) hükümdar, b) macera peşinde dolaşan yiğit, c) genç âşık, ç) aksiliği ve inatçılığı yüzünden başına türlü işler gelen huysuz, d) ikide bir fırsat bulup halkı güldüren soytarı, e) söyliyeceklerini unutursa uyduran kız. Hem de, bugünkü gibi kalabalık olmıyan o kumpanyalarda her tipi muayyen bir oyuncunun canlandırdığını anlıyoruz.

HAMLET. — Nasıl olmuş da işi gezginciliğe dökmüşler? Şehirde iken vaziyetleri, hem şöhretleri hem kazançları bakımından, daha istifadeli idi.

ROSENCRANTZ. — Galiba son zamanlarda ortaya çıkan yenilik kârlarına kesat verdi.

HAMLET. — Ben orada iken gördükleri itibarı hâlâ görüyorlar mı? Yine o kadar rağbetteler mi?

ROSENCRANTZ. — Yok, nerde, hiç değiller.

HAMLET. — Ne oldu? Pas mı tuttular?

ROSENCRANTZ. — Hayır, onlar her zamanki kadar gayret gösteriyorlar. Ama, efendim, acemi çaylak denecek bir alay çocuk peyda olmuş, sesleri yettiği kadar bağırıp çağırıyorlar, bunun için de müthiş alkışlanıyorlar. Şimdi gün bunların. "Halk tiyatroları" dedikleri şeyleri öyle alaya alıyorlar ki, birçok beli kılıçlı beyzadeler bile kalem erbabının korkusundan oralara gidemez oldular.[53]

HAMLET. — Ne, demek hepsi çocuk ha? Bunlara bakan kim? Masraflarını veren kim? Bu meslekte sesleri çatallaşıp şarkı söyliyemez oluncaya kadar mı kalacaklar? Bir gün umumi tiyatrolara oyuncu olurlar-

---

[53] Shakespare zamanında halka temsiller veren kumpanyalardan başka, kibar sınıfın himayesinde hususi kumpanyalar türemişti. Her iki tarafın da ayrı ayrı yazıcıları vardı; bu yazıcılar arasında yazı ile atışma çok olurdu. Halk tiyatrolarının yazıcısı olan Shakespeare burada o hususî tiyatrolardan birine (Kıralllık Kilisesinin ilâhici çocuklarından toplanan kunpanyaya) taş atıyor.

sa —halleri vakitleri yerinde değilse muhakkak ki olacaklardır— yazıcıların onlara, kendi akıbetleri aleyhinde söz söyletmekle fena etmiş olduklarını itiraf etmezler mi acaba?[54]

ROSENCRANTZ. — Doğrusu her iki taraf da çok söz etti. Halk da onları kavgaya kışkırtmaktan geri kalmıyor. Hattâ bir sıra, eğer arada bir yazıcı ile bir oyuncu döğüşe kalkmazsa oyun para verilmez olmuştu.

HAMLET. — Demeyin?

GUILDENSTERN. — Ya, bu işte az kafa patlatılmadı.

HAMLET. — Sonunda çocuklar mı üstün çıktı?

ROSENCRANTZ. — Evet, efendim, onlar üstün çıktı; karşılarındaki Herakles'ti ama yine para etmedi.[55]

---

[54] Çocukların sesleri bozulunca kilise korosunda kalamazlar. Kilisenin korosundan ayrılmak demek kilisenin oyuncu kumpanyasından da ayrılmaları demektir. Fakat çocuklarında oyunculuk ettiklerine göre, büyüdükten sonra da oyunculuk mesleğine atılmaları çok muhtemeldir. O vakit halk kumpanyalarına girince anlıyacaklardır ki, vaktiyle, halk kumpanyalarına çatan oyunlarda oynamakla kendi kuyularını kazmışlardır.

[55] O sırada en çok rağbet gören ve Shakespeare'in de oyunlarını oynıyan halk tiyatrosu Globe tiyatrasu, bunun alâmeti de sırtında dünyayı taşıyan Herakles resmi idi.

HAMLET. — Bunda şaşılacak bir şey yok. Çünkü şimdi amcam Danimarka Kıralı, onunla, babam sağken alay edenler şimdi küçücük resimlerinin tanesine yirmi, kırk, elli, yüz duka veriyorlar. Tanrı bilir ya, felsefe bulup meydana çıkarabilse, bu iş gözüktüğü kadar tabiî değil ama.

(İçerden trampetler çalar.)

GUILDENSTERN. — Oyuncular olacak.

HAMLET. — Efendiler, Elisone'a hoş geldiniz. Verin elinizi hadi. Hoş geldin demek usulsüz erkânsız olmaz; sizlere karşı ben de gereğince davranayım. Yoksa, olur da bu oyuncular karşılarken, iltifatım esirgemiyeceğim için, size karşı davrandığımdan daha nazik gözükürüm. Hoş geldiniz. Ama amca-babamla yenge-anne yanılıyorlar.

GUILDENSTERN. — Neden, sevgili efendimiz?

HAMLET. — Ben sade rüzgâr estiği zamanlar deliyim, lodos estiği zamanlar şahini balıkçıldan ayırmasını bilirim.[56]

(Polonius tekrar girer.)

---

[56] Bu cümle için şöyle bir fikir yürütülmüştür: şahinden ürküp havalanan balıkçıl rüzgârın estiği tarafa doğru kaçar. Rüzgâr yıldızdan esiyorsa güneye kaçacak demektir. O vakit şahiniyle avını takibeden avcı güneşe karşı döneceği için gözleri kamaşır; şahini balıkçıldan ayırdedemez. Ama rüzgâr lodos esiyorsa şahini de avı da kuzeye doğru uçacaklarından, avcı güneşe sırtını verip onları pekâlâ seyredebilir... Bu üstü kapalı kelimelerle Hamlet, deli olmadığı zamanlar da bulunduğunu anlatmış oluyor.

POLONIUS. — İyisiniz ya efendiler?

HAMLET. — Bana bakın, Guildenstern, siz de: kulağınıza bir şey söyliyeceğim. Şurada gördüğünüz koca bebek daha kundağından çıkmamıştır.

ROSENCRANTZ. — Belki de yeniden kundaklamak zamanı gelmiştir. Çünkü, ihtiyar ikinci defa çocuk olur, derler.

HAMLET. — Görürsünüz, bana oyuncuları haber vermeye geliyor; dikkat edin. Hakkınız var efendim.[57] Pazartesi sabahı; öyle değil mi idi?

POLONIUS. — Efendimiz, size verecek haberim var.

HAMLET. — Efendimiz, size verecek haberim var. Roscius Roma'da oynarken...

POLONIUS. — Oyuncular geldi, efendimiz.

HAMLET. — Demeyin!

POLONIUS. — Şerefim üstüne...

HAMLET. — *Ardından her oyuncu eşeğinin üstüne oturmuş çıkageldi.*[58]

POLONIUS. — Dünyanın en mükemmel oyuncuları: oyun ister acıklı, ister gülünç, ister tarihî, ister rustaî, ister hem rustaî hem tarihî, ister hem acıklı

---

[57] Hamlet burada sesini yükselterek, daha önce başladığı bir söze devam ediyormuş da Polonius'u görmemiş gibi yapıyor.

[58] *Şerefim üstüne* diye teminat veren Polonius Hamlet'in aklına hemen *eşeğinin üstüne oturmuş* bahseden bir türküyü getiriyor.

hem tarihî, ister hem acıklı hem gülünç hem tarihi hem rustaî, ister mekânda birlik gözeten, ister hiçbir birlik gözetmiyen[59] — hangi cinsten olursa olsun. Seneca'nın[60] acıklı oyunları kadar Plautus'un [16] gülünç oyunlarında da usta bunlar. Kaide tanıyan oyunlar için de tanımıyanlar için de âlâsı bulunmaz.

HAMLET. — Ey Beni İsrail hâkimi Jephthah[62], senin ne büyük bir hazinen vardı!

POLONIUS. — Büyük hazinesi neymiş, efendimiz?

HAMLET. — Ne olacak.

---

[59] Klâsik tertipte oyun yazanlar vakanın, arasına aylar yahut seneler giren sahnelerden değil bir gün içinde geçen hâdiselerden kurulmasına (yani *zamanda birliğe);* birbirlerinden uzak başka başka yerlerde değil aynı yerde geçmesine (yani *mekânda birliğe);* esas vakanın anlaşılmasında lüzumlu olmıyan ek vakalarla genişletilmeyip yalı nbırakılmasına (yani *mevzuda birliğe)* dikkat ederdi. Shakespeare, bu klâsik ölçülere bağlanmayarak, romantik yahut modern denen tertipteki oyunu yaratmıştır.

[60] Seneca (?-İ. Ö. 66, Lâtinlerin en ünlü tragedya yazıcısıdır.

[61] Plautus (İ. Ö. 241 - 187), Terentius ile birlikte, Latinlerin en ünlü komedya yazıcısıdır. Shakespeare, *Yanlışlıklar Komediyası* için onun *Menaechmi* adlı komedyasını örnek tutmuştur.

[62] Beni İsrail hâkimlerinden Jephthah bir cenge giderken Tanrıya şöyle demişti: "Ammon çocuklarını elime düşürecek olursan ben de Ammon çocuklariyle cenkten sulh içinde dönüşte evimden beni karşılamaya çıkacak ilk kimseyi sana sunmak üzere kurban ederim." İlk karşıcısı kızı oldu.

Bir güzel kızı vardı, iki değil bir tane;
Onu da öylesine severdi ki görmeyin[63].

POLONIUS, kendi kendine. — Aklı hâlâ kızımda.

HAMLET. — Dediğim doğru değil mi, ihtiyar Jephthah?

POLONIUS. — Jephthah bana diyorsanız, efendimiz, sahiden çok sevdiğim bir kızım var.

HAMLET. — Yok, öyle değil.

POLONIUS. — Ya nasıl, efendimiz?

HAMLET. — Şöyle,

Kadermiş kısmetmiş

sonra da, bileceksiniz canım:

Olacağı varmış ki öyle çıktı...

ilâhinin birinci kıtasına bakarsanız dahasını öğrenirsiniz; çünkü gelenler sözümü kestiler.

(Dört beş oyuncu girer.)

Hoş geldiniz ustalar, hepiniz de hoş geldiniz. Seni iyi gördüğüme sevindim. Hoş geldiniz dostlar. Vay benim eski dostum! Ben görmiyeli sakalın gelmiş, Danimarka'ya bana gösteriş yapmaya mı geliyorsun? Vay benim

---

[63] O zaman hal karasında rağbette olan bir şarkı. Hamlet coştuğu zaman bu şarkılardan zemin ve zamana uygun yerleri söyleyivermek itiyadındadır. Bu türkü münasebetiyle Polonius'un kendi siyasetine kızını kurban ettiği hatırlanmalıdır.

küçük hanımım, güzelim! Meryem hakkıyçin ben görmiyeli bir ökçe boyu daha yükselmişsiniz, başınız göğe ermiş[64] Allah vere sesiniz de, geçmez altın sikkeler niz. Her gördüğüne atılan Fransız avcıları gibi ne olursa olsun oynayın. Hemen bize şöyle bir gösterin; hadi bakalım, ateşli bir hitabe?

BİRİNCİ OYUNCU. — Hangi hitabeyi istersiniz efendimiz?

HAMLET. — Bir hitabe vardı, bir kere sen okurken duymuştum. Ama sonra hiç oynanmadı; yahut olsa olsa bir defa oynanmıştır. Çünkü, aklımda kaldığına göre, eserden çoğu kimse hoşlanmamıştı; halkın zevkine varacağı şeylerden değildi. Ama benim de, reyleri benimkinden çok daha ağır basan kimselerin de kanaatimizce mükemmel bir oyundu. Sahneleri tertiplenmiş, gösterişsiz fakat usta bir üslûpla yazılmıştı. Hatırladığıma göre, biri "mısralar arasında çeşni hatırı için müstehcen sözleri yok; ifade de yazana züppe dedirtecek bir ifade değil" demiş; üslûbu ağır başlı, temiz olduğu kadar güzel, süslü olmaktan ziyade vekarlı bul-

---

[64] O zamanlar İtalyan ve bilhassa Venedik kadınları gayet kalın mantardan yahut deri kaplı tahtadan tabanlıklı iskarpinler giyermişler. Bu moda İngiltere'de pek yayılmamışsa da tiyatrolara girmişti.

gibi çatlamış olmasa[65]. Ustalar, hepiniz de hoş geldi-

[65] O zamanlar kadınlar sahneye çıkmadıkları için kadın rollerini oğlan çocuklar oynarlardı. Bunlar mühim oyuncuların emrindeydiler ve ancak sesleri ince kaldığı kadar kadın rollerinde oynayabilirlerdi. Sesleri çatallaşınca, tıpkı fazla çatallaşınca geçmiyen Elizabeth altınları gibi, onlar da geçmez olurlardı.

muştu. Eserdeki bir hitabe bilhassa hoşuma gittiydi: Aeneas'in macerasını Dido'ya anlatması. Bunun da bilhassa Priam'ın öldürülüşünden bahseden kısmı[66]. Hatırımdaysa şu mısradan başla. Dur bakayım, dur bakayım:

Curcan[67] Canavarını andıran vahşi Pyrrhus...
Yok öyle değil, Pyrrhus ile başlamıyor:

Merhamet, insaf nedir bilmez Pyrrhus — kuzgunî
Kolları o kurduğu düşünce kadar kara,
Geceyi andırarak meşum atın içinde
Gizlenmiş olan Pyrrhus[68] — korkunç esmer yüzünü
Şimdi daha dehşetli bir renge bulaştırmış;
Şimdi baştan aşağı kızıllara boyanmış.

---

[66] Yunanlılara mağlup düşüp mahvolan Trovanın hükümdar oğullarından Aeneas bu felâketten kaçıp kurtulduktan sonra sığındığı ülkenin melikesi Dido'ya bütün o macerayı anlatır. Aşağıdaki kısım, Trova şehri alındıktan sonra hükümdar Priamos'un Achilles oğlu Pyrrhus tarafından nasıl öldürüldüğünü, bu manzara karşısında hükümdar karısı Hekabe'nin ne hale geldiğini anlatıyor. Trova'dan kaçışından, Roma'ya beşiklik edecek Latin krallığını kuruşuna kadar Aeneas'ın geçirdiği maceralar. Lâtin şairi Virgilius'un *Aeneid* adlı destanına mevzu olmuştur.

[67] Eski Pers imparatorluğu eyaletlerinden biri olan bu eyalet Curcan yahut Hazar denizinin güney-doğusuna raslıyordu. Eski zamanlarda kaplanlariyle anılırdı.

[68] Neoptolemos adıyla da anılan Pyrrhus, Yunanlılara Trova'yı kazandıran tahta atın içinde gizlenmiş olan kahramanlardandı.

Ana baba, kız oğul, insanların kaniyle;
Efendileri olan adamın ölümünü
Zalim bir ışık ile aydınlatarak yanan
Sokakların pişmiş de kalıplaşmış toziyle
Üstüne yer yer iğrenç benler serpiştirilmiş,
Hem ateşten kızarmış hem de kızgınlığından.
Böylece pıhtı kalan cüssesi irileşmiş
Şebçırağ gibi yanan gözlerle cehennemi
Pyrrhus, torun sahibi yaşlı Priam nerede.
Diye bakıp duruyor.

POLONIUS. — Allah için efendimiz, güzel inşad ettiniz. Hem düzgün bir dille, hem de gösterişsiz.

BİRİNCİ OYUNCU. — Az zaman geçmişti ki,
Düşmanla takatsizce çarpışır buldu onu.
O emektar kılıcı koluna isyan etmiş,
Emir dinlemez olmuş, bir düştü mü kalkmıyor.
Dengi değilken Pyrrhus üzerine saldırdı,
Gazabından hedefi şaşırdı, vuramadı.
Ama zalim kılıcı esintisiyle gücsüz
Babayı yere çaldı[69]. Histen mahrumken Ilium[70]
Anlaşılan hissetti inen bu darbeyi ki,
Burçları alev alev, yere geçti. O korkunç.

[69] Pyrrhus öldürdüğü zaman Priamos elli oğul babası bir ihtiyardı.

[70] Bugünkü yeri Hisarlık olan Trova şehrinin bir adı da İlium yahut İllion'dur; Homeros'un destanı *İliad* da adını oradan alır.

Çatırdısı Pyrrhus'u sağır etti besbelli!
Saygıdeğer Priam'ın ak saçlarına doğru
İnen kılıcı sanki havada dondu kaldı.
Bir zalim resmi gibi Pyrrhus hareketsizdi.
Maksat ve gayesine yabancı, öyle durdu,
Ne davrandı ne etti.
Ama çk görmüşsünüzdür: fırtına başlamadan
Havaya bir durgunluk bir sessizliktir çöker,
Bulutlar kımıldamaz, rüzgârlar dilsizleşir,
Altlarında küre de ölüm gibi sessizdir.
Sonra birden korkunç bir gümbürtü göğü yırtar.
Tıpkı öylece bir an duraklatıktan sonra
Şahlanan intikamı Pyrrhus'u canlandırdı.
Mars'ın ebediyete kadar dayanmak üzere
Döğülen silâlar'ına Cyclops çekici bile[71].
Şimdi Pyrrhus'un kanlı kılıcının Priam'a
İnişi kadar insaf bilmeden inmemişti.
Tuh sana, kahpe Talih! Tanrılar, toplanın da
Karar verip Feleğin elinden kuvvetini
Geri alın; çarhının bütün parmaklarını,
Çemberlerini kırın, toparlak başlığını da
Cennetin üst katında esfelessafiline.
İblise yuvarlayın!

---

[71] Cenk tanrısı Mars'ın kalkanıyla silâhları Cyclops denen tekerlek gözlü devler tarafından yapılmıştı.

POLONIUS. — Bu çok uzun.

HAMLET. — Berbere göndeririz, sakalımızla beraber... Kuzum, devam et. O ya bir tekerleme olsun ister, yahut açık saçık bir hikâye; yoksa uyur. Sen devam et, Hekabe'ye gel.

BİRİNCİ OYUNCU. —

Ama kim gördü ki, kim, başına örtü çekmiş...

HAMLET. — "Başına örtü çekmiş!"

POLONIUS. — Güzel, "başına örtü çekmiş."

BİRİNCİ OYUNCU. —

Yalınayak yukarı aşağı koşup duran,
Kör eden gözyaşları alevleri nerdeyse
Söndürecekmiş gibi akan kıraliçeyi?
Tacı düşen başına bir bez parçası almış;
Çocuk yetiştirmekten yorgun vücuduna da
Korkudan telâşla bir örtü kapıp sarmıştı.
Bunu kim gördü ki, kim? Kim gördüyse. Talihin
Hükmüne zehirli bir dille lânet etmiştir.
Ama eğer tanrılar onu, Pyrrhus haince
Eğlenmeye kalkarak kocasını kılıçla
Paramparça ederken gördüğü vakit görüp
O anda kopardığı çığlığı duydularsa
— Fânilere büsbütün kayıtsız değillerse —
Acıdan sarsılmışlar, göğün yanan gözlerine
"Ağlayın!" demişlerdir.

POLONIUS. — Bakın, rengi nasıl uçtu gözleri nasıl da yaşlandı. Kuzum artık yetişir.

HAMLET. — Güzel. Gerisini birazdan okursun da dinlerim. Rica ederim, efendim oyuncuların rahatlarını temin edin. Kendilerine iyi muamele edilsin, anladınız mı? Çünkü onlar zamanımızın hulâsası, tarihçesidirler. Sağlığınızda adınız onların diline düşmektense öldükten sonra mezar taşınıza fena şeyler yazılsın, daha iyi.

POLONIUS. — Efendimiz, onlara lâyık oldukları muameleyi gösteririm.

HAMLET. — Aman iki gözüm efendim, daha fazlasını! Herkese lâyık olduğu muameleyi etsek kim dayaktan kurtulur? Onlara, kendi şeref ve itibarınıza uygun şekilde muamele edin. Onlar bu muameleye ne kadar az lâyıksalar siz o nispete cömert davranmış olursunuz. Kendilerini içeri götürün.

PALONIUS. — Gelin efendiler.

HAMLET. — Arkasından gidin dostlarım: yarın bize bir oyun verirsiniz.

(Polonius, Birinci oyuncudan başka bütün oyuncularla beraber çıkar.)

Bana bakar mısın arkadaş. "Gonzago'nun öldürülmesi" ni oynıyabilir misiniz?

BİRİNCİ OYUNCU. — Başüstüne, efendimiz.

HAMLET. — Yarın akşam onu görelim. Benim yazıp oyunun içinde bir yere koyacağım on beş on altı mısralık bir hitabeyi, icabederse, ezberleyebilirsin değil mi?[72]

---

[72] Hamlet'in Birinci oyuncuyu yanına çağırdıktan sonra söylediklerini yalnız onun işiteceği surette söyle-

BİRİNCİ OYUNCU. — Başüstüne, efendimiz.

HAMLET. — Âlâ. O zatın arkasından yetiş, ama kuzum kendisiyle alay etme!

(Birinci oyuncu çıkar.)

Sevgili dostlarım, akşama görüşmek üzere sizden ayrılıyorum. Elsinore'a hoş geldiniz.

ROSENCRANTZ. — Eksik olmayın, efendimiz!

HAMLET. — Peki peki, güle güle.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar.)

Şimdi yalnızım. Ah, ben ne âdi, ne satılmış kölenin biriyim! Utanmaya değmez mi: şu oyuncu şurada yadandan, bir heyecanın hayaline kapılıp, muhayyilesinin uydurduğu şeye kendini o derece inandırdı ki, acısından bütün yüzü soldu. Gözleri yaş dolu, kendi perişan, sesi hıçkırıklar içinde, hali — her hareketiyle — hayal ettiklerine uygun. Hem de bütün bunlar bir hiç için! Hekabe onun nesi, Hekabe'den ona ne ki öyle göz yaşı döksün? Coşmak için onda benim sebeplerim olsaydı ne yapardı kim bilir? Sahneyi göz yaşma boğar; herkesin kulağını korkunç bir hitabeyle yırtardı; suçluyu çıldırtır, suçsuzu dehşete düşürür, cahili şaşkın ederdi; görüp işitenleri gerçekten hayretlere salardı. Halbuki ben sersem, mayası bozuk herif, sade rüyalarda mevcut insanlardanmışım gibi, gayem gerçekleşmeden, eriyip ortadan siliniyorum; bir şeyler de diyemiyorum — hattâ malına, en aziz canına melûncasına kastedilmiş bir kıral için bile. Bir korkak mıyım ben ne? Kim bana alçak diyor? Kafamı yaran kim? Sakalımı çekip

---

diğini, Rosencrantz ile Guildenstern'e duyurmadığını kabul etmek lâzımdır.

yüzüme vuran, burnumu sıkan kim?[73] Sözüme yalan deyip ağzıma tıkan kim? Bana öyle yapan kim? Ah, kahrolası ben bunu hakkettim: belli ki yufka yüreklinin biriyim; kötülüğü pahalıya maledecek kin bende noksan. Yoksa şimdiye kadar çoktan bu herifin barsaklarını deşer, gökteki çaylaklara yem diye verirdim. Kanlı, zampara habis! Nedamet bilmez, hain ruhlu, zevk düşkünü, soysuz alçak! Ah, intikam! Ben de ne eşeğim ama! Sevgili babası öldürülen bir oğul, cennetin de cehennemin de öç almaya sevkettikleri ben, kahpeler gibi, lâfla derdimi döküyor; sokağa düşmüş kadınlardan, ahçı yamaklarından farksız, küfürbazlığa kalkıyorum! Tuh, yazıklar olsun! Artık zihnimi işletmeli! Duymuştum: suçlu insanlar, oyun seyrederken bazan, ustalıklı bir sahnenin tesiriyle öyle canevinden vurulurlarmış ki hemen işledikleri cürmü itiraf ederlermiş. Cinayetin dili yoktur ama en umulmadık yerden kendini meydana vurur. Bu oyunculara, amcamın önünde, babamın öldürülmesini andırı bir oyun oynatırım. Kendim de gözümü ondan ayırmam, zaaf gösterecek mi diye bakarım. Bir ürpermesi benim için yeter. Gördüğüm ruh şeytan olabilir; çünkü şeytan hoş görünecek bir şekle girecek iktidardadır. Evet, hattâ belki de zaafımı malihülyamı fırsat bilip — böyle ruhlara nüfuzu çok geçtiği için — beni aldatarak cehenneme yollıyacaktır... Daha kat'î deliller bulmam gerek. İş oyunda; Kıralın sırrını bana bu oyun öğretecek.

(Çıkar.)

---

[73] Bunlar hep hakaret sayılan hareketlerdir.

PERDE III

SAHNE I

Şatoda bir oda

Kıral, Kıraliçe, Polonius, Ophelia, Rosencrantz, Guildenstern girerler

KIRAL. — Bir sırasını getirerek kendisinden, bu perişan hali niçin takındığını, günlerini sükûnetle geçirecek yerde niçin huzur bilmez, tehlikeli bir cinnetle kendini yiyip bitirdiğini öğrenemediniz mi?

ROSENCRANTZ. — Aklının başında olmadığını hissettiğini itiraf ediyor. Ama bunun sebebi ne olduğunu bir türlü söylemiyor.

GUILDENSTERN. — Sorguya da pek gelmediğini gördük. Aksine, hakikî vaziyeti hakkında konuşturmaya kalktık mı usta bir delilikle başını alıp gidiyor.

KIRALİÇE. — Sizi iyi karşıladı mı?

ROSENCRANTZ. — Tam bir asîle yakışacak surette.

GUILDENSTERN. — Ama kendini çok zorladığı belliydi.

ROSENCRANTZ. — Kendi söz açmakta çok çekingendi, ama sorduklarımıza cevap vermekte hiç çekingenlik göstermedi.[74]

KIRALİÇE. — Kendisine herhangi bir eğlence teklifinde bulundunuz mu?

ROSENCRANTZ. — Efendimiz, iyi düştü de, yolda birtakım oyunculara rastgeldikti. Kendisine onlardan bahsettik, bu haberden âdeta sevindiğini gördük. Bu oyuncular şimdi sarayda bulunuyorlar; hem, zannedersem, bu gece huzurunuzda bir oyun vermek üzere emir de aldılar.

POLONIUS. — Çok doğru. Kendisi benden haşmetlilerinizin de seyre gelmelerini niyaz etmemi istedi.

KIRALİÇE. — Memnuniyetle. Onun böyle şeylerle oyalandığını öğrenmek beni çok sevindirir. Aziz efendiler, onu daha şevklendirin de, alâkası bu eğlencelere dönsü.

ROSENCRANTZ. — Başüstüne, efendimiz.

(Rosencrantz ile Guildenstenr çıkarlar.)

KIRAL. — Sevgili Gertrude, siz de çekilin. Çünkü Hamlet'i, tesadüfmüş gibi Ophelia ile karşılaşsın diye, el altından buraya çağırttık. Polonius ile ben, meşru bir casuslukta bulunacağız; o türlü gizleneceğiz ki, gö-

---

[74] Rosencrantz'm bu sözü doğru değildir. Hamlet söz açmakta hiç çekingenlik göstermemiş; sonra da, onlar sorup öğrenecekken, o onları sorguya çekmiş ve öğreneceğini öğrenmiştir. Rosencrantz'ın böyle deyişi ya Hamlet'in açık kalbliliğinin onda uyandırdığı utançtır, ya da — daha kuvvetli bir ihtimalle — kendi beceriksizliklerini itiraf etmeye çekinişindendir.

rünmeden göreceğiz. Böylece onların karşılaşması hakkında doğru bir hüküm verecek; Hamlet'in haline göre, çektiği ıstırap, aşkından mı değil mi, öğreneceğiz.

KIRALİÇE. — Emrinize itaat ediyorum. Size gelince Ophelia, dilerim ki, aklının başından gitmesi hayırlı bir sebepten, sizin güzelliğinizden olsun. Öyle ise, faziletiniz onu tekrar kendine getirir, her ikinize de şeref kazandırır ümidindeyim.

OPHELIA. — Ben de o temennideyim, efendimiz.

POLONIUS. — Ophelia, sen şurada gezin. Lûtufkâr efendimiz, arzu ederseniz, biz de gizlenelim *(Ophelia'ya)* Gözün şu kitapta olsun. Böyle dinî bir kitap okuyor gözükmen yalnızlığına mâzeret olur. Bu suç yeni bir şey değil, kaç kere işlenmiştir.[75] Dindar davranıp sofu gözükerek şeytanın kendisi bile melek diye yutturulur.

KIRAL, kendi kendine. — Ah, çok doğru! Bu sözler vicdanımı yaman kırbaçlıyor. Güzelleşmek için sürdüğün düzgünün yanında fahişenin yanağı, benim sahte sözlerimin yanında işlediğim işin durduğu kadar iğrenç durmaz. Ah, bu yük ne ağır!

POLONIUS. — Ayak sesi duydum, çekilelim, efendimiz.

(Kıralla Polonius çıkarlar. Hamlet girer.)

---

[75] Ophelia dua etmiyorken, elinde dua kitabiyle, dua eder gibi gözükecektir. Böylece dini başka işlere alet etmek gibi bir günah işlemiş olacaktır. Ama babası kızını, böyle günahlar olağan şeylerdir diye teselli ediyor.

HAMLET. — Yaşamak mı, yoksa ölmek mi, mesele bunda.[76] Kör talihin sapanlarına, oklarına zihninde tahammül göstermek mi daha mertçe olur, yoksa kaygıların ummanına karşı silâhlanıp onları yok etmek mi? Ölmek: uyumak. O kadar! Bir uykuyla kalb üzüntüsünü, tabiatın bedene miras olarak verdiği bin bir acıyı sona erdiriyoruz diyebilmek, candan gönülden istenecek bir son olur. Ölmek, uyumak: belki de rüya görmek! Ya, dert orada: çünkü, bu fâni kalıbı üstümüzden sıyırıp attıktan sonra, o ölüm uykusunda kim bilir ne rüyalar görürüz düşüncesi bizi durmaya mecbur ediyor. Yaşamak felâketini uzatan, işte bu dü-

[76] Hamlet'in oyunda tek başına söylediği parçaların en meşhuru olan bu parça tefsircilerle tercümeciler için de en güç parçadır. Kabul edilegelen tefsire göre: yaşamaktan vazgeçmeli mi, geçmemeli mi, dedikten sonra Hamlet (üstünde fazla durmamak üzere) başa gelenlere susup dayanmak mı doğrudur, yoksa ayaklanıp karşı durmak mı, sualine geçiyor. Hemen hemen bütün oyun boyunca da bir karar veremeden, kendine bu suali sorup durmaktadır. Ama arkadan gelen sözler, o sırada aklından asıl intiharı geçirdiğini; yalnız, ya ölümün bir sonrası varsa diye korktuğunu anlatmaktadır. Yani baş cümledeki fikre A dersek, kör talihten bahseden cümle ile bir B fikri ileri sürülüyor. Sonra *ölmek: uyumak* diyerek tekrar A fikrine geçiliyor. Bununla beraber ,ilk cümleye, İngilizcesi elverdiği için, daha başka bir mâna vererek onu da B fikrine bağlıyanlar, böylece Hamlet'in düşünüşünü iki yerine bir kere sektirenler olmuştur. Onlara göre: Hamlet sahneye girerken, babasının öldürülmesi karşısında alması gereken vaziyeti düşünmektedir. Bir yolunu bulup intikamını alabilir; ama

böyle olsun mu olmasın mı: harekete geçmek mi, yoksa kederini içine akıtmak mı daha asîlcedir? şünce. Yoksa — insan bir hançerle kendi işini kendi halledebilirken — zamanın sillesine hakaretlerine, zalimin haksızlıklarına, kendini beyenmişin küstahlıklarına, krşılıksız kalan aşkın ıstırabına, kanunun ihmaline, mevki sahibinin kibrine, sabırla gösterilen liyakatin değersizlerce hor görülmesine kim tahammül ederdi? Meşakkatli bir hayatın yükü altında inleyip ter dökmeye kim razı olurdu? Ne çare ki, ölüm — sınırlarını aşan yolculardan hiçbirinin geri gelmediği o bilinmez ülke — ardında da belki bir şey vardır korkusu, zihnimizi şaşkın ederek bizi, bilmediğimiz musibetlere düşmektense içinde olduklarımıza tahammül ettiriyor. Düşünmek, işte hepimizi böyle korkak ediyor; azmin gürbüz rengi tereddüdün soluk gölgesiyle hasta bir renk alıyor. En büyük en mühim teşebbüsler, bu düşünce yüzünden, mecralarını değiştiriyor; bir fiil adını almaktan çıkıyorlar. Ama, dur bakayım! Güzel Ophelia ha! Peri sultan, dualarında bütün günahlarımı hatırla.[77]

OPHELIA. — Efendimiz, kaç gündür devletliniz nasıldır?

HAMLET. — Saygıyla teşekkürler ediyorum; iyiyim, iyi iyi.

OPHELIA.— Efendimiz, bende yadigârlarınız var, ne kadar zamandır vermek istiyordum. Rica ederim, buyurun alın.

[77] Hamlet hemen resmileşiyor. Biraz sonra da, Ophelia'nın sahteliği ve donukluğu ile, çileden çıkacak. Onun bir tuzak olduğunu bilmiyorsa da hissedecek.

HAMLET. — Yoo, hayır, ben size bir şey vermiş değilim.

OPHELIA. — Muhterem efendimiz, pekâlâ biliyorsunuz ki, verdiniz. Hattâ onlara öyle tatlı sözler katmışsınız ki, değerleri artmıştı. Mademki artık mânaları kalmadı, onları geri alın. Çünkü yüksek kalp için, hediye veren kimsede alâka sönünce, hediye de değerini kaybeder. Buyurun efendimiz.

HAMLET. — Ya! Sizin özünüz doğru mudur?

OPHELIA. — Efendimiz?

HAMLET. — Yüzünüz güzel midir?

OPHELIA. — Efendimiz ne demek istiyorlar?

HAMLET. — Eğer özünüz doğru, yüzünüz de güzelse doğruluğunuz güzelliğinizin alışverişini kessin[78].

OPHELIA. — Güzellik için doğrulukla alışverişten daha iyi bir alışveriş olur mu, efendimiz?

---

[78] Hamlet, iffet taslayarak kendisi ile alâkasını kesmiş olan Ophelia'yı alaya alıyor: "Aman, dikkat et, güzelliğin herkesle alış verişe teşnedir; mademki doğru özlü namusluymuşsun, doğruluğun güzelliğin bu ticaretini önlesin — tıpkı benimle münasebetinde yaptığı gibi" demek istiyor. Ophelia onu yanlış anlıyor: "Güzelliğin doğruluğun ile bir münasebeti olmasın" dedi zannediyor da onun için "Güzelliğe doğruluktan daha iyi bir arkadaş bulunur mu?" diyor. Hamlet de ikinci alaylı cevabında Ophelia'nın bu fikrini baltalıyor.

HAMLET. — Elbet olur. Çünkü doğruluğun kudreti güzelliği kendine benzetinciye kadar, güzelliğin kuvvetti onun kaç kere kendine âlet eder. Bu, bir vakitler herkese aykırı gelirdi, ama, zaman doğru olduğunu gösterdi. Sizi vaktiyle sevmiştim.

OPHELIA. — Gerçekten, efendimiz, beni de buna inandırmıştınız.

HAMLET. — Bana inanmamalıydınız. Çünkü kökümüz fena, ne kadar fazilet aşılanırsa aşılansın, cinsi büsbütün düzelmiyor, onda eski tadından kalıyor. Sizi sevmiyordum.

OPHELIA. — Büsbütün aldanmışım.

HAMLET. — Git, bir manastıra çekil. Ne diye günahkâr insan yetiştirip duracaksın? Ben faziletten yana şöyle böyle bir adamım; gene de kendimde öyle kusurlar buluyorum ki, keşke annem beni hiç doğurmasaydı diyorum. Çünkü gururluyum, kinciyim, ihtiraslıyım; aklıma sığdıramıyacağım, muhayyilemde şekillendiremiyeceğim, işlemeye vakit bulamıyacağım kadar çok kötülük de karşımda, bir işaretimi bekliyor. Benim gibiler yerle göğün arasında sürüklenip duracak da ne olacak? Biz hepimiz düpedüz kötü insanlarız; hiç birimize inanma. Bul bir manastır, çekil. Baban nerede?

OPHELIA. — Evde, efendimiz.

HAMLET. — Kapıyı üstüne kapasınlar da, evinden başka yerde maskaralık etmesin.

OPHELIA. — Yarabbi, onun yardımcısı sen ol!

HAMLET. — Evlenirsen, sana cihaz diye şu musibeti veriyorum: ismetinden donsan, kar gibi lekesiz olsan gene de iftiradan kurtulamayacaksın. Bir manastıra git, haydi; hoşçakal. Yok, ille evleneceksen, sersemin biriyle evlen; çünkü aklı başında olanlar onlara ne isim taktırdığınızı pekâlâ bilirler. Manastıra, hadi; hem hiç durmadan. Hoşça kal.

OPHELIA. — Ey kudretli Tanrım, ona sen şifasını ver!

HAMLET. — Nasıl boyandığınızı da öğrendim, hepsini biliyorum. Tanrı size bir yüz vermiş, siz kendinize bir tane yapıyorsunuz. Hoplayıp zıplıyor, kırıtıyorsunuz; çocuklar gibi konuşmaya özenip Tanrının mahlûklarına uydurma adlar takıyorsunuz. Çılgınlığınızı cahillik gibi gösteriyorsunuz. Hadi oradan, istemem, yetti artık; beni aklımdan etti. Bundan sonra evlenme yok, diyorum; evli bulunanlar, biri müstesna, yaşasınlar; ötekiler oldukları gibi kalacak[79]. Manastıra, hadi.

(Çıkar.)

---

[79] Hamlet babasına hiyanet eden annesini, Polonius'un elinde oyuncak olan Ophelia'yı gördükten sonra kadınların bir değeri, evliliğin bir kustiliği kalmadığına kanaat getirmiştir. Onun için, *bundan sonra evlenme yok* diyor. Tabiî, evvelce evlenmiş olanlar öylece kalacaklar — kalamayacak bir çift var: annesiyle amcası. O münasebetin devam etmemesi lâzımdır; Hamlet'in vazifesi de bunu temin etmektir.

OPHELIA. — Ah, ne mükemmel zekâdır bu harabolan! Onunla saray, göz bebeğini; asker, kılıcını; âlim, dilini; bu büyük devlet, ümidini; gelecek, şanını; zevk, timsalini; kemal, nümunesini; usul erkân sevenler, örneklerini kaybetti; büsbütün kaybetti! Bense, kadınların en bahtsızı, en zavallısıyım. Çünkü bir zamanlar onun tatlı vaitleriyle beslenmişken şimdi o necip o müstesna aklın ahenksiz çalıp duran çanlar gibi acı acı inlediğini duyuyorum. Gençliğin en güzel çağında olan bu eşi bulunmaz şeklin, bu yüzün kendinden geçip harabolduğunu görüyorum. Ah, ben ne talihsizmişim ki, onun o eski halini gördükten sonra bu hali de gördüm!

(Kıralla Polonius tekrar girerler.)

KIRAL. — Aşk mı? Aklı o işlerde değil. Sözleri de, gerçi biraz rastgeleydi ama, deli saçması değildi. Yüreğine bir şey dert olmuş, malihulyası onu gittikçe büyütüyor. Daha fazla büyütürse başımıza bir felâket çıkmasından korkarım. Bunu önlemek için hemen şuna karar verdim: gönderilmesi geciken haraç hakkımızı istemek üzere süratle İngiltere'ye gidecektir[80]. Belki değişik ülkelerle denizler, başka başka mnzaralar görmek, yüreğinde oldukça yer eden, zihnini durmadan kurcalayıp onu böyle tanınmaz bir hale getiren düşünceyi kökünden söker atar. Ne dersiniz?

---

[80] O zamanlar Norveç ile İngiltere ayrı birer krallık olmakla beraber Danimarka'ya haraçla bağlıydılar.

POLINIUS. — Herhalde iyi olur. Ben yine şu fikirdeyim ki, ıstırabının ilk ve baş sebebi aşkının yüz bulmamasıdır. Ee, Ophelia? Efendimiz Hamlet'in dediklerini anlatmana lüzum yok, hepsini duyduk. Efendimiz, nasıl dilerseniz öyle hareket edin. Ama uygun görürseniz, oyundan sonra annesi Kıraliçe hazretleri tenhada, derdini açması için kendisine ricada bulunsun; oğluyla açık konuşsun. Ben de, müsaadenizle, bütün konuştuklarını işiticek bir yerde dururum[81]. Eğer annesi de nesi olduğunu anlıyamazsa, onu İngiltere'ye gönderin. Yahut yüksek dirayetinizi en münasip göreceği yere kapayın.

KIRAL. — Öyle olsun. Büyük adamların deliliği ihmale gelmez.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

Şatoda bir divanhane.

Hamlet ile oyunculardan iki üç kişi girerler.

HAMLET. — Kuzum, bu sözleri ben size nasıl öğrettimse öyle söyleyin, kelimeler su gibi aksın. Çoğu oyuncuların yaptığı gibi var kuvvetinizle bağıracaksınız, mısralarımı şehrin tellalı okusun, daha iyi. Bir de elinizi ikide bir, böyle, savurmayın. Bütün hareketlerinizde bir sükûnet olsun. Heyecanın seli, fırtınası — tâ-

[81] Polonius, oğluna olan sevgisi Kıraliçeyi, öğrendiklerini Kırala olduğu gibi söylemekten belki alıkoyar diye düşünmüş olacak ki ayrıca bu tedbiri de teklif ediyor.

bir caizse — karsırgası içindeyken bile bu duygunuza düzgünlük verecek bir itidal kazanmaya gayret etmelisiniz. Kafasına peruka takmış ağzı kalabalık bir herifin, çoğu, anlaşılmaz dilsiz oyunlariyle gürültüden başka bir şeyden zevk duymıyan ayak takımının kulak zarlarını patlatacağım diye nasıl yırtınarak heyecanlı bir sahneyi berbadettiğini görmek âdeta içime dokunur. Şirretliği bile ifrata kaçıran bu türlü herifleri kırbaçlamalı. Bunlar eski oyunların bağırgan Herod'undan[82] da bağırgan Kuzum siz böyle şeylerden sakının.

BİRİNCİ OYUNCU. — Sakınırız, efendimiz.

HAMLET. — Ama, büsbütün de durgun olmayın, basiretiniz size rehber olsun. Hareketlerinizi sözlerinize, sözlerinizi hareketlerinize uydurun. Tabiîliğin yaraşığı olan itidalden ayrılmamaya bakın. Mübalâğaya düşmek, sizi oyunun gayesinden uzaklaştırır; bu gaye ise, evvel âhır, tabiata aynalık etmektir; iyiliğe kendi yüzünü, kibre kendi süretini, her devre de kendi şekil ve heyetini göstermektir. Şimdi; bu işte ifrata yahut tefrite kaçmak cahili güldürür belki, ama erbabına fena gelir. Sizce, bu gibilerden tek bir kişinin kanaati, berikilerin bir tiyatro dolusunun kanaatinden daha ağır basmalıdır. Öyle oyuncular gördüm ki, oyunlarını methedenler, hem çok methedenler vardı ama — günahı boyunlarına — konuşuşları olsun, hareketleri olsun ne Hıristiyana benziyordu ne Müslümana; hattâ

---

[82] Ortaçağın kilise oyunlarında Herold hem zalim, hem gürültücü bir din düşmanı hükümdar olarak canlandırılırdı.

ne de insana. Salınışlarında, böğürüşlerinde öyle insan bozuntusu bir hal vardı ki, bu mahlûklar usta yerine çırak elinden çıkmışlar diye düşündüm.

BİRİNCİ OYUNCU. — Biz bu kusurları oldukça düzelttik sanırım, efendimiz.

HAMLET. — Aman, büsbütün düzeltin. Hem, soytarıya çıkanınız da ne yazıldıysa o kadarını söylesin; içlerinde öyleleri var ki, tam oyunun can alacak bir noktasına dikkat edileceği sırada, ahmak birkaç seyirciyi güldüreceğiz diye, gülmeye kalkıyorlar. Bu çok kötü bir şey; hem, bu işe kalkan soytarının pek zavallı bir ihtirası olduğunu gösterir. Hadi, gidin hazırlanın[83].

(Oyuncular çıkarlar. Polonius, Rosencrantz, Guildenstern girerler.)

Ne haber, efendimiz! Kıral eseri seyredecek mi?

POLONIUS. — Kıral da, Kıraliçe de; nem şimdi geliyorlar.

HAMLET. — Oyunculara söyleyin, acele etsinler.

(Polonius çıkar.)

Sizler de onları acele ettirseniz.

ROSENCRANTZ ile GUILDENSTERN. — Başüstüne efendimiz.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar.)

HAMLET. — Horatio! Neredesin?

(Horatio girer.)

---

[83] Hamlet'in oyuncuya bu nasihatları Shakespeare'in oyunculuk hakkında ileri sürdüğü en açık ve etraflı fikirlerdir; bu bakımdan çok ehemmiyetli bilinir.

HORATIO. — Buradayım, sevgili efendimiz, emrinize amadeyim .

HAMLET. — Horatio sen tanışıp görüştüğüm insanların en dürüstüsün.

HORATIO. — Aman, aziz efendimiz...

HAMLET. — Yok, iltifat ediyorum sanma. Yiyeceği giyeceği için güzel tabiatından başka hiçbir geliri olmıyan senden ne kazanç umabilirim ki? Fakirlere ne diye iltifat etmeli? Hayır, varsın dalkavuk, tatlı diliyle gülünç debdebe düşkünlerinin ayaklarını yalasın; çıkarını gördüğü yerde yaltaklanarak, mafsalları zaten alışık olan dizini büksün. İşitiyor musun? Benim ruhum beğendiğini seçebildiği, insanları birbirinden ayırdedebildiği günden beri, seni seçip kendine bağlamış bulunuyor. Çünkü sen, başına gelenlere tahammül göstermekle onları yenen insansın. Feleğin cefasına da, safasına da aynı kabulü gösterirsin. Hisleriyle muhakemeleri bu kadar uygun bir şekilde kaynaştığı için talihin elinde oyuncak olmaktan çıkanlara ne mutlu. İhtiraslarının esiri olmıyan adamı bana göster; onu gönlümden ayırmam, hattâ, senin gibi, gönlümün baş tacı ederim. Bu mevzuu fazla uzattım. Bu gece Kıralın önünde bir oyun verilecek. Babamın nasıl öldüğünü evvelce sana anlatmıştım. Bir sahnesi ona benziyor. Ne olur, o sahne oynanırken bütün seziş kabiliyetinle amcamı gözle. Bir hitabe var; eğer gizlediği cürmü, kendini, o söylediği sırada meydana vurmazsa gördüğümüz hayalet cehennemden gelmedir, benim

kuruntularım da Vulcan'ın ocağı kadar karadır[84]. Onu iyice tetkik et; ben de gözümü yüzünden ayırmıyacağım. Sonra, müşahedelerimizi birleştirir, görünüşü hakkındaki hükmümüzü veririz.

HORATIO. — Peki, efendimiz; şu oyun oynandığı sırada kendini ele verecek gibi olur da ben de kaçırırsam zararı öderim.

HAMLET. — Oyuna geliyorlar, benim sapıklık etmem lâzım. Sen git kendine bir yer bul.

(Danimarka marşı çalar. Trampetler çalar. Kıral, Kıraliçe, Polonius, Ophelia, Rosencrantz, Guildenstern, beyler ve ellerinde meşalelerle muhafızlar girerler.)

KIRAL. — Yeğenimiz Hamlet iyidir ya?

HAMLET. — İyi olmaz mıyım: bukalemun gibi besleniyorum, vait dolu hava yiyorum[85]. Besilik horoz olsa böyle beslenmez.

KIRAL. — Bu cevabın benimle hiç ilişiği yok Hamlet; bu sözler bana ait olmasa gerek.

HAMLET. — Hayır, artık bana da ait değil. *(Polonius'a)* Efendimiz, bir vakitler darülfunundayken sahneye çıktım dedinizdi, değil mi?

---

[84] Lâtin efsanesinin Vulcan'ı, tanrıların demirci başısıydı.

[85] O zamanlar, yerinden hiç kımıldanmadan oturan ve diliyle küçücük sinekler avlıyan bukalemunun hava ile beslendiği sanılırmış. Hamlet belki de, *tahtımıza en yakın sizsiniz* diyerek Kıralın kendisini avuttuğuna çatmak istiyor.

POLONIUS. — Evet, efendimiz, hem herkes iyi bir oyuncu olduğumu söylerdi.

HAMLET. — Hangi oyuna çıktınızdı?

POLONIUS. — Julius Caesar'a çıktım, Kapitol'da öldürüldüm; beni Brutus öldürdüydü[86].

HAMLET. — Kuduz herif, kapıda öküz öldürülür mü?[87] Oyuncular hazır ya?

ROSENGRANTZ. — Evet, efendimiz; emrinizi bekliyorlar.

KIRALİÇE. — Hamlet, yavrum, buraya gel, benim yanımda otur.

HAMLET. — Yo anneciğim, bu maden daha çok çekiyor.

POLONIUS. — Ya! Görüyor musunuz?[88]

HAMLET. — Kucağınıza yatayım mı, efendim?

(Ophelia'nın ayakları dibine uzanır.)

OPHELIA. — Hayır, efendimiz.

---

[86] Roma'nın büyük diktatörü kazandığı zaferlerden sonra hükümdar adını da almak isteyince, başlarında Brutus ile Cassius bulunan, bir düşman parti tarafından Pompeius tiyatrosunda öldürüldü. Shakespeare burada da, *Julius Caesar* dıramında da suikastı Roma'nın millet meclisi olan Kapitol'da olmuş gibi gösterir.

[87] Mamlet, delilik taslayıp, *Kapitol, Brutus, öldürmek* kelimelerini karıştırıyor.

[88] Polonius, deliliğinin sebebi hakkında ileri sürdüğü fikri Hamlet'in bu sözünün de ispat ettiğine işaret edip keyifleniyor.

HAMLET. — Demek istediğim, başım kucağınızda yatayım mı?

OPPHELIA. — Peki efendimiz.

HAMLET. — Aklıma bir kötülük mü geldi zannettiniz?

OPHELIA. — Hiçbir şey zannetmedim, efendimiz.

HAMLET. — Genç kızların bacakları arasında yatmak, doğrusu güzel bir fikir.

OPHELIA. — Ne, efendimiz?

HAMLET. — Hiçbir şey.

OPHELIA. — Keyiflisiniz, efendimiz.

HAMLET. — Kim, ben mi?

OPHELIA. — Evet, efendimiz.

HAMLET. — Ne demezsiniz! Benim gibi soytarı bulunmaz. İnsan keyifli olmayıp ne olsun? Bakın annemin keyfi nasıl yerinde; halbuki babam öleli iki saat olmadı.

OPHELIA. — Yok, efendimiz, iki ayın hem de iki misli zaman geçti.

HAMLET. — O kadar oldu demek? Yo, öyleyse bu karaları şeytan alsın, ben kendime samurdan elbise yaptıracağım. Hey yarabbi! Öleli iki ay olsun da hâlâ unutulmasın? Demek, büyük bir adam ölürse hâtırası daha altı ay yaşıyabilecek. Ama, Tanrı bilir ya, artık o vakit kiliseler filân yaptırmalı; yoksa unutulur gider, onun da mezar taşını görüp "yazık oldu" derler.

(Obualar çalar, Dilsiz oyunu başlar. Birbirine fazla muhabbet gösteren bir kıralla bir kıraliçe girer, birbirini öperler. Kıraliçe diz çöker, kırala sevgisinin büyüklüğünü anlatır. Kıral onu kaldırır, başını omuzuna dayar, sonra çiçekli bir çimenliğe uzanır; uyuduğunu görünce kıraliçe de onu yalnız bırakır. Az sonra biri gelir, kıralın başından tacını çıkarıp öper, kulağına da zehir akıtıp çıkar[89]*. Kıraliçe döner; Kıralı ölü bulunca büyük bir kedere düşer, çırpınır. Kıralı zehirliyen adam iki üç dilsizle tekrar gelir. Kıraliçenin kederine iştirak ediyor gözükür. Ceset kaldırılıp götürülür. Kıralı zehirliyen adam hediyeler getirerek, kıraliçeye aşkını bildirir. Kıraliçe bir vakit razı olmaz, isteksiz görünürse de sonunda adamın aşkını kabul eder.)*

(Çıkarlar.)

OPHELIA. — Bunun demek istediği nedir, efendimiz?

HAMLET. — Gizli kapaklı bir dalavere olacak yani bir oyun.

OPHELIA. — Galiba bu gördüğümüz, oyunun mevzuuna dair bir şey.

(Önsöz girer.)

HAMLET. — Bu adamdan öğreniriz. Oyuncular sır tutamazlar, her şeyi meydana vururlar.

---

[89] Bu sırada her halde Claudius ile Gertrude oyunculara bakmıyorlar; belki aralarında konuşuyor, yahut endişelerini uyandıran Hamlet'e bakıyorlar; oyuncuları, asıl oyuna başladıkları zaman seyredeceklerdir. Zaten daha önce Hamlet de dilsiz oyunlarından *halkın* hoşlandığını söylemişti; kibar sınıf elbet ki sözlü oyuna ehemmiyet verecektir.

OPHELIA. — Bize bu temsilin ne olduğunu mu söyliyecek?

HAMLET. — Ona da söyler, her gördüğünü de. Siz ne yaptınız ona göstermiye utanmazsanız o da size gördüğünün ne demek olduğunu söylemiye utanmaz.

OPHELIA. — Siz çok fenasınız, çok fena. Oyunu seyredeceğim.

ÖNSÖZ. —

İşte ben kendimiz hem acıklı oyunumuz.
Önünüzde eğilip özür diliyoruz,
Lûtfedip de sabırla dinleyiniz diyoruz.

HAMLET. — Bu önsöz mü, yoksa yüzük içine kazılmış bir özsöz mü?[90]

OPHELIA. — Pek kısa, efendimiz.

HAMLET. — Tıpkı kadın aşkı gibi.

(Biri kıral, biri kıraliçe kıyafetinde iki oyuncu girer.)

OYUNUNDAKİ KIRAL. — Sevgi kalplerimizi, Düğün tanrısı da ellerimizi en mukaddes bağlarla bendettiğinden beri Phoebus'un arabası otuz defadır Neptune'ün tuzlu sulariyle Tellus'un küresini dolandı, otuz defadır ki birbiri ardından on iki ay ödünç bir nurla dünyayı devretti[91].

[90] Eskiden yüzüklerin için egeniş mânalı birkaç kelimelik sözler kazılırmış.

[91] Oyun —içindeki— oyunun üslûbu asıl oyunun-kinden çok farklı ve süslüdür. Oyundaki kıral "İşte, biz evleneli otuz sene oldu" diyeceğine güneş tanrısının arabasının deniz tanrısının ummanlariyle kara tanrısının toprakları etrafında otuz defa dolandığından, ayın güneşten ödünç aldığı ışıkla dünyayı 30X12 defa aydınlattığından bahsediyor!

OYUNDAKİ KIRALİÇE. — Güneşle ay bir o kadar daha yolculuk etsin de yine sevgimiz tükenmesin! Ama, ah, ah, son zamanlarda o kadar rahatsızsınız, o kadar neşeniz az, eski halinizden o kadar farklısınız ki, endişe içindeyim. Yine de sakın bu yüzden siz efendimin keyfi kaçmasın. Çünkü endişeyle sevgi, kadın kısmında birbirine denk gider; ya çoktur, ya hiç yoktur. Sevgimin ne kadar büyük olduğunu denediniz, bilirsiniz; endişemde onun kadar büyük. Sevgi büyük olunca en küçük şüpheler endişe verir; küçük endişeler nerede büyürse, orada aşk da büyür[92].

OYUNDAKİ KIRAL. — Sevgilim, seninle ayrılmamız mukadder, hem de yakında. Artık yaşamaya kudretim yetmez oldu... Sen geride kalıp bu güzel dünyada şeref ve sevgi içinde yaşıyacaksın. Belki de sana benim kadar şafkat gösteren bir kocan...

OYUNDAKİ KIRALİÇE. — Yok, senden başka hepsine lânet olsun! Kalbimde böyle bir sevgiye yer vermek bence hiyanet olur. İkinci defa evlenirsem kahrolayım! İkinci bir kocaya ancak ilkini öldüren varır.

HAMLET, kendi kendine. — Zakkum, zakkum[93]!

OYUNDAKİ KIRALİÇE. — İkinci defa evlenişin sebebi hasis bir menfaat düşüncesidir, sevgi değil. Yatağımda ikinci kocamı öpmekle, ölen kocamı ikinci defa öldürmüş olurum.

---

[92] Yani: insan, sevdiğine ait ehemmiyetsiz üzüntüleri ne kadar büyütürse sevgisi o nispette büyük demektir. Seven insan aldırmazlık etmek şöyle dursun, her şeyi büyütür.

[93] Acılığından kinaye olarak böyle diyor. Oyundaki kıraliçenin son iddiası da, sözünü tutmıyacağını bilen seyirciler için, acıdır.

OYUNDAKİ KIRAL. — Şu sırada içinden ne geçiyorsa onu söylediğine eminim. Fakat insan çok kere kararını bozar. Nihayet hâfızanın esirinden başka bir şey değildir. Gürbüz doğar ama tez geçer. Hamken ağacına sımsıkı yapışıktır, ama olunca daha silkmeden düşer. Borç kendimize olunca onu ödemeyi unutmak tabiîdir. Bir heyecan anında verdiğimiz karar, o heyecan geçince maksadını kaybeder. Ne kadar büyük olursa olsun, gerek sevinç gerek keder, kendi yok olunca gerçekleşmek arzusunu da yok eder[94]. Sevincin çok olduğu yerde keder de çoktur, en ufak bir vesileyle keder sevince, sevinç de kedere döner. Bu âlem bir kararda kalmıyor; sevginin de bahtla beraber değişmesi şaşılacak bir şey değil. Baht mı sevgiye yol gösterir, yoksa sevgi mi bahta, henüz halledilmemiştir. Büyük bir adam mevkiinden olunca bakarsın ki nedimi yanından kaçmış; fakirin biri yükselince, bakarsın ki, düşmanları ona dost olmuş. Bunlar hep sevginin bahta hizmet ettiğini gösterir. Ancak ihtiyacı olmayanın dostu vardır; muhtaç kalıp da hakikatsiz bir dosttan medet umana, dostu düşman kesilir. Ama tertibi bozmadan başta söylediğime geleyim: Arzumuzla talihimiz öyle yollar tutmuştur ki, niyetlerimiz hep bozulur[95]. Düşünmek elimizde, ama düşündüğümüzü yapmak değil. Sen de, ikinci biriyle evlenmem, diye niyetlen istersen; bu niyetin birinci kocanla birlikte ölecektir.

[94] Büyük sevinç yahut büyük keder insana bir şey yapmak isteğini verir; ama o sevinç yahut kederin seçmesiyle istekten de eser kalmaz.

[95] Biz arzumuza göre, şu yolda yaşamak isteriz talihimiz bizi ondan büsbütün başka bir yolda yaşamaya mecbur eder.

OYUNDAKİ KIRALİÇE. — Eğer bir gün gelip dul kalır da gene evlenirsem toprak beni rızkınızdan mahrum etsin, gök nurundan! Ne gece, ne gündüz rahat huzur göreyim! güvenim, ümidim hep boşa çıksın! nasibim höcresine kapanmış bir çilekeşinkinden çok olmasın! Her dileğimin karşısına, insanda güler yüz bırakmayanın ne kadar üzüntü varsa çıksın da onu yok etsin! Dünyada ve ahrette de işkenceden kurtulmayayım!

HAMLET — Bundan sonra da sözünü tutmazsan artık!..

OYUNDAKİ KIRAL. — Ağzından büyük yemin çıktı. Beni burada bırak. Bir uyuşukluk geldi; biraz uyuyup günün mihnetinden sıyrılmak istiyorum.

(Uyur.)

OYUNDAKİ KIRALİÇE. — Uyku zihnini dinlendirsin. Başımıza da hiç bir felâket gelip bizi birbirimizden ayırmasın!

(Çıkar.)

HAMLET. — Bundan sonra da sözünü tutmazsa

KIRALİÇE. — Bana kalırsa, kadın fazla iddialarda bulunuyor.

HAMLET. — Öyle ama sözünü tutacak.

KIRAL. — Mevzuu öğrendiniz mi? İçinde olmıyacak bir şey yok ya?

HAMLET. — Hayır, hayır, sadece şaka ediyorlar, yalancıktan zehirliyorlar. olmıyacak[96]. hiçbir şey yok.

---

[96] Kıral, *olmıyacak* sözünü *uygunsuz, kötü* mânasında kullanıyor; Hamlet mahsus *yapılamıyacak, imkânsız* mânasına çekiyor.

KIRAL. — Oyunun adı nedir?

HAMLET. — Fare kapanı[97]. Nasıl olur? diyeceksiniz Mecazi mânada. Bu oyun Viyana'da işlenen bir cinayeti temsil ediyor. Dukanın adı Gonzago'dur, karısınınki Baptista. Şimdi göreceksiniz ya, iblisçe bir iş. Ama, ne çıkar Siz haşmetliniz gibi, biz gibi vicdanı rahat insanlara dokunur tarafı yok. Eden düşünsün, bizim anlımız aktır.

(Lucianus girer.)

Bu, Lucianus adlı biri, dukanın yeğeni.

OPHELIA. — Âdeta koro yerini tutuyorsunuz efendimiz[98].

HAMLET. — Kuklaların oynaştığını görsen sizinle sevgiliniz arasında geçenleri de dile getirirdim.

OPHELIA. — Çok keskinsiniz efendim, çok keskin.

HAMLET. — Körletmek isterseniz canınız acır, inlersiniz.

---

[97] Oyunun adı Hamlet için *fare kapanı;* yoksa asıl adının *Gonzago'nun Öldürülmesi* olduğunu biliyoruz.

[98] Shakespeare devri dramlarında koro seyrek kullanılırdı. kullandığı zaman da bir kişi bu işi görüp ve umumiyetle oyundan anlaşılamıyacak yerleri, meselâ, perdeler arasında geçen şeyleri anlatırdı. Hamlet, Lucianus'u tanımakla böyle bir iş görmüş oluyor. kukla oynatılırken de hasnede biri oturur, olup bitenleri seyircilere izah ederdi.

OPHELIA. — Hem daha iyi, hem daha fena.

HAMLET. — Kocanıza varırken böyle dersiniz[99]. Başla bakalım, katil; yüzünü öyle melûnca kırıştırıp buruşturmayı bırak da başla. Hadi.

Kuzgunun boğuk sesi öc al diye gürlüyor.

LUCIANUS. — Nihayet kötü, elyatkın, zehir hazır, an uygun, yer müsait, gören yok. Gece yarısı toplanmış otlardan çıkarılan, aslındaki efsunlu menfur hassa Hekat'ın[100] lânetiyle üç katlı lânetlenip üç katlı zehirleşen iğrenç su! Bu tenin sağlığını koyma, gasbet.

(Zehri kıralın kulağına akıtır.)

HAMLET. — Tahtına geçmek için onu bahçede zehirliyor. Adı Gonzago'dur. Vaka sahiden olmuş, güzel bir İtalyancayla da yazılmıştır. Şimdi göreceksiniz, katil, Gozago'nun karısının muhabbetini nasıl kazanacak.

OPHELIA. — Kıral kalkıyor.

HAMLET. — Ne, kuru sıkı toptan korktu ha!

KIRALİÇE. — Ne oldunuz, efendimiz?

POLONIUS. — Oyunu durdurun.

KIRAL. — Bana ışık tutun! Gidelim!

HERKES. — Işık, ışık, ışık!

(Hamlet ile Horatio'dan başka hepsi çıkarlar.)

---

[99] Anglikan kilisesi usullerine göre nikâhta kadın kocasına "... bu günden sonra hem daha iyi, hem daha fena, hem daha zengin, hem daha fakir, hem hasta, hem sıhhatlı halinde seni seveceğim, sayacağım — ölüm bizi ayırıncaya kadar..." diye söz verir.

[100] Hekat büyücülerin tanrıçasıydı.

HAMLET. —

Yralanırsa geyik, varsın ağlasın gidip,
Karaca oyununda.
Çünkü kimine nöbet, kimine uyku nasip.
Dünya böyle yolunda.

İşlerim bir gün olur ters giderse, bununla bir demet tüy, renk renk kunduralarımın üstünde de birer fiyonga bana oyuncu kumpanyalarının birinde bir hisselik yer temin etmez mi dersiniz, efendim?[101]

HORATIO. — Yarım hisselik eder!

HAMLET. — Bir hisselik eder diyorum.

Sen de biliyorsun ya, benim iki gözüm:
Bu ülke artık öksüz.
Tanrısından ettiler, kim midir süren hüküm?
Halis muhlis bir... tavus!

HORATIO. — Kafiyeyi bozmasaydınız keşke[102].

HAMLET. — Ah Horatio'cuğum, hayaletin sözünü bin altına değişmem. Gördün, değil mi?

HORATIO. — İyice, efendimiz.

---

[101] Hamlet, bir gün olup oyuncu kumpanyalarına girmek istiyecek olursa bunun (belki de elinde oynanan oyunun yazma nüshası var ve ona kattığı mısraları kastediyor) tüylü bir şapkanın ve süslü ayakkabıların onu kabul ettirmeye yeteceğini söylemiş oluyor. O günün çoğu oyuncuları aylık değillerdi; ehliyet göre kumpanyanın yarım, yahut bir, yahut iki hissesine sahiptirler.

[102] Kafiyeye göre *öküz* gelecekti tabiî.

HAMLET. — Zehirleme sözü geçer geçmez, değil mi?

HORATIO. — Gözümden hiç kaçırmadım, efendimiz.

HAMLET. — Ah, ah! Hadi biraz saz çalsın! Hadi bakalım flâvtacılar!

Hoşlanmadıysa kıral eğlenceli oyundan
Demek ki, hoşlanmıyor, olsun, ne çıkar bundan!
Hadi barz saz çalın!

(Rosencrantz ile Guildenetern tekrar girerler.)

GUILDENSTERN. — Aziz efendimiz, müsaade buyurursanız size söylemek istediğim bir şey var.

HAMLET. — Koskoca bir hikâye olsa buyurun, efendim.

GUILDENSTERN. — Efendim, Kıral...

HAMLET. — Evet efendim, ne oldu?

GUILDENSTERN. — Dairesine çekildi, fevkalâde rahatsız.

HAMLET. — İçkiden mi, efendim?

GUILDENSTERN. — Hayır efendimiz, kan başına sıçradı da ondan.

HAMLET. — Bunu doktoruna haber vermekle daha büyük bir feraset göstermiş olursunuz; çünkü ben tedavi etmeye kalkarsam daha çok kan hücumuna uğraması mümkündür.

GUILDENSTERN. — Efendimiz, sözleriniz bir zaptı olsun, meseleden ürkmüş gibi kaçıp uzaklaşmayın.

HAMLET. — Uslandım efendim, buyurun.

GUILDENSTERN. — Büyük bir üzüntü içinde olan valdeniz Kıraliçe hazretleri beni size gönderdi.

HAMLET. — Hoş geldiniz.

GUILDENSTERN. — Yok, efendimiz, bu nezaket yersiz. Bana doğru dürüst bir cevap vermek lûtfunda bulunursanız valdenizin emrini yerine getiririm, yoksa müsaadenizle çekilirim, dönüşümde vazifem de sona erer.

HAMLET. — Elimde değil, efendim.

GUILDENSTERN. — Ne, efendimiz?

HAMLET. — Size doğru dürüst cevap vermek, Aklımdan zorum var. Ama verebildiğim kadarı emrinize âmadedeir; yahut, dediğiniz gibi, valdemin emrine. Onun için sözü uzatmıyalım. Diyordunuz ki, validem...

ROSENCRANTZ. — Peki öyleyse; diyor ki, hareketiniz kendisini şaşırtmış, hayretlere düşürmüş.

HAMLET. — Annesini bu derece şaşırtabilen evlât ne yaman evlâttır! Ama bu anne hayretinin bir arkası yok mu? Bildirin.

ROSENCRANTZ. — Yatmaya gitmezden önce odasına gelip kendisiyle görüşmenizi istiyor.

HAMLET. — On kere valdemiz olsa kendisine yine itaat ederiz. Bizimle başka bir alış verişiniz kaldı mı?

ROSENCRANTZ. — Efendimiz, vaktiyle beni severdiniz.

HAMLET. — Şu yankeseci eller hakkı için[103], yine de severim.

ROSENCRANTZ. — Efendimiz, rahatsızlığınızın sebebi nedir? Derdinizi arkadaşlarınızdan saklamakla muhakkak ki kendi şifanızın üstüne kapıyı kapamış oluyorsunuz.

HAMLET. — Efendim, yükselemiyorum[104].

ROSENGRANTZ. — Nasıl olur? Kendisinden sonra, Danimarka tahtına sizin geçmeniz için Kıral kendisi rey vermedi mi?

HAMLET. — Öyle efendim ama, "Yonca bitinceye kadar..." Bu ata sözü oldukça yıllanmıştır.

(Oyuncular, flâvtacılar girerler.)

Hah, flâvtacılar geldi! Birini bana verin bakayım. Sizinle azıcık yürüyelim. Niçin beni bir tuzağa düşürmek ister gibi, hep aynı istikamete çevirmeye uğraşıyorsunuz.

GUILDENSTERN. — Aman efendimiz, belki sevgim ölçüsünü aşırdı da hürmette kusur ettim.

HAMLET. — Bunun mânasını pek anlamadım. Şu flâvtada bir şey çalar mısınız?

GUILDENSTERN. — Çalamam efendimiz.

HAMLET. — Rica ederim.

---

[103] Hamlet, o zamanlar kullanılan bir yemini tekrarlayıp *şu elim hakkı için* diyeceğine, karşısındakilerin sahtekârlığını düşünerek, *şu yankeseci eller hakkı için* diyor.

[104] Düşmanlarını yanlış iz peşinden koşturmak Hamlet'in hoşlandığı şeylerdendir. Yoksa derdi yükselememekten değildir.

GUILDENSTERN. — Emin olun, çalamam.

HAMLET. — İstirham ederim.

GUILDENSTERN. — Elime almasını bile bilmiyorum, efendimiz.

HAMLET. — Bunu çalmak, yalan söylemek kadar kolaydır. Şu hava deliklerini parmaklarınızla açıp kapayın, ağzınızla içine üfleyin, mükemmel bir nağme çıkarır. İşte, anahtarlar şunlar.

GUILDENSTERN. — Ama bunları ahenk çıkaracak şekilde kullanamam: usulünü bilmiyorum ki.

HAMLET. — Bakın, gördünüz mü, bana ne kadar az kıymet veriyorsunuz! Beni elinizde oyuncak etmek istiyorsunuz, perdelerimi bilir görünüyorsunuz, sırrımı deşip meydana dökmek istiyorsunuz, en peşinden, en tizine kadar gücümün yettiği her sesi benden çıkarmak istiyorsunuz. Doğru, bu küçük aletle çok ahenk, harikulâde bir ses var; ama siz onu dile getiremezsiniz. Hadi oradan, beni çalmak kaval çalmaktan daha mı kolay zannediyorsunuz? Benim için ne türlü saz derseniz deyin, beni zımbırdatırsınız ama, çalamazsınız.

(Polonius girer.)

Tanrı sizden razı olsun efendim.

POLONIUS. — Efendimiz, Kıraliçe sizinle görüşmek istiyor, hem şimdi.

HAMLET. — Şu bulutu görüyor musunuz? Tıpkı deve şeklinde.

POLONIUS. — Dinim hakkı için sahiden deveye benziyor.

HAMLET. — Galiba gelinciğe benziyor.

POLONIUS. — Sırtı gelinciğinki gibi.

HAMLET. — Yoksa balinanınki gibi mi?

POLONIUS. — Evet, tıpkı balina.

HAMLET. — Öyleyse birazdan annemin yanına gelirim. *(Kendi kendine)* Ne kadar kaçıklık edersem o kadar ettiriyorlar bunlar. Birazdan gelirim.

PPOLONIUS. — Öyle derim.

(Çıkar.)

HAMLET. — "Birazdan" demesi kolaydır. Beni yalnız bırakın arkadaşlar.

(Hamlet'ten başka herkes çıkar.)

Şimdi gecenin büyüye en uygun gelen vakti! Bu saatte mezarlıklar ağızlarını açar, cehennem, zehirli nefesiyle dünyanın üstüne solur. Şu anda sıcak kan bile içebilirim, gün ışığının ürpermeden bakamıyacağı korkunç işler görebilirim. Ama, hadi annemin yanına gideyim! Ey kalp, cibilliyetini unutma. Bu metin göğse Neron'un ruhu asla giremesin[105]. İnsafsız olayım ama, şefkatsiz olmıyayım. Onun kalbine sözlerim işlesin, hançerim değil. Bu işte dilimle gönlüm birbirine yalancılık etsin: sözlerim onu ne kadar hırpalarsa hırpalasın, gönlüm bu sözlere mührünü basmıyacaktır[106]!

(Çıkar.)

---

[105] Zalimliğiyle anılan Roma imparatoru Neron annesini öldürmüştü. Hamlet ise, yaradılıştan insanın kalbinde bulunan anne sevgisini unutmak istemiyor.

[106] Evrak ancak mührün basılmasiyle muteber olurdu.

SAHNE III

Şatoda bir oda.

Kıral, Rosencrantz, Guildenstern girerler.

KIRAL. — Halini beğenmiyorum. Onu bildiği gibi delilik etmeye bırakmak bizim için de selâmetli değildir. Onun için sizler hazırlanın, ben emirnamenizi yazarım, o da sizinle birlikte İngiltere'ye gider. Çılgınlıkları, gün geçtikçe, kırallık icabı sabırla geçiştiremiyeceğimiz kadar yakın bir tehlike halini alıyor.

GUILDENSTERN. — Baş üstüne, hazırlıklarımızı görürüz. Haşmetliniz sayesinde yaşayıp geçinen sayısız insanların emniyetini düşünmek en aziz, en mukaddes bir endişedir.

ROSENCRANTZ. — Her fert, aklının bütün kuvvet ve silâhlariyle, hayatını tehlikeden korumaya mecburdur, fakat birçoklarının hayatı selâmetine bakan insan için bu mecburiyet çok daha büyüktür. Bir hükümdarın ömrü sona erdiği zaman yalnız o ölmez, bir girdap gibi yakınında olanları da beraber sürükler. O, en yüksek dağın doruğuna yerleştirilmiş muazzam bir çarktır ki koca parmaklarına on binlerce küçük cisim geçmiş, eklenmiştir. Bu çark yuvarlandı mı, her küçük ek, her ehemmiyetsiz tabi bu müthiş düşüşe katılır. Bir kıral tek başına iç çekmez, onunla bütün halk inler.

KIRAL. — Bu acele seyahat için, rica ediyorum, hazırlanın. Çünkü pek başıboş dolaşan bu tehlikeleri zincire vurmak kararındayız.

ROSENCRANT ile GUILDENSTERN. — Baş üstüne, acele ederiz.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar. Polonius girer.)

POLONIUS. — Efendimiz, annesinin odasına gidiyor. Geçenleri işitmek için ben perdenin arkasında duracağım. Annesinin ona bir iyi çıkışacağına eminim. Sizin, hem çok isabetle, buyurduğunuz üzere[107], annesinden başka birinin de, münasip bir yerden, konuşulanları dinlemesi uygun olur; çünkü anneler, tabiat icabı, taraf tutarlar. Hoşça kalınız, hükümdarım. Siz yatmadan önce gelir, öğrendiklerimi bildiririm.

KIRAL. — Teşekkürler ederim, aziz efendim.

(Polonius çıkar.)

Ah, suçum leşler gibi, kokusu göğü kaplıyor. Üstünde o ilk, o en eski lâneti taşıyor[108]. Kardeş kaatili! Azmettiğim kadar arzu da ettim, ama dua edemiyorum. Günahım kararımdan ağır basıyor. İki işe birden bağlanmış bir adam gibi önce hangisine başlıyacağımı kestiremeden duruyor, ikisini de ihmal ediyorum. Bu melûn el, üstündeki kardeş kaniyle iki misli ağırlaşmışsa

---

[107] Bu tedbiri düşünen Polonius'un kendisi olmuş, Kıral sedece münasip düşüneceğini söylemişti.

[108] Kardeşi Habil'i öldürmesi üzerine Kabil'in uğradığı lâneti Tevrat şöyle anlatır: "Ve Rab, sen ne işledin karındaşının kanı zeminden bana feryadediyor ve şimdi karındaşının kanını senin elinden almak için ağzını açan zeminden melûnsun, yerini timar eylediğinden sana bereketini daha vermiyecektir. Zeminde firari ve serseri olacaksın dedi."

bile ne olur sanki? Rahîm olan göklerde onu yıkayıp kar gibi beyaz edecek kadar rahmet yok mu? Tanrının keremi suç karşısında değilse, nerede belli olur? Duada, hataya düşmeden önce bizi ikaz etmek, düşüncede affettirmek gibi iki katlı bir kuvvet yoksa ne var? O halde başımı göğe kaldırırım, günahım benden gitsin. Fakat, ah, benim halime hangi duamn yardımı dokunur ki? "Benim iğrenç cinayetimi affet!" mi desem? Bu olacak gibi değil; çünkü işlediğim cinayetin sonunda elde ettiklerime — hâlâ sahibim. Uğrunda suç işlediği şeylerden vazgeçmeden insan affedilebilir mi? Bu fesat dünyasında suçun rüşvetçi eli belki adaleti bir kenara iter; çok kere bizzat günah paranın, kanunu satın aldığı görülmüştür. Ama ahrette öyle değil; orada sıyrılıp kurtulmak yok[109]. Orada efalimiz olduğu gibi gözükür; biz de suçlarımızla yüzyüze bile olsak, olanı söylemeye mecburuz. Eh öyleyse! Ne kalıyor? Nedamet ne yapabilir, ne yapamaz; onu denemek mi? Ama insan nadim olamayınca nedamet ne yapsın? Ah ne acıklı hal! İçim ölüm gibi simsiyah! Ah ökseye tutulmuş, ruh, çırpındıkça büsbütün yakalanıyorsun! Melekler, imadadedin, bir deneyin! Çökün, inatçı dizler! Sen de, çelik telle örülmüş kalp, yeni doğan bir yavrunun sinirleri kadar kumuşak ol! Belki her şey düzelir.

(Çekilir, diz çöker. Hamlet girer.)

---

[109] Yani, dünyada suçlu insana suçsuz gösterildiği olmuştur. İnsanların adaleti, parayla (hattâ, meşru olmıyan yollardan gelme para ile) satın alınabilir. Ama Tanrının adaleti satın alınamıyor.

HAMLET. — İşte tam sırasıydı, yapabilirdim, dua ediyor. Şimdi yapacağımda. Sonra cennete gidecek, ben de intikamımı almış olacağım. Bu iş düşünmek ister. Bir habîs, babamı öldürsün; buna karşılık ben, onun biricik oğlu, aynı habîsi cennete göndereyim ha! Bu, intikam değil, katile para vermek, maaş bağlamak. O, babamı karnı tok, gaflet içindeyken avladı: bütün günahları, mayıs vakti çiçek açmış gibi, hep meydandayken. Şimdi ne türlü hesap veriyor, bir Tanrı bilir; ama biz fânilerin düşüncesine kalırsa, çektiği azap büyüktür[110]. Öyleyse ben bu herifin, ruhunu günahlardan yıkadığı bir sırada, öbür dünyaya yolculuk için tam hazırken, canını alırsam, öcümü almış olur muyum? Hayır, kınına, ey kılıç; kavranmak için daha iğrenç bir an kolla. Sarhoş olup uyuduğu, yahut öfkelenip kudurduğu, yahut yatağının zina dolu zevkine daldığı, küfrettiği, kurtuluş ümidi bırakmıyan bir iş üstü bulunduğu sırada, işte öyle bir anda onu yere vur ki, ayakları göğe tekme atsın; ruhu boyladığı cehennem kadar kara ve lânetlik olsun. Annem bekliyor. Bu deva, sade dertli günlerini uzatacak, o kadar[111].

(Çıkar.)

---

110 Nasıl ki o da "zindanının sırlarını" anlatabilse oğlunun dehşet içinde kalacağını söylemişti.

111 Hamlet, Kıralı öldürmemekle ona sanki bir deva sunmuştur; ama bu deva şifa vermekten uzaktır: sadece Kıralın vicdan azabiyle geçen günlerini uzatmış oluyor.

KIRAL, kalkarak. — Sözlerim göğe yükseliyor ama, düşüncelerim aşağıda kalıyor. Düşünceden mahrum söz cennete asla varamaz[112].

(Çıkar.)

SAHNE IV

Kıraliçenin odası

Kıraliçe ile Polonius girerler.

POLONIUS. — Şimdi gelecek. Kendisini güzelce azarlayın. Münasebetsizliklerinde ileri gidip tahammülü aştığını; şimdiye kadar isizin araya girerek onu Kıralın gazabından koruduğunuzu söyleyin. Ben şuracıkta ses çıkarmadan gizleneceğim. Rica ederim, onunla açık konuşun.

HAMLET, içerden. — Anne! Anne! Anne!

KIRALİÇE. — Söz veriyorum, siz merak etmeyin. Çekilin. Geliyor, işittim.

(Polonius perdenin arkasına gizlenir. Hamlet girer.)

HAMLET. — Ee bakalım anne, ne var?

KIRALİÇE. — Hamlet, babanı[113] çok gücendirdin.

---

[112] Yani: nedamet getirmediğim, meşru olmıyan vasıtalarla erdiğim dünya nimetlerini düşünmekten kurtulamadığım için dualarım sözden ibaret kalıyor. Bütün gönlümle dua etmeyince ise Tanrıya kendimi işittirmem imkânsızdır.

[113] Hamlet'in babasını çok sevdiğini, amcasını ise hiç sevmediğini bilriken bu amcadan *baban* diye bahsedişi, Kıraliçenin düşüncesizliklerinden biridir.

HAMLET. — Anne, babamı çok gücendirdiniz.

KIRALİÇE. — Hadi hadi, sen bana saçma cevaplar veriyorsun.

HAMLET. — Yok, yok, siz beni insafsız bir dille sorguya çekiyorsunuz.

KIRALİÇE. — Kuzum, ne oluyorsun Hamlet?

HAMLET. — Niye, ne oluyormuş?

KIRALİÇE. — Benim kim olduğumu unuttun mı?

HAMLET. — Hayır, çarmıhtaki İsa hakkı için unutmadım. Siz Kıraliçesiniz. Kocanızın kardeşinin karısısınız; bir de — keşke olmasaydınız! — annemsiniz.

KIRALİÇE. — Peki öyleyse, ben de sana söz geçirecekleri bulurum.

HAMLET. — Hadi, hadi, oturduğunuz yerde oturun, kımıldamıyacaksınız. Ben size ruhunuzun ta içini gösteren bir ayna tutmadan bir yere gidemezsiniz.

KIRALİÇE. — Ne istiyorsun? Beni öldürmiyeceksin, değil mi? İmdat, aman imdat!

POLONIUS, arkadan. — Hey! İmdat! İmdat! İmdat!

HAMLET, kılıcını çekerek. — Ne! Bir fare ha. Geberdi, bir altına bahse girerim ki geberdi!

(Kılıcını perdeye saplar.)

POLONIUS, arkadan. — Ay, vuruldum!

(Düşer, ölür.)

KIRALİÇE. — Aman yarabbi, ne yaptın

HAMLET. — Ne bileyim ben. Kıral mıydı?

KIRALİÇE. — Ah ne çılgın, ne kanlı iştir bu!

HAMLET. — Kanlı bir iş! Bir kıral öldürmek, sonra da kardeşine varmak kadar fena bir iş anneciğim.

KIRALİÇE. — Bir kıral öldürmek mi?[114]

HAMLET. — Evet efendim, öyle dedim.

(Perdeyi kaldırır, Polonius'u görür.)

Vah zavallı, düşüncesiz, her işe burunu sokan ahmak, yolun açık olsun! Ben seni, senden üstün biri zannettimdi! Nasibin buymuş; öğrendin ya, fazla işgüzarlık tehlikelicedir. Ellerinizi oğuşturmayı bırakın. Sesinizi çıkarmayın, oturun da yüreğinizi dağlıyayım, çünkü dağlıyacağım; eğer acı duyacak cinstense, eğer melûn itiyat onu hiçbir his işlemez surette çelikleştirmediyse, dağlıyacağım.

KIRALİÇE. — Ne ettim ki, bana bu kadar kabaca dil uzatmaya cesaret ediyorsun?

HAMLET. — Öyle bir iş ki, iffetin o nazlı mahcup rengini soldurur, fazilete riya dedirtir, masum aşkın güzel alnından gülünü koparıp aldıktan sonra yerine bir damga vurur;[115]; evlenirken içilen andı kumarbaz yemini kadar yalancı çıkarır. Ah, öyle bir iş ki, anlaşmaların ruhunu cisminden söküp alır; tatlı

---

[114] Hamlet, annesini de amcasının suç ortağı diye alarak doğrudan doğruya hücuma geçiyor. Fakat bir kere daha anlaşılıyor ki, Kıraliçe evvelki kocasının öldürülmesinden habersizdir.

[115] Kıraliçenin yaptığı iş kendisini eski kocasının sevgili eşi olmaktan çıkarmış, bir fahişe olarak damgalamıştır.

dini kelime tekerlemesi haline sokar; göğün yüzünü kızartır. Öyle bir iş ki, hattâ örgüsü sımsıkı sağlam bu kütle bile[116] onu düşündükçe hasta olur, kıyamet günü yaklaşmış gibi kederli bir yüz takınır.

KIRALİÇE. — Aman yarabbi, başlangıcı bile bu kadar gürleyip müthiş sesler çıkaran bu iş ne?

HAMLET. — Şuraya şu resme bakın; sonra da şuna: iki kardeşi temsil eden resimlere[117]. Şu yüzdeki güzelliği görün bir kere: Hyperion'unki gibi kıvırcık saçlar, Jupiter'inkinin eşi alın, Mars'ınki gibi korkunç ve emretmek için yaratılmış gözler; başı göklere değen bir tepeye henüz inmiş haberci Mercurius'unki[118] gibi bir duruş; öyle bir şekil ve heyet ki, dünyaya örnek erkeği göstermek için her ilâh ona mührünü basmış. Sizin kocanız işte buydu. Bakın arkasından ne geliyor, işte bugünkü kocanız: sıhhatli kardeşini, çürümüş bir başak gibi mahveden adam. Gözünüz yok mu? Bu güzel dağda beslenmeyi nasıl bıraktınız da bu kıraçta tıkınmaya indiniz? Ha, gözünüz yok mu? Buna

---

[116] Şu dünya bile, demek istiyor.

[117] Eser oynanırken burası birçok münakaşalara yol açar. Kimi, Hamlet'in tafsilâtlı mukayesesini gözönünde tutarak, duvara iki kralın da büyük birer resminin asılmasını isterler. Kimi, duvarda Claudius'un resmi, Hamlet'in boynunda da babasının minyatürü olacağını; kimi, Hamlet'te babasının, Kıraliçede de Claudius'un minyatürü bulunacağını söylerler. Kimi ise, hiç resim bulunmıyacağı, Hamlet'in eliyle havaya hayalinden iki resim çizeceği fikrindedirler.

[118] Mercurius hem alışveriş, kazanç tanrısıdır; hem de tanrıların habercisidir. Bunun için başlığı da, sandalları da kanatlıdır.

aşk diyemezsiniz, çünkü sizin yaşınızda kan, harareti-ni kaybetmiş, sükûn bulmuş, akım sözünü dinler olmuştur. Bundan buna geçmeye de hangi akıl razı olur? His sahibi olduğunuz muhakkak, yoksa arzu duymazdınız; ama şu da muhakkak ki, hissiniz felce uğramış. Çünkü bu derece büyük bir fark karşısında delilik bile yanılmaz, his, cinnetin ne kadar esiri olursa olsun gene kendine bir seçme payı ayırır. Hangi iblis sizi böyle ayarttı da basiretinizi bağladı? Değme kabiliyeti olmasa bile sade sözler, görme kabiliyeti olmasa bile sade eller, elden gözden mahrum olsa bile kulaklar, hepsinden mahrum kalsa bile koku alma, evet hattâ tek bir gerçek hissin zavallı bir parçası bile bu kadar sersemlik etmezdi. Ey utanç, yüzün kızarmıyor mu hiç? Ey isyan düşkünü cehennem, eğer sen ana olmuş bir kadını bile kışkırtıp ayaklandırabiliyorsan, varsın fazilet gençlikte mum gibi kendi ateşiyle erisin[119]. Mademki buz olan bile aynı ateşle yanıyor, akıl arzuya aracılık ediyor, o halde kam kızışarak ateşlenmeyi hiç ayıp sayma.

KIRALİÇE. — Ah Hamlet, artık sus, yeter. Gözlerimi kendi içime çevirttin; orada öyle kara öyle yer etmiş lekeler görüyorum ki, bir daha silinip çıkmıyacak.

---

[119] Yaşı ilerlediği için ihtiraslarına gem vurması daha kolay olacağı beklenen Kıraliçe, ana olmuş bir kadınken, nefsine bu kadar mağlup olursa kanı kaynayan gençlerin fazilete aldırmamasını hoş görmek gerekir.

HAMLET. — Yok, yağlı bir döşeğin müleyves teri içinde yaşamak, ahlâksızlıktan pişip, mundar bir gübrelik üstünde kucaklaşıp sevişmek...

KIRALİÇE. — Ah, sus artık, yeter. Bu sözler hançerler gibi kulağımı deliyor. Yeter Hamlet'ciğim!

HAMLET. — Bir kaatil, üstelik bir alçak. Evvelki efendinizin onda birinin yirmide birine deymiyen bir köle herif; bir kıral bozuntusu; devleti de, hükümdarlığı da soyan bir yankesici! Rafta duran tacı çaldı, cebine koydu.

KIRALİÇE. — Yeter!

HAMLET. — Palaspare, soytarı kılıklı bir kıral...

(Hayalet girer.)

Ey sinayet melekleri, üstümde kanat gerin, beni koruyun! Bu hayır dolu heyetinizle ne diliyorsunuz?

KIRALİÇE. — Ah, ah, çıldırdı!

HAMLET. — İşinde geciken, zamanın da, ihtirasın da elinde esir kalıp, acele yerine getirilsin diye verdiğiniz ulu emri yüz sütü bırakan oğlunuzu azarlamaya geliyorsunuz, değil mi?

HAYALET. — Unutma: bu ziyaret sadece senin hemen hemen körleşen niyetini bilemek içindir. Ama bak, annenin yüzünde korkulu bir hayret var. Kendi ruhiyle cenkleşiyor, araya gir. Hayal kuvveti, en zayıf vücutları en şiddetli sarsar. Onunla konuş Hamlet!

HAMLET. — Neniz var, efendim?

KIRALİÇE. — Ah, senin neyin var ki, gözlerini boşluğa dikip bir cismi olmıyan havayla konuşuyorsun? Gözlerin, can evinden olmuş gibi dışarı uğradı;

yatık saçların gece vakti silâhbaşı edilen askerler gibi, ölüyken âdeta hayat bulup kalktı, dimdik kesildi. Benim nazlı evlâdım! Hırçınlığından doğan bu ateşin, bu alevin üstüne sabrın soğuk suyunu serp. Nereye bakıyorsun?

HAMLET. — Ona, ona! Bakın ne kadar solgun; nasıl gözlerini dikmiş bakıyor! Bu heyeti bu dâvasiyle taşlara hitap etse onlara bile tesir ederdi. Bana doğru bakma, sonra bu acıklı halin beni şiddetli davranmaktan vazgeçirir de yapacağım iş öz rengini kaybeder. Kan yerine belki göz yaşı dökülür.

KIRALİÇE. — Bu sözleri kime söylüyorsun?

HAMLET. — Orada hiçbir şey görmüyor musunuz?

KIRALİÇE. — Hiçbir şey;[120] olanları görüyorum ama.

HAMLET. — Hiçbir şey de işitmediniz mi?

KIRALİÇE. — Hayır, kendi sesimizden başka hiçbir ses işitmedim.

HAMLET. — Oraya bakın kuzum! Bakın nasıl sessizce çekilip gidiyor! Tıpkı sağlığındaki kıyafetiyle babam! Bakın gidiyor, işte şimdi kapıdan çıkıyor.

(Hayalet çıkar.)

---

[120] Hayaleti oğlunun görüp karısının görmemesi türlü tefsirlere yol açmıştır. Hayaleti Hamlet'in kuruntularına ve tabiîliği aşan muhayyile kuvvetine verenler vardır; bunlara göre hayalet diye bir şey gözükmüyor, onu Hamlet icadediyor. Şu var ki, daha önce Hamlet'ten başkaları da görmüştür. Bazılarına göre, Hayalet Kıraliçeye günahkâr olduğu için gözükmüyor.

KIRALİÇE. — Bu sırf senin zihninin icadettiği bir şey. Kendinden geçen insan böyle cisimsiz hayaller yaratmakta pek ustadır.

HAMLET. — Kendinden geçmek mi? Nabzım sizinki kadar muntazam atıyor, aynı derecede sıhhatli bir âhengi var. Söylediklerim deli saçması değildi. İsterseniz deneyin; geeçnleri bir bir tekrar ederim. Deli olan başka sözlere geçer. Anne, Tanrı aşkına beni söyleten kendi günahınız değil de benim deliliğimdir diye düşünerek yüreğinize öyle dalkavukça bir merhem sürmeyin[121]. Bunun çıbanın sade üstü kapanıp kabuk bağlamış olur, pis ufuneti içten içe işliyerek belli etmeden etrafını zehirler. Tanrı'ya günahlarınızı açın, geçmişte olanlar için nedamet getirin, geleceklerden sakının. Yabani otların üstüne gübre ekip onları büsbütün üretmeyin. Bu dürüstlüğümü affedin. Çığırından çıkan devir öyle berbat bir halde ki, dürüstlük kötülükten af dilemek, ne dedim, ona iyilik etmek için hattâ yalvarıp yakarmak zorunda kalıyor.

KIRALİÇE. — Ah, Hamlet, yüreğimi iki parça ettin.

HAMLET. — Fena tarafını çıkarıp atın; öbür yarısiyle daha temiz bir hayat sürün. Geceniz hayrolsun. Fakat amcamın yatağına girmeyin; faziletiniz yoksa bile varmış gibi gözükün. Her türlü hissi yiyip yok eden o canavar itiyat tabiatimizin en melûn tarafıdır ama bir bakıma hayırlıdır; güzel ve iyi hareket-

---

121 Kıraliçe, "Oğlum deli: bana çıkışması, suçlu olduğumu söylemesi, nedamet getirmemi istemesi de hep deli saçması. Onu ciddiye almayayım" derse kendi kendine dalkavukluk etmiş olur ve doğru yolu bulamaz.

ler tekrarlandıkça onları da hale yola sokar, insana benimsetir[122]. Bu gece nefsinizi tutun, böylece ikinci perhiz kolaylaşmış olur, ondan sonraki ise, daha da kolay. Alışkanlık tabiatın vurduğu damgayı hemen tamamen silip şaşılacak bir kudretle şeytanı alt edebilir, yahut içimizden büsbütün sürüp atabilir. Bir kere daha geceniz hayrolsun. Tanrıdan inayet dilediğiniz zaman ben de sizin hayır duamız almaya gelirim.[123]. *(Polonius'u göstererek.)* Bu zata gelince: yaptığıma pişmanım. Ama Tanrının dileği buymuş: beni bununla, bunu da benimle cezalandırmak istemiş; kendisine beni hem kamçı etmiş hem elçi. Onu götürüp icabına bakacağım. Ölümüne sebebolduğum için hesap vermeye de hazırım. Hadi, bir kere daha geceniz hayrolsun. Sırf iyilik etmek için zalimlik etmem lâzım. İş fena ile başladı, ama daha fenası geride. Bir sözüm daha var, iyi Kıraliçe.

KIRALİÇE. — Ben ne yapacağım?

HAMLET. — Sakın ha, yapın dediklerimi yapmayın! Bırakın şiş göbekli Kıral sizi yine yatağına gitmeye razı etsin, yanağınızı şehvetle okşasın, şekerim desin. Salyalı iki öpücüğe karşılık, yahut o melûn parmaklarını gerdanınızda gezdirirken bütün geçenleri,

---

[122] Alışkanlık neticesi, kötü itiyatlar gibi, iyi itiyatlar da tabiat haline gelebilir.

[123] Yani, sen mukaddes şeyleri saymaya başladığın zaman ben de saymaya başlarım, diyor. Kıraliçe evvelâ kocasının hâtırasına sadakat, kendi işlediği günaha pişmanlık duyacak ki, Hamlet de anasının hayır duasına kıymet versin.

benim sahiden değil yalandan deli olduğumu ona etrafiye anlatın. Kendisine haber verseniz pek isabetli olur. Çünkü bu derece mühim sırları güzel, nefsine hâkim, aklı başında bir kıraliçeden başka kim kalkar da bir kurbağadan, bir yarasadan, bir kediden saklar? Kimin gönlü buna razı olur? Hayır, mantığa da, verilen söze de karşı olsa, sepeti evin damında açın, bırakın kuşlar uçsun; sonr da, o meşhur maymun gibi, bakalım uçar mıyım diyerek sepete girin de düşüp kafanızı kırın[124].

KIRALİÇE. — İnan olsun, eğer söz için nefes, nefes için de can lâzımsa senin bana söylediklerini söylemeye can bulmıyayım.

HAMLET. — İngiltere'ye gönderiliyorum[125]; biliyorsunuz değil mi?

KIRALİÇE. — Ya, bak unutmuştum. Öyle kararlaşmış.

HAMLET. — Mektuplar hazır, mühürlendi. Talimat onların elinde — dişi zehirli engereklere ne kadar güvenirsem o kadar güvendiğim o iki mektep arkadaşım da. Yolumu açıp kapana doğru götürmek onlara düşüyor. Ama öyle olsun; lâğımcıyı kendi lâğımiyle

---

[124] Bugün unutulmuş bir fıkra olacak. Anlaşılan: bir maymun, içinde kuşlar bulunan bir sepeti alıp dama çıkmış; orada sepeti açınca kuşlar uçup gitmiş: o da sepetten çıkan her şey uçuyor sanarak içine girmiş sonra sıçramış ve tabiî kafası kırılmış.

[125] Hamlet'e bu kararı bildiren olmamıştır; kendiliğinden öğrenmesi için de bir fırsat çıkmış değildir. Ama birbirini tutmıyan bu küçük noktalar ne Shakespeare için bir üzüntüdür, ne seyircileri için.

havaya atmak hoş olur. Hem, zor olacak ama, ben onların lâğımından bir yarda daha derin kazıp onları aya uçuracağım. Bir taşla iki kuş vurmak hoş olur doğrusu. Bu adam bana pılıyı pırtıyı toplatacak[126]. Şu barsak torbasını yan odaya sürükliyeyim. Anne, geceniz hayrolsun. Sağken sersem geveze herifin biri olan bu has müşavir şimdi ne kadar da sessiz, sır saklar, uslu akıllı oldu. Gel bakalım efendim, seninle şöyle çekilip işi sonuna erdirelim. Geceniz hayrolsun, anne.

(Hamlet, perdenin arkasından Polonius'u çekerek çıkar; Kıraliçe de çıkar.)

[126] Yani, bir an önce yola çıkarılmama sepep olacak, diyor.

PERDE IV

SAHNE I

Şatoda bir oda.

Kıral, Kıraliçe, Rosencrantz ve Guildenstern ile girerler.

KIRAL. — Bu iç çekişlerin, bu derin ahların bir hikmeti olacak; bize bildirmelisiniz. Onları öğrenmemiz gerek. Oğlunuz nerede?

KIRALİÇE. — Bizi burada lûtfen yalnız bırakınız.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar.)

Ah benim öz canım efendim, nelere şahit oldum bilseniz!

KIRAL. — Ne var, Gertrude? Hamlet nasıl?

KIRALİÇE. — Birbiriyle boy ölçüşmeye kalktıkları zaman denizle rüzgâr nasıl çılgınlaşırsa öyle çılgın. Buhran geldiği vakit gözü bir şey görmediği için perdenin arkasında bir şey kımıldandığını duyunca kılıcını çekti, "Fare var, fare!" diye bağırarak, deli aklına uyup, perdenin arkasında duran zavallı ihtiyarı öldürdü[127].

---

[127] Kıraliçenin olanları bu türlü anlatması da oğlunu sevdiğini ve özürlü göstermeye çalıştığını belli ediyor.

KIRAL. — Ne feci iş! Orada bulunsaydık demek bizim başımıza da aynı hal gelecekti. Onun serbest dolaşması herkes için tehlikeli: sizin kendiniz için de, bizim için de, başkaları için de. Vah vah, bu kanlı işin hesabını vermeli? Kabahati bize bulacaklar: ihtiyatlı davranıp bu deli genci gözaltında bulundurmalı, serbest bırakıp başkalariyle temasına meydan vermemeliydi, diyecekler. Ama ona karşı o derece büyük bir sevgimiz vardı ki, kendimiz için en uygun olan hareket tarzını anlamaklıktan geldik. Aksine, tıpkı fena bir hastalığa tutulduktan sonra, tek meydana çıkmasın diye bütün varlığının kemirilmesine razı olan bir insan gibi davrandık. Nereye gitti?

KŞRALİÇE. — Öldürdüğü adamı bir tarafa gizlemeye. Deli aklı, bu mevzua gelince, âdi maden filizleri arasında raslanan altın gibi, aydınlanıyor. Olan işe ağlıyor[128].

KIRAL. — Ah, Gertrude, gelin! Gün ağarır ağarmaz onu gemiye bindirip yolcu edelim. Bu menhus işi de, bütün nüfuzumuzu, bütün maharetimizi kullanarak, örtbas edip mazur göstermeliyiz. Hey, Guildenstern!

(Rosencrantz ile Guildenstern girerler.)

---

[128] Nasıl tasfiye edilmemiş cevher halindeki maden içinde altın kendini gösterirse, öylece Hamlet'in karmakarışık kaçık aklı da bu ölüm karşısında durulup berraklaşıyor (yahut sâflığını, suçsuzluğunu, sebep olduğu felâketten habersizliğini belli ediyor). Polonius'un ölümüne ağlıyor. Kıraliçe oğlunu özürlü göstermeğe devam etmektedir.

Dostlarım, ikiniz de gidin, yanınıza daha yardımcı alın. Hamlet, aklı başında değilken Polonius'u öldürmüş: sonra annesinin dairesinden sürükliyerek çıkarmış götürmüş. Gidin kendisini bulun, tatlılıkla konuşun; cesedi de kiliseye nakledin. Kuzum bu işte acele davranın.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar.)

Gelin Gertrude, en aklı başında dostlarımızı çağıralım; onlara hem niyetimizi bildirelim, hem de hiç sırası değilken olan bu işi. Belki böylece, fısıltısı bütün dünyayı devredip zehirli oku, bir top güllesi gibi şaşmadan, hedefini bulan itiraf bizim adımıza dokunmaz da yaralanmak nedir bilmiyen havaya isabet eder. Ah, gelin gidelim! Gönlüm endişe, kararsızlık içinde.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

Şatoda başka bir oda

Hamlet girer.

HAMLET. — Emin bir yere yerleşti hele.

ROSENCRANTZ ile GUILDENSTERN, içerden. — Hamlet! Efendimiz Hamlet!

HAMLET. — Aman yavaş olalım, bu gürültü de ne? Kim Hamlet diye sesleniyor? Ha, geliyorlar işte.

(Rosencrantz ile Guildenstern yanlarında adamlarla girerler.)

ROSENCRANTZ. — Cesedi ne yaptınız efendimiz?

HAMLET. — Toz toprakla karıştırdım, zaten aslı da o.

ROSENCRANTZ. — Nerede olduğunu söyleyin ki, oradan kaldıralım da kiliseye götürelim.

HAMLET. — Sizin sırrınızı saklayıp kendiminki-

ROSENCRANTZ. — Neyi aklımıza getirmiyelim?

HAMLET. — Sizin sırrınızı saklayıp kendiminkini saklamıyacağımı[129]. Hem, süngerin biri tarafından sorguya çekilirse bir hükümdar oğlu ne cevap versin?

ROSENCRANTZ. — Beni bir sünger yerine mi koyuyorsunuz efendimiz?

HAMLET. — Evet efendim; Kıralın teveccühünü, ihsanlarını, salâhiyetlerini emen bir sünger. Ama, bu türlü memurlar kırala en büyük hizmeti en sonunda görürler: onları, maymunun yaptığı gibi, avurdunda saklar; en sonra yutmak üzere ilkönce ağzına atar; topladıklarınıza ihtiyacı oldu mu sizi bir sıkması yeter, o vakit siz süngerler tekrar kupkuru kalırsınız.

ROSENCRANTZ. — Ne demek istediğinizi anlıyamıyorum, efendimiz?

HAMLET. — Memnun oldumu Ustalıkla söylenmiş sözler sersemlere göre değildir.

---

[129] Hamlet, bu sözde arkadaşlarının, ağzını aramak için çağrıldıklarını daha başlangıçta anlamış; hattâ bunu yüzlerine de söylemiş; fakat başkalarına açmamıştı. Onlar hesabına bu kadar dilini tutarsa kendi sırrını hiç vermiyeceği tabiîdir.

ROSENCRANTZ. — Efendimiz, cesedin nerede olduğunu söylemeniz, sonra bizimle birlikte Kıralın yanına gitmeniz lâzım.

HAMLET. — Ceset Kıralla ama, Kıral cesetle beraber değil[130]. Kıral bir şey...

GUILDENSTERN. — Bir şey mi, efendimiz?

HAMLET. — Hiçten bir şey. Beni ona götürün. Tilki saklandı, bulun bakalım.

(Çıkarlar.)

SAHNE III

Şatoda bir başka oda

Kıral, arkasında adamlarla girer.

KIRAL. — Onu da aratıyorum, cesedi de. Bu adamın başıboş dolaşması çok tehlikeli. Bununla beraber kanunu ona bütün şiddetiyle tatbik etmekten sakınmalıyız. Çünkü muhakeme etmeden görüşüne kapılan şuursuz halk onu çok seviyor. Bu gibi hallerde ise suça aldırış edilmez de, suçlunun yediği cezaya bakılır. İşlerin düzgün pürüzsüz gitmesi için, onun böyle bir-

---

[130] Kesin bir mâna verilemediği için Hamlet'in bu sözlerine deli saçması diyenler var. Fakat onun bütün saçmaları altında birkaç mâna gizlendiğini görenler buna da mâna bulmaya çalışıyorlar. Kimine göre, ceset sarayda Kıralla beraber ama Kıral cesedin yanında değil. Kimine göre, Hamlet babasını düşünüyor: babamın cesedi Kıral sıfatiyle mezarda, ama Kıral cesediyle birlikte değil, yeryüzüne çıkmış. Kimine göre de, ceset babam olan Kıral'la ama amcam olan Kıral henüz cesetle değil.

denbire gönderilmesini uzun uzun düşünüp hesaplanmış gibi göstermeli. Ümitsizleşen hastalıklar, ya ümitsiz ilâçlarla şifa bulur, yahut hiç şifa bulmaz[131].

(Rosencrantz girer.)

Ne haber, ne oldu?

ROSENCRANTZ. — Cesedin nereye gizlenmiş olduğunu kendisinden öğrenemedik, efendimiz.

KIRAL. — Peki ama, kendisi nerede?

ROSENCRANTZ. — Dışarda efendimiz; nezaret altında, emrinizi bekliyor.

KIRAL. — Huzurumuza getirin.

ROSENCRANTZ. — Guildenstern! Efendimizi içeri getirin.

(Hamlet ile Guildenstern girerler.)

KIRAL. — Ee, Hamlet Polonius nerede?

HAMLET. — Akşam yemeğinde.

KIRAL. — Akşam yemeğinde mi? Nerede?

HAMLET. — Yemekte değil, yenmekte. Bir sürü siyasi kurt şu sırada üstüne üşüşmüş bulunuyorlar. İnce yemek düşünülürse kurt hepimizden üstündür. Biz, Tanrının bütün mahlûklarını bizi semizletsinler diye semizletiriz; halbuki kendimizi de kurtlar için semizletmiş oluruz. Semiz bir kıralla zayıf bir dilenci sadece başka başka iki tabak yemektir; yoksa kondukları sofra aynıdır: sonları orasıdır.

---

131 Bir hastalık, önce, o hastalığın devası diye tanınan şeylerle iyi edilmeğe bakılır. Bu devalardan bir hayır gelmedi mi hastalık ümitsizleşmiştir. O vaziyette şifa gelse gelse, hiç ümit vermeyen bir ilâçtan gelebilir — yani baht işi diye verilen bir ilâçtan. Çok kere ondan da hayır çıkmaz ve hasta şifa bulmaz.

KIRAL. — Vah, vah!

HAMLET. — Öyle raslıyabilir ki, adam kıral yemiş bir kurtla balık avlar ve o kurdun yemlik ettiği balığı yer.

KIRAL. — Bununla ne demek istiyorsunuz?

HAMLET. — Hiç; sadece size, bir kıralın nasıl şahane alayı ile bir dilencinin de karnından geçebileceğini göstermek istedim.

KIRAL. — Polonius nerede?

HAMLET. — Cennette, birini gönderip aratın; haberciniz orada bulunmazsa, öbür tarafta kendiniz arayın[132]. Ama gerçekten, eğer şu bir ay içinde, onu bulamazsanız merdivenlerden yukarı dehlize çıkarken burnunuz kokusunu alacaktır.

KIRAL, birkaç hizmetkâra. — Gidin, oraları arayın.

HAMLET. — Siz gidinceye kadar bekliyecektir[133].

(Hizmetkârlar çıkar.)

KIRAL. — Hamlet, işlediğin iş bize çok acı vermekle beraber, asıl, üstüne titrediğimiz şahsının selâmeti bakımından yıldırım gibi buradan uzaklaşman

---

[132] Hamlet'in sözü iğnelidir: Polonius'u Kırala cehennemde aratıyor!

[133] Bu söz Kırala söylenmişse acı bir alay ve bir ihtardır. Kıralın emrini yerine getirmeye seyirten hizmetkârlara söylenmişse, sadece alayla, ölünün nasıl olsa yerinden kımıldamıyacağını hatırlatıyor.

icabettiriyor. Onun için hazırlığını gör; gemi hazır. Rüzgâr da elverişli, yol arkadaşların da seni bekliyor; hâsılı İngiltere'ye sefer için her iş tamam.

HAMLET. — İngiltere'ye mi?

KIRAL. — Evet, Hamlet.

HAMLET. — Âlâ.

KIRAL. — Maksadımızı bir bilseydin, gerçekten öyle.

HAMLET. — Onu bilen bir melek biliyorum. Ama hadi öyle olsun; İngiltere'ye! Hoşça kalın anneciğim.

KIRAL. — Ben, seni seven babanım, Hamlet.

HAMLET. — Annem: baba ile anne karı kocadır. Karı koca tek bir vücuttur. Onun için, annem. Haydi bakalım, İngiltere'ye!

(Çıkar.)

KIRAL. — Ardını bırakmayın, zorlayın da gemiye çabuk binsin, bu işi geciktirmeyin. Bu gece yola çıkmasını istiyorum! Bu mesele ile ilişiği olan başka ne varsa tasdikımdan geçmiştir, hazırdır. Rica ederim, acele davranın.

(Rosencrantz ile Guildenstern çıkarlar.)

İngiltere Kıralı, sen de muhabbetime bir değer veriyorsan, — büyük kudretim de zaten bunu sana anlatır, nasıl ki Danimarka kılıcından aldığın yara henüz taze kıpkızıl durduğu gibi, içten duyduğun korku hissi de seni bize saygı göstermeye sevkediyor[134]. — şahane

---

[134] İki üç asır süren Danimarka salgınları İngiltere'yi çok sindirmişti. Kıral, İngiltere'nin hem yeni yenildiği ve harb acısını unutmadığı, hem de eskiden beri Danimarka'dan yılgın olduğu için, kendisinin sözünü tutacağına güveniyor.

idaremize kayıtsız kalmazsın; bu irade de, birbirini teyit etmek üzere yazılan mektupların açıkça anlattığı üzere Hamlet'in hemen öldürülmesini istemektedir. Bu işi yap, İngiltere Kıralı; çünkü Hamlet kanımda mikrop gibi dolaşıyor, beni sen iyi etmelisin. İstediğimin olduğunu öğreninceye kadar işlerim ne kadar rasgiderse gitsin gönlüm rahat etmiyecek.

(Çıkar.)

SAHNE IV

Danimarkada bir sahra.

Fortinbras, bir kumandan, askerler girerler: yürüyüş halindedirler.

FORTINBRAS. — Kumandan, gidin Danimarka kıralını benim adıma selâmlayın. Kendisine söyleyin ki, müsaadesiyle Fortinbras, evvelce verilen söz üzere ülkesinden askerlerini geçirmek istiyor. Nerede buluşacağımızı biliyorsunuz. Eğer Kıral hazretleri bizimle görüşmek arzu ederse saygı ve bağlılığımızı huzurunda kendimiz de arzederiz. Bunu kendisine böylece, bildirin.

KUMANDAN. — Başüstüne efendimiz.

FORTINBRAS. — Ağır ağır ilerleyin.

(Fortinbras ile askerler çıkarlar. Hamlet, Rosencrantz, Guildenstern, daha başkaları girerler.)

HAMLET. — Kuzum efendim, bu kıtalar ne kıtası?

KUMANDAN. — Norveçli kıtalar efendim.

HAMLET. — Nereye yürüyorlar, söyler misiniz?

KUMANDAN. — Lehistanın bir tarafına doğru.

HAMLET. — Kumandanları kim efendimiz?

KUMANDAN. — İhtiyar Norveç Kıralının yeğeni Fortinbras.

HAMLET. — Bütün Lehistan'a mı saldırılıyor efendim, yoksa hudut eyaletlerinden birine mi?

KUMANDAN. — Bir şey katmaksızın doğruyu söylemek lâzım gelirse, adından başka hiçbir geliri olmıyan bir toprak parçasını fethetmeye gidiyoruz. Beş dukaya verseler, evet beş, kendi hesabına çiftlik diye kiralamam. Hattâ bütün haklariyle satılsa, Norveç yahut Lehistan kıralına da bundan fazla bir para getirmez.

HAMLET. — Öyle ise Lehistan kıralı orayı müdafaa falan etmez.

KUMANDAN. — Yok, daha şimdiden asker yerleştirilip tahkim edilmiş.

HAMLET. — Bu saman çöpü kadar ehemmiyetsiz meseleyi iki bin canla yirmi bin duka halletmeye kalkıyor ha! Bu, çok parayla sulhun sebep olduğu bir çıbandır. İçerden patlak verir de adamın neden öldüğünü dışardan hiç belli etmez. Saygı ile teşekkür ederim.

KUMANDAN. — Tanrı yoldaşınız olsun efendim.

(Çıkar.)

ROSENCRANTZ. — Gidelim mi efendimiz?

HAMLET. — Ben hemen size yetişirim, siz biraz önden ilerleyin.

(Hamlet'ten başka hepsi çıkarlar.)

Nasıl da her karşılaştığım şey beni itham ediyor, hızını kaybeden intikam hissimi mahmuzluyor! Eğer bütün eğlencesi, bütün işi gücü yeyip içip uyumaksa insan nedir ki? Hayvandır, fazla bir şey değil. Elbet ki bizi, ilersini gerisini görecek kadar geniş bir muhakeme sahibi olarak yaratan Tanrı bu ilâhî akıl ve iktidarı, kullanılmasın da küf bağlasın diye vermedi bize. Şimdi; hayvanlara has unutkanlık yüzünden mi, netice üzerinde gereğinden fazla durup düşünmekten doğan aşağılık bir tereddüt yüzünden mi bilmem — ama bu düşünce dörde bölünse, sade bir parçası mâkul çıkar, üç parçası muhakkak korkaktır — bilmem niçin hâlâ "bu iş yapılacak" deyip durmaktayım: değil mi ki onu yapmak için sebebe de, iradeye de, kuvvete de, imkâna da sahibim[135]. Önüme koskoca örnekler çıkıp bana haydi diyor. İşte, bunca insan ve masrafa mal olan şu ordu meydanda; kumandasında ilerlediği prens hem genç, hem toy; asîl bir ihtirasla kabaran ruhu hiç yoktan işlerle alaya kalkmış; fâniymiş, kararsızmış bakmayıp[136] bahtın da ölümün de tehlikenin de her göndereceğine göğüs geriyor; hem de bir hiç için. Gerçekten büyüklük, büyük bir maksat olmadıkça harekete geçmemekte de-

---

[135] Yapılacak iş intikam almaktır. Bunun sebebi var: babası öldürülmüştür. Hamlet irade sahibidir: intikam almayı aklına koymuştur. Kuvveti de var: eli, daha sonra da görüleceği üzere, kılıç tutuyor. İmkân da var: Kıralı hangi dakika isterse öldürülebilir. Hamlet hâlâ tereddüt etmesini kendi korkaklığına veriyor.

[136] Yani, bugün varsam yarın yokum, bugün için mevki ve kuvvetimden eminsem yarın için emin değilim, diye hiç düşünmüyor.

ğil, fakat, şeref bahse sokulunca, hiç yoktan büyük bir dâva çıkarmaktadır. Öyleyse benim vaziyetim için ne demeli: hem aklımı, hem yüreğimi altüst eden şeyler oldu; babam öldürüldü, annem lekelendi de yine her şeyi kendi haline bırakıyorum. Halbuki gözümün önünde, başlarında ölüm dolaşan yirmi bin kişi var ki, boş bir şöhret hulyası peşinden, yataklarına gidermiş gibi mezarlarına gidiyorlar; uğrunda döğüştükleri toprak ise bu dâvanın görülmesi için hepsini alamıyacak, ölenlerini örtüp gizlemeye mezar yetiştiremiyecek kadar küçük! Ah, bundan sonra bütün düşüncelerim kanlı olsun, yoksa hiç düşünmiyeyim daha iyi!

(Çıkar.)

SAHNE V

Elsinore. Şatoda bir oda.

Kıraliçe, Horatio ve bir Bey girerler.

KIRALİÇE. — Onunla görüşmek istemiyorum.

BEY. — Israr ediyor, kendinde değil zaten. Haline bakınca insanın acıyacağı geliyor.

KIRALİÇE. — Ne istiyormuş?

BEY. — Sık sık babasından söz açıyor; dünyada bin bir dolap dönüyormuş diye işittiğini söylüyor; ah edip göğsünü dövüyor; olmıyacak şeylere hırslanıp aksileniyor; yarısının mânası olmıyan müphem şeyler söylüyor; sözlerinin hiçbir esası yok ama ittıratsızlığı duyanları bir mâna çıkarmaya sevkediyor. Bakalım kestirelim deyip kelimeleri, kendi akıllarından ne-

ler geçiriyorlarsa ona göre, birbirine acemice ekliyorlar. Gerçekten, Ophelia'nın göz kırpıp baş sallıyarak türlü hareketler yaparak söylediği sözler de insana katî olarak değilse de, hiç hayra yorulmıyacak birtakım düşüncelerden doğuyormuş gibi geliyor[137].

HORATIO. — Kendisiyle görüşmek uygun olur; çünkü kötülüğe yatkın kafalara tehlikeli şüpheler düşürebilir.

KIRALİÇE. — Bırakın, gelsin.

(Bey çıkar, Kıraliçe kendi kendine.)

İşkencede olan ruhumda her ehemmiyetsiz hâdise büyük bir felâketin başlangıcı gibi geliyor; günahın mahiyeti icabıdır bu zaten. Suçlu insan öyle olmaz endişelerle doludur ki mahvedilmekten korkarken kendi kendini mahveder.

(Ophelia ile birlikte Bey tekrar girer.)

OPHELIA. — Danimarka'nın o güzeller güzeli kıraliçesi nerede?

KIRALİÇE. — Ne var bakalım Ophelia?

OPHELIA, şarkı söyler. —

Bir öğretsen bana sen, o vefalı yârini
Nasıl ayırdetmeli?
Başındaki serpuştan, ayağındaki çarıktan,
Elindeki asâdan.

---

[137] Herkes, Ophelia'nın aklı başında olmadan rasgele yaptıklarını ve söylediklerini, içine dert ettiği fakat kimseye açmadığı birtakım endişelere veriyor; sonra, kendi kendilerine, bunları tahmine çalışıyorlar. Kısaca: Ophelia deli ama halk onun yaptıklarını akıllıymış gibi mânalandırıyor; çünkü kendileri şüphe ve huzursuzluk içindedirler.

KIRALİÇE. — Vah sevimli kız vah! Bu şarkının mânası ne ki?

OPHELIA. — Bir şey mi dediniz? Yok kuzum dinleyin.

O çoktan ölüp gitti, ya sultanım efendim,
O çoktan ölüp gitti.
Baş ucunda yemyeşil çimenler bile bitti;
Ayak ucunda taşı[138].

Ah, ah!

KIRALİÇE. — Yok ama, Ophelia...

OPHELIA. — Kuzum dinleyin.

Kefeni dağlardaki karlar gibi bembeyaz,

(Kıral girer.)

KIRALİÇE. — Ah efendimiz, şu hale bakın efendimiz.

OPHELIA, şarkı söyler —

Ne çiçekler örtülü!
Sonra da mezarına sevenlerin göz yaşı
Dökülmeden gömüldü

KIRAL. — Güzel kızım, nasılsınız?

---

138 Fakirlerin, köylülerin mezarları çok kere çimen kaplıydı; yalnız ayak uçlarına ölenin adını, yaşını gösteren bir taş dikilirdi. Ophelia'nın kendinde değilken söylediği bu şarkı, babasının çabucak ve gizlice gömüldüğü düşünülürse, büsbütün saçma değildir.

OPHELIA. — İyiyim, eksik olmayın! Derler ki baykuş bir ekmekçinin kızıymış[139]. Yarabbi, insan bugün ne olduğunu biliyor ama yarın ne olacağını bilmiyor. Tanrı sofranızdan eksik olmasın.

KIRAL. — Aklı fikri babasında.

OPPHELIA. — Kuzum bundan hiç bahsetmiyelim; ama size, mânası nedir diye sorarlarsa şunu deyin: *(şarkı söyler.)*

Yarın yavukluların Valentin günüdür ya,[140]
Sabahleyin erkenden
Pencereden bir genç kız gelerek — o benim ha! —
Diyecek seninim ben.
Delikanlı tez kalkıp elbisesini giydi,
Sonra kapıyı açtı.
Kız da girdi içeri. Kalmasına iyiydi,
Çıkarken kız değildi.

KIRAL. — Sevimli Ophelia!

---

[139] İsâ bir fırına giderek biraz ekmek istemiş. Ekmekçinin karısı hamur yoğuruyormuş, hemen fırına bir parçasını atıp pişirmeye başlamış. Ama kızı, parça çok büyük diye çıkışıp epeycesini geri almasına sebep olmuş. Bununla beraber fırında kalan arça gittikçe büyümeye başlamış; o kadar ki kız haykırmış. Herhalde çıkardığı ses baykuşunkine benziyormuş ki İsâ da onu cezalandırırken baykuşa çevirmiş.

[140] 14 şubata raslıyan veli Valentin günü kuşlar sözde eşlerini seçerlermiş. Buna uyarak, bekâr kızlarla erkekler de bugünü kendilerine eş seçmek için bayram günü yapmışlar.

OPHELIA. — Yemin etmiyorum, ama sahi söylüyorum, bu şarkıyı bitireceğim:

İman nerede kaldı? İnsaf nerede kaldı?
Ne yüz kızartıcı iş!
Delikanlılar zaten kaçırır mı fırsatı ?
Suç onlarda yer etmiş!
Dedi kız: "Aldatmadan önce haniya bana
Evleneceğim dedin?"
Oğlan da dedi: "Doğru, evlenecektim ama
Sen yatağıma girdin!"

KIRAL. — Bu hale düşeli ne kadar zaman oldu

OPHELIA. — Elbet her şey yoluna girer. Sabırlı olmalı. Ama, onu soğuk toprağa gömdüklerini düşündükçe ağlamaktan kendimi alamıyorum. Bu iş ağabeyime bildirilecektir. Güzel nasihatiniz için teşekkür ederim. Haydi, arabam gelsin! Geceniz hayrolsun asîl hanımlar, geceniz hayrolsun sevgili asîl hanımlar; geceniz hayrolsun, geceniz hayrolsun.

(Çıkar.)

KIRAL. — Peşini bırakmayın, kendisini dikkatle göz altında bulundurun rica ederim.

(Horatio çıkar.)

Ah, büyük acının zehiri bu işte; babasının ölümünden çıkıyor hep. Ah, Gertrude, Gertrude: dert geldi mi öncü gibi tek başına gelmiyor, alayıyla birden geliyor. Önce babası öldürüldü. Sonra, oğlunuz gitti; hem, bu yerinde uzaklaştırılmanın büyük mesulu de kendisi. Sonra, iyi Polonius'un ölümü hakkında halkın zihni bulanık: kötü, tatsız şeyler düşünüp fısıldaşıyor; biz de onu gizlice gömüvermekle tedbirsizlik ettik. Zavallı On-

helia kendi kendi olmaktan çıktı, aklından oldu — halbuki akılsız insan resim gibi bir şeydir, hayvandan farksızdır. Nihayet, bunların hepsinden beteri, ağabeyisi gizlice Fransa'dan dönmüş zihninde bir şeyler kurup duruyor, kimseye yaklaşmıyor, anlaşılmaz bir hali var; etrafında babasının ölümüne dair menhus sözlerle zihnini bulandıran dedikoducular da eksik değil. Bu sözler bir asla esasa dayanmasa da kulaktan kulağa bizim şahsımızı suçlamaktan çekinmiyor. Ah sevgili Gertrude, mermileri etrafa saçılan toplar gibi bu hal beni kaç yerimden birden vurup öldürüyor.

(İçerden bir gürültü işitilir.)

KIRALİÇE. — Aman, bu gürültü nedir?

KIRAL. — Hassa askerlerim nerede? Kapıyı tutsunlar.

(Bir başka Bey girer.)

Ne oluyor?

BEY. — Kaçıp kendinizi kurtarın efendimiz. Genç Laertes baş kaldırıp askerlerinizi önünden öyle bir sürdü ki kıyısından içerilere doğru atılan deniz bile düzlükleri daha müthiş bir hızla silip süpürmez. Ayak takımı onu kendilerine baş edinmişler; sanki dünya şimdi kuruluyormuş, her sözün dayamp güvendiği gelenekler unutulmuş, görenekler yokmuş gibi "Biz seçtik, Laertes kıral olacak" diye bağırıyorlar. Külâhlar, alkışlar, feryatlar göklere ilân ediyor: "Laertes kıral olacak, Laertes kıral!"

KIRALİÇE. — Yanlış izin peşinden ne de canla başla koşuyorlar! Ah, sizi hain Danimarka köpekleri! Avda ters yolu tutturmuşsunuz[141].

(İçerden gürültü gelir.)

KIRAL. — Kapılar kırıldı.

(Elinde silâhı Laertes girer; arkasından Danimarkalılar gelmektedir.)

LAERTES. — Nerede o Kıral? Arkadaşlar, hepiniz dışarda bekleyin.

DANİMARKALILAR. — Hayır, içeri girelim.

LAERTES. — Rica ederim, işi bana bırakın.

DANİMARKALILAR. — Peki, peki.

(Kapının dışına çekilirler.)

LAERTES. — Teşekkür ederim, kapıyı tutun. Ah, seni alçak Kıral seni, babamı bana geri ver.

KIRALİÇE. — Heyecana kapılmayın, iyi Laertes.

LAERTES. — Kanımda heyecana kapılmıyacak tek bir damla varsa beni piç eder, babama deyyus dedirtir, namuslu anamın lekesiz ve sâf alnına — ta şurasına — kahpe damgasını vurdurur.

---

[141] Tazılar bazan ters yolu tutturur ve avın, gittiği değil de, geldiği yol istikametinde koşmaya başlarlar. Danimarkalı'lar da, Kıraliçeye göre, yapacaklarının tersini yapıyorlar.

KIRAL. — Sebep nedir ki, Laertes, isyanın böyle dev heybetinde? Bırakın onu Gertrude,[142] şahsımız için korkunuz olmasın: kıralları öyle bir kudsîlik çevirmiştir ki hiyanet niyetine sade göz uciyle bakar, gerçekleştirmeye pek yanaşmaz.[143] Söyle bakalım Laertes, neye böyle öfkelisin? Bırakın onu Gertrude. Söyle be adam.

LAERTES. — Babam nerede?

KIRAL. — Öldü.

KIRALİÇE. — Ama o öldürmedi.

KIRAL. — Bırakın ne soracağı varsa sorsun.

LAERTES. — Nasıl oldu da öldü? Aldatılmaya gelmem. Sadakatin cehenneme kadar yolu var! Yeminleri şeytan alsın! Vicdanın sesini dinlemek de, Tanrıya boyun eğmek de esfelissafiline gitsin! Lânete uğramaktan korkum yok. O hale geldim ki bu dünya da umurumda değil, öteki dünya da. Ne olursa olsun; yalnız, babamın öcünü muhakkak alacağım.

KIRAL. — Seni bundan alıkoyacak var mı?

LAERTES. — İradem; yoksa bütün dünya vız gelir. Elimdeki imkânlara gelince, onları öyle iyi kullanacağım ki, azken çok iş görecekler.

---

142 Kıraliçe ortaya atılmış, Kırala bir şey yapar korkusiyle Laertes'in koluna asılmış olacaktır.

143 Birçok tefsircilerin işaret ettiği üzere, Claudius'un da kendine göre kıralca bir tarafı vardır; büsbütün de Hamlet'in tarif ettiği gibi değildir.

KIRAL. — İyi Laertes, sevgili babanızın nasıl öldürüldüğünü meydana çıkarmak istiyorsanız, acaba kumarda kazananı kaybedeni araştırmadan paraya atılanlar gibi, sizin intikamınız da dostu düşmanı gözetmemek kararında mı?

LAERTES. — Hayır, sade düşmanlarını.

KIRAL. — Öyle ise onların kim olduğunu bilmek ister misiniz?

LAERTES. — Babamın iyi dostlarına kollarımı böyle açarım; şefkatinden canını veren pelikanlar gibi[144] onları kendi kanımla beslerim.

KIRAL. — Hah, şimdi hayırlı bir evlât, mert bir asîl oğlu gibi konuşuyorsun. Göze gün ışığı ne kadar aşikârsa sen de o kadar açıkça anlıyacaksın ki hem babanın ölümünde benim bir suçum yoktur, hem de bu ölüme çok üzülüyorum.

DANİMARKALILAR, içerden. — Bırakın girsin.

LAERTES. — Ne var, bu gürültü nedir?

(Ophelia tekrar girer.)

Ey humma, beynimi kurut! Ey zehir gibi tuzlu yaşlar, gözlerimi yakın, kör edin! Yemin ederim ki senin cinnetin ağırlığınca, terazide bizim kefe yatıncaya kadar ödenecek. Ah mayıs gülü, sevgili kız, iyi kalbli kardeşim, tatlı Ophelia! Tanrılar! Nasıl oluyor da genç

---

[144] Sözde pelikan göğsünü gagasiyle delip yavrularını kendi kaniyle beslermiş.

bir kızın aklı ihtiyar bir adamın hayatı kadar fâni oluyor. Tabiat sevince ince düşünüyor, ince düşününce de sevgilisinin ardından kıymetli bir hâtıra gönderiyor[145].

Onu tabutta yüzü apaçık götürdüler;
Ah aman vay! Ah aman vay!
Mezarına sel gibi göz yaşları döktüler...
Güle güle, benim kuşum!

LAERTES. — Aklın başında olup da öc almaya kandırmak isteseydin, bu kadar tesirli olamazdın.

OPHELIA. — Siz,

Gel aşağı aşağı,
Al yârimi aşağı,

diyeceksiniz. Bu havaya çıkrık ne de uyuyor! Efendisinin kızını baştan çıkaran hiyanet kâhya.[146]

LAERTES. — Bu saçma sözler özlü sözlerden beter.

OPHELIA. — Alın size biber otu, hâtıra demektir. Ne olur, sevgilim, hatırınızdan çıkarmayın. Şu hercaileri de alın, düşünce çiçeğidir.

LAERTES. — Cinnetin verdiği bir ders: düşünce ile hâtıra denk düşüyor.

---

[145] İnsan sevdiğinin ardından en kıymetli nesi varsa onu feda etmek ister. Ophelia da babasının ardından aklını göndermiştir.

[146] Böyle bir halk türküsü bulunamamıştır.

OPHELIA. — İşte size rezne ,küpe çiçekleri. Size sedef otu, biraz da bana.[147] Buna pazar günleri kerem otu da denir. Ama siz kendinizinkini başka türlü takmalısınız. İşte bir papatya. Size biraz menekşe verecektim[148] ama babam öldüğü vakit hepsi soldular. Diyorlar ki sonu iyi gelmiş... *(Şarkı söyler.)*

Bütün zevkim civan Robin.

LAERTES. — Bu haliyle üzüntüyü de, derdi de, ıstırabı hattâ cehennemi de sevimli gösteriyor, şirin ediyor.

OPHPELIA, şarkı söyler. —

Demek ki gelmiyecek?
Demek ki gelmiyecek?
Öldü o, gelmek nerde!
Gidip uzan, öl sen de.
Bir daha gelmiyecek.
Sakalı süt beyazı,
İpek gibi saçları.
Gitti bir kere gitti,
Boş göz yaşı bizimki.
Tanrım ruhuna acı!

Dini bütün olanların hepsinin ruhuna da Yarabbi. Tanrıya emanet olun. *(Çıkar.)*

[147] Hatıra ve düşüncenin remzi olan çiçekler Laertes'e, dalkavukluğun remzi olan rezne ile aldatılan kocaların remzi küpe Kırala, keder ve pişmanlığın remzi de Kıraliçeye verilmiş olacaktır. Kimi tefsircilere göre bu çiçekler Ophelia'nın elindedir; kimisine göre de kız hayalinden verir.

[148] Vefanın remzi olan menekşeyi Ophelia, bazılarına göre Horatio'ya verecektir.

LAERTES. — Şunu görüyorsun ya, Tanrım?

KIRAL. — Laertes, kederini paylaşmak isterim, yoksa benden hakkım olan bir şeyi esirgemiş olursun. Yalnız, bir tarafa çekilelim; en aklı başında dostlarından kimleri istersen seç, olanları dinlesinler, sonra aramızda hakemlik etsinler. Eğer bizi, doğrudan doğruya yahut el altından olsun, bu işe karışmış bulurlarsa sana tazminat olarak hükümdarlığımızı, tacımızı, canımızı, bizimdir dediğimiz her şeyimizi veririz. Ama öyle bulamazlarsa sabır gösterip sözümüzden çıkmamayı kabul edin; biz de gönlünüzü rahata erdirmek için elbirliğiyle çalışırız.

LAERTES. — Öyle olsun. Ölüşü; gizlice gömülüşü; mezarında zafer hâtıralarının, silâhlarının, armalı kalkanlarının hiçbirinin bulunmayışı;[149] mertebesine göre bir âyin, usulünce bir merasim yapılmayışı hakkını istemek için gökten yere öylesine haykırıyor ki bunun hesabını sormak boynuma borçtur.

KIRAL. — Soracaksınız da. Sonra suç nerede bulunursa oraya adaletin büyük kılıcı insin. Rica ederim, benimle beraber gelin.

(Çıkarlar.)

---

[149] Soylu kişilerin mezarlarına miğferleri, kılıçları, zırh takımları, üzerine hususi olarak aramalarının resmi yapılmış kalkanları konurdu.

SAHNE VI

Şatoda bir başka oda.

Horatio ile hizmetkâr girer.

HORATIO. — Benimle konuşmak istiyen bu adamlar nenin nesi?

HİZMETKÂR. — Denizci adamlar, efendim. Size mektup getirdiklerini söylüyorlar.

HORATIO. — Gelsinler.

(Hizmetkâr çıkar.)

Eğer bana haber gönderen efendimiz Hamlet değilse dünyada başka kim olur bilmem.

(Gemiciler girer.)

BİRİNCİ GEMİCİ. — Tanrının eli üstünüzden eksik olmasın, efendim.

HORATIO. — Senin üstünden de eksik olmasın.

BİRİNCİ GEMİCİ. — Dilerse eksik etmez, efendim. İşte size bir mektup, efendim; İngiltere'ye gitmekte olan elçiden geliyor ama eğer adınız, bana söylendiği gibi Horatia ise.

HORATIO, okur. —

"'Horatio, şu mektubu gözden geçirdikten sonra bir yolunu bul da bu adamlar Kıralı görsünler: ona mektup getiriyorlar. Denize açılalı iki gün olmadan pe-

şimize cenk için hazırlığı mükemmel bir korsan gemisi düştü. Yelkenlimizin pek ağır ilerlediğini görünce, kahramanlık takınmak zorunda kaldık. Rampa ettiğimiz sırada ben onların gemisine geçtim. O anda bizim gemiden kurtulup ayrıldılar; böylece ben tek başıma ellerine esir düştüm. Bana merhametli hırsızlar gibi muamele ettiler; ama ezbere iş görmüyorlar, ben de karşılık olarak onlara bir iyilik etmek zorundayım. Gönderdiğim mektuplar Kırala verilsin; sen de ölümden kaçar gibi son süratle benim yanıma gel. Kulağına söyliyecek öyle şeylerim var ki duyunca dilin tutulacak; yine de bunlar asıl meselenin yanında hiç kalır. Bu dost adamlar seni benim bulunduğum yere getirirler. Rosencrantz ile Guildenstern İngiltere'ye doğru yollarına devam ediyorlar. Onların hakkında sana söyliyecek çok şeyim var. Hoşça kal.

Senin olduğunu bildiğin
Hamlet."

Gelin, şu mektuplarınızı vermeniz için size yol göstereyim. Bu işi elverdiği kadar tez bitirin ki beni, bu mektupları kendisinden aldığınız adamın yanına götüresiniz.

(Çıkarlar.)

SAHNE VII

Şatoda bir başka oda.

Kıralla Laertes girer.

KIRAL. — Artık vicdanınız beni temize çıkarmalı, siz de beni göğsünüze dost olarak basmalısınız: kendi kulağınızla duyup öğrendiniz ki, asîl babanızı öldüren adam benim hayatıma kastetmişti.

LAERTES. — Açıkça belli oluyor. Yalnız, bana söyler misiniz: selâmetiniz, muhakemeniz velhasıl her şey şiddetle lüzum gösterdiği halde, bu kadar canice işlenen ve ölüm cezasını hak eden bu kötülüklere niçin karşı koymadınız?

KIRAL. — A, bunun iki hususi sebebi var; size belki esassız görünebilir; ama bence mühimdir. Annesi olan Kıraliçe onu canı gibi sever; bana gelince: bir meziyet mi saymalı yoksa bir dert mi, bilmiyorum ama, Gertrude'a öyle candan, öyle gönülden bağlıyım ki, nasıl her yıldız kendi halkasında dönerse ben de öyleyim. onusuz edemem. Açıkça hesap soramayışımın ikinci sebebi de, halktan olanların ona beslediği büyük sevgidir. Onun bütün kusurlarını muhabbetlerinde yıkıyor, odunu taşa çeviren kaynak gibi, delice işlerini ince hareketler suretinde göstermek istiyorlar[150]. Öyle

---

[150] Shakespeare'in kasabasından uzak olmıyan bir yerde odunu taşlaştıran bir kaplıca varmış Böyle sular cisimlere nasıl mahiyetlerini değiştirtiyorlarsa öylece halkın sevgisi de Hamlet'in kusurlarını kusur olmaktan çıkarıyor; çılgınlıklarını akıllıca hareketler olarak tefsir ediyor.

ki, bu derece sert rüzgârlara göre pek yumuşak bir ağaçtan yapılmış olan oklarım atılsalar da nişan aldığım hedefe varamıyacak, yine kendi yayıma döneceklerdi.

LAERTES. — Demek ki, böylece ben asîl bir baba kaybettim; geçip gitmiş günleri övmekte bir şey varsa, mükemmelliği bütün devrine ulu orta meydan okuyacak değerde olan bir kızkardeş de çileden çıkıp perişan oldu. Ama intikamımı almak zamanı gelecek.

KIRAL. — Bunun için üzülüp uykunuzu kaçırmayın. Tehlikeyi ta burnumuzun dibine gelmeye bırakıp eğlence sanacak kadar kayıtsız ve düşüncesiz yaratılmış olduğumuzu aklınıza getirmeyin sakın. Yakında daha çok şey öğreneceksiniz[151]. Babanızı severdim, özümüzü de severiz; zannederim bu sevgi de size anlatacaktır ki...

(Bir haberci girer.)

Ne var, ne haber?

HABERCİ. — Hamlet'ten mektup, efendimiz. Bunlar haşmetlinize; bu da Kıraliçeye.

KIRAL. — Hamlet'ten ha! Kim getirdi bunları?

HABERCİ. — Gemiciler getirmiş, efendimiz; ben kendilerini görmedim. Mektupları bana Claudio verdi; o da, onları buraya getiren adamdan almış.

---

[151] Kıralın hesapları doğru çıksaydı, Laertes'in çok geçmeden öğreneceği şey Hamlet'in ölümü olacaktı (bak: perde V, sahne II; sayfa 189).

KIRAL. — Laertes, mektuplarda ne var siz de öğreneceksiniz. Bizi yalnız bırak.

(Haberci çıkar. Kıral okur.)

"Asaletli ve şevketli efendim, malûmunuz olsun ki, ülkenize çırçıplak ayak basmış bulunuyorum. Yarın haşmetli bakışlarınız karşısında başımı kaldırmak müsaadesini istirham edeceğim. O vakit, bu hususta affınızı diledikten sonra, hem ani hem çok garip düşen bu dönüşümün sebebini arzederim.

Hamlet."

Bu ne demek ki? Ötekilerin hepsi de dönmüşler mi? Yoksa bu bir oyun mu, ortada böyle bir şey yok mu?

LARTES. — Yazıyı tanıyor musunuz?

KIRAL. — Hamlet'in yazısı "Çırçıplak!" Sonradan şuraya ilâve etmiş. "Tek başıma" diyor. Bana bir akıl öğretebilir misiniz?

LAERTES. — Bende şaşırdım kaldım, efendimiz. Ama bırakın gelsin Onunla yüzleşip "sen böyle ettin!" demek fırsatını bulacağımı düşündükçe dertli gönlüm ferahlıyor.

KIRAL. — Eğer öyleyse, Laertes — nasıl öyle olur ki? Ama nasıl başka türlü olur?[152] — benim sözümle hareket edecek misiniz?

LAERTES. — Evet efendimiz; ama barışmaya zorlamamanız şartiyle.

[152] Yani, Kıral "Hamlet sahiden geliyorsa" dedikten sonra "ama nasıl olabilir, ben o kadar tedbir almıştım" diyor, fakat elindeki mektuba bakınca "başka türlü olamaz; herhalde geliyor olacak" hükmüne varıyor.

KIRAL. — Kendi kendine barışmanı zorlıyacağım. Eğer yolundan şaşıp döndüyse, bir daha da gitmiyecekse, onu, zihnimde artık iyice tasarladığım bir işe kışkırtırım; bundan, ne yapsa sağ çıkmaz. Hem ölümü de hiç şüphe uyandırmıyacaktır; annesi bile hile yok sanacak, kaza oldu zannedecektir.

LAERTES. — Efendimiz, emrinizi dinlemeye hazırım. Hem bu işe benim vasıta olmamı uygun getirebilirseniz daha sevinirim.

KIRAL. — Uygun geliyor da. Memleketten ayrıldığınızdan beri sık sık, hem Hamlet'in de yanında, adınız geçti; çok usta olduğunuz bir hünerden bahsedildi. Bence bu en değersiz meziyetlerinizden biri ama, ötekilerin hattâ hepsi birden Hamlet'te bunun kadar haset uyandırmadı.

LAERTES. — Hangi meziyet bu, efendimiz?

KIRAL. — Sadece delikanlılık çağının bir süsü, ama lüzumsuz da değil; çünkü, nasıl yaşı ilerlemiş olanlara sıhhatlerini koruduklarını ve ciddî olduklarını gösteren ağır elbiseler samur kürkler yaraşırsa, gençlere de korunmayı tasa etmiyen hafif bir kıyafet yaraşır. İki ay önce Normandia'lı bir adam buradaydı. Onlara karşı harbettim de kendim gördüm, onun için bilirim Fransızlar iyi binicidirler. Ama bu yiğidin biniciliğinde bir sihirbazlık vardı eyere yapıştı da atına insanı hayrete salan cambazlıklar yaptırdı; küheylâniyle tek bir vücut olmuş, onun tabiatını yarı yarıya paylaşmış gibiydi. Umduğumdan o kadar üstün çıktı ki, benim düşünüp uydurduğum bütün ustalıklar onun başardığı ustalıklar yanında silik kaldı.

LAERTES. — Bu adam Normandia'lıydı, öyle mi?

KIRAL. — Normandia'lı

LAERTES. — Muhakkak Lamord'dur.

KIRAL. — Ta kendisi.

LAERTES. — Çok iyi tanırım; bütün memleketin şanı şerefidir.

KIRAL. — Sizin hakkınızdaki fikirlerini gizlemeden açıkça anlattı: korunma sanatındaki ustalık ve çevikliğiniz, hele meç kullanışınızı öyle methetti ki karşınıza sizinle boy ölçüşebilecek biri çıksa seyrine doyum olmıyacağını söyledi. Sizinle karşı karşıya getirilirse kendi memleketinin meç ustalarında ileri geri hareket çabukluğu, göz keskinliği olmadığına yemin etti. Efendim, onun bu ifadesi Hamlet'in hasedini öyle kabarttı ki, boy ölçüşebilmesi için sizin hemen Fransa' dan gelmenizi dileyip rica etmekten kendini alamadı. Şimdi, bunu vesile edip...

LAERTES. — Vesile edip ne yapacağız, efendimiz?

KIRAL. — Laertes, babanızı sever miydiniz? Yoksa kederiniz bir resim mi, kalbi çarpmıyan bir yüz mü?

LAERTES. — Bunu niçin soruyorsunuz?

KIRAL. — Babanızı sevmediğinizi zannettiğim için değil; ama sevginin zamana dayandığını bildiğim kıvılcım ve ateşinin zamana uyduğunu nice tecrübelerle gördüğüm için. Sevgi alevinin de içinde onun kuvvetini kesen bir çeşit fitil vardır. Hiçbir şey, değişmeksizin aynı olgunluğu muhafaza edemez; çünkü

ayilik de fazla kanlanıp canlanınca kendine kurban gider. Yapmak istediğimizi anında yapmalıyız; çünkü şu "istek" denen şey ne kadar dil, ne kadar el, ne kadar tesadüf varsa[153] o kadar değişir, azalır, gecikir. O zaman şu "yapmalıyız" denen şey de insanı ferahlatırken içini acıtan müsrif bir ah çekişe benzer. Ama derdimizin esasına gelelim: Hamlet geri dönüyor. Babanızın oğlu olduğunuzu sözle değil, işle göstermek için ne yapmaya niyetleniyorsunuz?

LAERTES. — Kilisede gırtlağını kesmeye .

KIRAL. — Gerçekten,cinayet işliyeni hiçbir yer barındırmamalı[154]; intikamın sınırları olmamalı. Ama, iyi Laertes, gelin siz şöyle yapın, odanızdan çıkmayın. Hamlet döndüğü vakit sizin memlekete geldiğinizi öğrenir. Ustalığınızı methetmekle vazifelendireceğimiz adamlar, o Fransızın size yakıştırdığı mahareti iki misli överler; sonunda, kısacası sizi karşılaştırıp bahse girişirler. Hamlet'in araştırma huyu yoktur, hileden uzak açık bir kalbi vardır, onun için meçleri muayene etmiyecektir. Öyle ki, siz kolaylıkla yahut ufak bir el çabukluğu ile ucu düğmesiz bir meç seçersiniz[155]; deneme hamlelerinizden birinde ona babanızın hesabını ödetirsiniz.

---

[153] İstediklerimizi her dil tenkideder, her el önler, her tesadüf başka bir yola çevirir; böylece, baş langıçtaki şekilleriyle bir türlü gerçekleşemezler.

[154] Dinî binalara sığınan suçlular Tanrının himayesinde sayılır ve yakalanamazlardı.

[155] Meçlerin uçları, oynıyanlar birbirini yaralamasın diye, yuvarlak başlıklarla körleştirilir.

LAERTES. — Bunu yaparım. Hem bu maksat için kılıcımı da zehirliyeceğim. Yalancı hekimin birinden bir yağ satın aldım, zehiri o kadar kuvvetli ki, ona bir kere batırılan bıçak insanın bir yerini sıyırıp kanattı mı, isterse dünyada şifalı ne kadar nebat varsa hepsinden birer parça alınarak hazırlanmış en bulunmaz merhem olsun, o insanı ölümden kurtaramaz. Kılıcımın ucuna biraz bu merhemden sürerim, Hamlet'i hafifçe bile yaralasam ölümü muhakkaktır.

KIRAL. — Bu işi daha etraflı düşünelim. Oyunumuza denk düşecek zamanı da imkânları da hesaplıyalım. Eğer bu iş başarılamıyacaksa, beceremezsek niyetimiz belli olacaksa ona hiç girişmiyelim daha iyi. Bunun için o tasavvurun ardısıra bir ikincisi hazır bulunmalı ki, işe bu yaramazsa o yarasın. Durun bakayım! Her ikinizin de hüneri üstüne büyük bir bahse gireceğiz. Buldum! Döğüşürken hararet basıp susayacaksınız, — buna göre darbelerinizin daha şiddetli olmasına bakın, — Hamlet içecek bir şey istediği zaman verilmek üzere ben de daha önceden bir tas içki hazırlatmış bulunurum. Sizin zehirli darbenizden rasgele kurtulsa bile bu içkiye dudakları değer değmez istediğimiz yerine gelmiş olur. Durun ama! Bu gürültü nedir?

(Kıraliçe girer.)

Ne var, tatlı Kıraliçem!

KIRALİÇE. — Bir felâketin peşinden bir başkası, hiç ara vermeden geliyorlar. Kızkardeşiniz boğulmuş, Laertes.

LAERTES. — Boğulmuş mu ha! Aman, nerede?

KIRALİÇE. — Irmağın üstüne sarkmış bir söğüt ağacı vardır, gümüş yaprakları suda akseder. Ophelia oraya düğün çiçeklerinden, ısırganlardan, papatyalardan, sözünü sakınmaz çobanları daha kaba bir isim taktığı fakat uslu kızlarımızın ölü parmağı dediği salep çiçeklerinden yapılma garip çelenklerle gelmiş. Çiçekli tacını sarkan dallardan birine takmak için ağaca tırmanırken merhametsiz bir dal kırılıvermiş; çiçekli çelenkleri de kendi de ağlıyan ırmağa düşmüşler. Elbiseleri kabarıp açılarak onu, su perileri gibi, bir zaman su üstünde tutmuş. Bu sırada, içinde bulunduğu tehlikenin farkında değilmiş yahut suda doğmuş da ona alışık bir mahlûkmuş gibi hep eski şarkılardan parçalar söyleyip duruyormuş. Ama çok geçmeden üstündekiler iyice ıslanıp ağırlaşarak zavallıcığı, tatlı şarkısının ortasında kesip çamurdan mezarına sürüklemişler.

LAERTES. — Eyvah, demek boğuldu ha!

KIRALİÇE. — Boğuldu ya, boğuldu.

LAERTES. — Suya çoktan kandın, zavallı Ophelia. Onun için gözyaşlarımı tutayım diyorum; ama yaradılışımız böyle. İstendiği kadar ayıp bilinsin, tabiat hükmünü icra ediyor. Bu gözyaşları dindikten sonra bende artık anamdan bir şey kalmıyacak[156]. Elveda,

---

[156] Laertes bir kere gözyaşlarını dindirdikten sonra insana anasından gelen şefkat, merhamet gibi hisleri unutacaktır.

efendimiz. Alev almaya hazır ateşli sözlerim var ama, bu çılgınca gözyaşları söndürüyor.

KIRAL. — Peşinden gidelim Gertrude. Öfkesini yatıştırıncaya kadar bilseniz ne kadar uğraşmıştım![157] Bu hâdisenin onu şimdi tekrar ateşlendirmesinden korkuyorum. Onun için peşinden gidelim.

(Çıkarlar.)

---

[157] Kıral öyle bir şey yapmış değildir. Tersine, Laertes'in intikam arzusunu körüklemiştir.

PERDE V

SAHNE I

Bir mezarlık.

Ellerinde kazma küreklerle iki soytarı girerler.

BİRİNCİ SOYTARI. — Hayatına kendi eliyle son veren bir kadını Hıristiyan usulü mü gömecekler?[158]

İKİNCİ SOYTARI. — Sana evet diyorum. Onun için mezarını geciktirmeden kaz. Ölümü hakkında tahkikat yapan memur Hıristiyan usulü gömülür demiş.

BİRİNCİ SOYTARI. — Kendini kurtarmaya çalışırken boğulmadıysa böyle bir hüküm verilir mi hiç?[159]

İKİNCİ SOYTARI. — İyi ya, öyleymiş zaten.

BİRİNCİ SOYTARI. — "Taammüden"[160] olmak

---

[158] İntihar edenler Tanrıya karşı gelmiş sayıldıkları için Hıristiyan mezarlıkları dışına, papaz tarafından takdis edilmemiş bir mezara gömülürlerdi.

[159] Cenazenin Hıristiyan merasimiyle gömülebilmesi için kendini bile bile boğulmaya bırakmış bir insana değil, kurtulmak için çalışmasına rağmen boğulmuş bir insana ait olması lâzım geldiğine göre bu cenazeye merasim yapılamaz.

[160] İhtiyar soytarı hukuk deyimlerini kullanmaktan hoşlandığı halde doğrusunun yanlışının farkında değildir: "kazaen" diyeceğine aksini diyor.

lâzım, başkası olamaz. Çünkü asıl mesele şu: eğer ben kendimi bile bile suda boğarsam bu bir fiil demektir. Bir fiilin ise üç kısmı vardır: davranmak, yapmak, tamamlamak. Binaberin bu kadın kendini bile bile suya atıp boğdu.

İKİNCİ SOYTARI. — Yok ama, biraz beni dinle, kazmacı ihtiyar...

BİRİNCİ SOYTARI. — Müsaade et. Su şurada; adam da şurada duruyor; âlâ. Eğer adam suya gidip boğulursa, kastı olsun olmasın kendisini boğmuş sayılır. Bunu aklında tut. Ama su ona doğru gelir de boğulursa kendini boğmuş sayılmaz. Binaberin ölümünden kendi suçlu olmıyan insan hayatını sona erdirmiş sayılmaz.

İKİNCİ SOYTARI. — Ama kanun böyle mi diyor?

BİRİNCİ SOYTARI. — Elbette ya; tahkikat memurunun kanunu bu.

İKİNCİ SOYTARI. — Ben sana doğrusunu söyliyeyim mi? Eğer bu kadın asîl soydan olmasaydı dünyada Hıristiyan mezarlığına gömülmezdi.

BİRİNCİ SOYTARI. — Bak, o sözünde haklısın. Bu dünyada kibar takımının kendilerini asmasını yahut boğmasını cezasız bırakıp dindaşlarını bırakmamak içler acısı bir hal. Hadi bakalım. kürek başına. Bahçıvanlar, lâğımcılar, bir de mezar kazıcılar kadar eski kibar dünyada bulunmaz: Hazreti Âdem'in mesleğini yaşatan onlar.

İKİNCİ SOYTARI. —O da kibar kişi mi imiş?[161]

BİRİNCİ SOYTARI. — Demir kollu ilk insan oydu[162].

İKİNCİ SOYTARI. — Canım, demir kol nereden bulacaktı?

BİRİNCİ SOYTARI. — Ne, sen kâfir misin? İncili okuyor da anlamıyor musun? İncil diyor ki, Âdem toprağı kazmış. Kolu olmasa nasıl kazardı? Sana bir sual daha soracağım: doğru dürüst cevap veremezsen, git kendini...

İKİNCİ SOYTARI. — Hadi bakalım.

BİRİNCİ SOYTARI. — Duvarcıdan da, tersine bir sual daha soracağım: doğru dürüst cevap veremezsen, git kendini...

İKİNCİ SOYTARI. — Darağacı diken adam. Çünkü çattığı o çatı binlerce kişinin başını yer de yine sapasağlam kalır.

BİRİNCİ SOYTARI. — Akıllıymışsın, hoşuma gitti. Darağacı uygun geldi, ama nasıl oluyor da geliyor? Kötülük edenlere uygun geliyor. Ama darağacının yapısı kiliseden daha sağlamdır demekle iyi etmedin. Binaberin darağacı sana uygun gelecek. Bir daha dene bakalım.

---

161 Armalar üzerine yazılmış bazı kitaplarda en eski arma işareti olarak Âdemin kazması gösteriliyor.

162 İhtiyar soytarı kelime oyunundan hoşlandığı için *kol* kelimesini insanın uzvu mânasına olduğu gibi âlet sapı mânasına da kullanıyor; arkadaşını şaşırtmış oluyor.

İKİNCİ SOYTARI. — "Duvarcıdan da, tersane işçisinden de, dülgerden de sağlam iş çıkaran kimdir?"

BİRİNCİ SOYTARI. — Evet, bil bunu, yat aşağı.

İKİNCİ SOYTARI. — Dur, inan olsun bileceğim.

BİRİNCİ SOYTARI. — Hadi öyleyse.

İKİNCİ SOYTARI. — Hay aksi şeytan, bilemiyeceğim.

(Geriden Hamlet ile Horatio girerler.)

BİRİNCİ SOYTARI. — Yeter, kafanı boşuna patlatma. İnsanın eşeği tembel olduktan sonra istediği kadar dövün, hızlı gitmez ki. Bir daha sana bu suali sorarlarsa "Mezarcı" diye cevap ver: onun yaptığı ev kıyamet gününe kadar dayanır. Haydi Yaughan'a[163] kadar git de bana bir testi içki getir.

(İkinci soytarı çıkar. Birinci soytarı hem kazar, hem de şarkı söyler.)

Gençliğimde sevdimdi ben sevdimdi,
Doğrusu bu, sevmeyi hoş buldumdu.
Zamanını hoş geçirmek ümidi
Varsa ancak bunda vardır derdim hey!

HAMLET. — Bu adamın gördüğü işe hiç aldırış ettiği yok mu ki mezar kazarken böyle şarkı söylüyor?

HORATIO. — Alışkanlık onu kayıtsız etmiştir.

HAMLET. — Sahiden öyle: az iş gören el daha hassas olur.

---

[163] Bu, ad, belki de, günün rağbette meyhanecilerinden birinin adıydı.

BİRİNCİ SOYTARI, şarkı söyler. —

İhtiyarlık, hırsızlama, sokulup
Pençesiyle kıskıvrak tuttu beni.
Attı içerlere denizde bulup.
O seven ben başka bir bendi sanki.

(Mezardan dışarı bir kafatası fırlatır.)

HAMLET. — Bir zamanlar şu kafatasının bir dili vardı, şarkı da söyliyebilirdi. Herif onu nasıl da yere vuruyor, sanki ilk cinayeti işliyen kaatilin elindeki çene kemiğiymiş[164] gibi! Belki de şimdi bu eşek herifin teptiği, vaktiyle Tanrıyı bile atlamaya kalkan bir dalaverecinin kafasıdır; olmaz mı?

HORATIO. — Belki de, efendimiz!

HAMLET. — Yahut "Gün aydın tatlı efendimiz! Nasılsınız şeker efendimiz?" diyebilen bir saray adamının da olabilir. Yahut, kendisine versin diye içi giderek, falan beyin atını metheden filân bey de olması mümkündür.

HORATIO. — Evet, efendimiz.

HAMLET. — Ya, öyle. Ama şimdi sahibi kurtlar. Çenesi düşmüş, tası da bir mezarcının küreğiyle oradan oraya çarpılıyor. Eğer biz de görüp ibret alacak göz olsa bu değişiş yaman bir değişiş! Bu kemikler, sonra onlarla kaydırak oynasın diye mi bakılıp büyütüldü? Düşündükçe kendi kemiklerim sızlıyor.

---

[164] Sözde Kabil kardeşi Habil'i bir eşeğin çene kemiğiyle öldürmüş.

BİRİNCİ SOYTARI, şarkı söyler. —
Bir kazma, bir kürek, bir de kürek,
Üste bir de kefenlik bez olursa,
Bir de çukur rahatça gömülecek,
Bu deminde insana yetmez mi ki?

(Bir kafatası daha fırlatır.)

HAMLET. — Bir tane daha. Neden bu kafa da bir dâva vekilinin kafası olmasın? Kelime oyunları, söz oyunları, dâvaları, mülk şartları, perendebazlıkları şimdi nerede acaba? Kafasına bu kaba herifin pis bir kürekle vurmasına nasıl razı oluyor? Hmm! Bu adam sağlığında belki de çok mülk sahibiydi; ilâmları, senetleri, temlikhaneleri, kefilli hüccetleri, ferağ ve intikal kâğıtları vardı. Temliknamelerinin kazandırdığı mülk, ferağ kâğıtlarının kazandırdığı hak o hile dolu kafatasının toz toprakla dolması mı? Hem de çifter çifter olan kefilleri, ona, eni boyu iki nüsha hüccetinkini geçmiyen bir araziden fazlası için kefil olmazlar mı? Bıraktığı arazinin tapuları bile bu kutuya güç sığar; sahiplerinin nasibi de o kadar mı?

HORATIO. — Bir zerre bile fazla değil, efendimiz.

HAMLET. — Parşömen koyun derisinden yapılır, değil mi?

HORATIO. — Evet, efendimiz; ama dana derisinden de yapılır.

HAMLET. — Emniyeti onda arıyanların kendileri de koyundur, danadır[165]. Şu adamla konuşacağım. Bu mezar kimin mezarı, aslan?

BİRİNCİ SOYTARI. — Benim, efendim.

(Şarkı söyler.)

Bir de çukur rahatça gömülecek,
Bu deminde insana yetmez mi ki?

HAMLET. — Herhalde senin olacak, çünkü içindesin.

BİRİNCİ SOYTARI. — Siz dışındasınız, efendim, onun için sizin olmasa gerek. Bana gelince, içinde yatmıyorum ama gene benim.

HAMLET. — Mademki içindesin, yatıyorsun sayılır, hem de kendinin olduğunu söylüyorsun. Halbuki burası ölüler içindir, diriler için değil. Buna göre yalan söylüyorsun.

BİRİNCİ SOYTARI. — Mezar içinde söylenmiş yalandan ne çıkar; gömüveririm.

HAMLET. — Kazdığın mezara gömülecek olan adam kim?

BİRİNCİ SOYTARI. — Adam değil efendim.

HAMLET. — Peki, gömülecek olan kadın kim?

BİRİNCİ SOYTARI. — Kadın da değil efendim.

HAMLET. — E, kim gömülecek?

BİRİNCİ SOYTARI. — Sağlığında kadın olan biri, efendim; ama Tanrı rahmet eylesin öldü.

---

[165] Senetler bu cins dayanıklı kâğıtlara yazılmakla sahipleri tarafından sözde emniyete alınmış oluyor. Halbuki asıl bu sahiplerin kendileri emniyette değiller, çünkü ölümlüdürler. Onun için senetlere filân kıymet vermekle aptallık ediyorlar.

HAMLET. — Bu herif sözüne ne kadar da titiz! Onunla hesaplı konuşmalı, müphem bir şey söylersek hakkımızdan gelecek. Vallahi şu üç senedir bakıyorum da, âlem öyle inceldi ki nerdeyse köylü sarayliyle bir adım atacak. Ne kadar zamandır mezar kazıcılık ediyorsun?

BİRİNCİ SOYTARI. — Tam eski kıralımız Hamlet Fortinbras'ı yendiği gün bu işe başlamıştım.

HAMLET. — O günden beri ne kadar geçti?

BİRİNCİ SOYTARI. — Bunu bilmiyor musunuz? Kim olsa bilir: genç Hamlet o gün doğmuştu. Hani deli olup da İngiltere'ye gönderilen Hamlet.

HAMLET. — Ha, evet. İngiltere'ye neye gönderildi?

BİRİNCİ SOYTARI. — Niye olacak,delirdi de ondan. Orada akıllanacak. Ama akıllanmasa da zarar etmez.

HAMLET. — Neden?

BİRİNCİ SOYTARI. — Orda kimse farkına varmaz, herkes onun kadar delidir.

HAMLET. — Nasıl oldu da delirdi?

BİRİNCİ SOYTARI. — Pek garip bir şekilde diyorlar.

HAMLET. — Nasıl "Garip bir şekilde?"

BİRİNCİ SOYTARI. — Nasıl olacak, aklını kaçırmış?

HAMLET. — Nerden olmuş da kaçmış?

BİRİNCİ SOYTARI. — Nereden olacak, Danimarka'dan. Çocukluğumdan beri otuz sene oldu burada mezarcılık ederim.

HAMLET. — Bir insan toprakta çürümeden ne kadar zaman kalır?

BİRİNCİ SOYTARI. — Doğrusu, son zamanlarda elimize frengiden öyle delik deşik ölüler geliyor ki gömmek zahmetine değmez. Eğer böyle, önceden çürümüşlerden değilse sekiz dokuz sene dayanır. Bir debbağ dokuz sene dayanır.

HAMLET. — Neden o ötekilerden daha çok dayanıyor?

BİRİNCİ SOYTARI. — Neden olacak efendim, mesleği icabı derisi öyle tabaklanmıştır ki uzun zaman su geçirmez. Köpoğlusu ölüleri kokutan şeylerin başı da budur. Al sana bir kafa. Bu kafa yirmi üç senedir toprakta.

HAMLET. — Kimin kafasıydı?

BİRİNCİ SOYTARI. — Sahibi köpoğlunun biriydi. Kimin dersiniz?

HAMLET. — Ben ne bileyim?

BİRİNCİ SOYTARI. — Delinin dik âlâsı oydu işte! Bir kere, başımdan aşağı bir şişe Ren şarabı dökmüştü. Bu kafa özbeöz Yorick'in kafasıydı efendim, Kıralın maskarasının.

HAMLET. — Bu mu?

BİRİNCİ SOYTARI. — O, ya.

HAMLET. — Bakayım. *Kafatasını alır.)* Vah zavallı Yorick! Onu tanırdım Horatio; fevkalâde hoş bir adamdı. Kaç kereler beni sırtında taşımıştı. Halbuki şimdi bana ne iğrenç geliyor! Ona baktıkça midem bulanıyor. Şurasında kim bilir kaç kere öptüğüm dudakları vardı. Nerde şimdi o lâtifelerin, o oyunların, o şarkıların? Nerde sofrayı kırıp geçiren o şakaların? Bir tanesi bile kalmadı mı ki şimdi kendi sırıtışınla alay etsin? Avurtların büsbütün çöktü mü ki? Öyleyse git hanımımızı odasında bul; ona, yüzünü bir parmak kalınlığında da boyasa yine bu hale geleceğini söyle:[166] bakalım buna gülebiliyor mu. Kuzum Horatio, bana şunu söyle.

HORATIO. — Neyi, efendimiz?

HAMLET. — Acaba İskender de toprağın altında bu hale geldi mi?

HORATIO. — Elbette.

HAMLET. — Böyle koktu mu?[167] Püf!

(Kafatasını yere bırakır.)

HORATIO. — Elbette, efendimiz.

HAMLET. — Sonunda kim bilir ne âdi maksatlar için kullanılıyoruz, Horatio! İskender'in o asîl toprağının bir fıçı deliğine tıkaçlık edebileceği neden düşünülmesin?

---

[166] Şu halin kadınlara ibret olsun da fazla süse düşmesinler, demek istiyor.

[167] Shakespeare'in Roma tarihine ait oyunları için kullandığı Plutarkhos, İskender'in hayatını anlatırken: onun çok güzel pembe beyaz bir adam olduğunu, nefesinin ve teninin çok hoş bir kokusu bulunduğunu, hattâ bu tatlı kokunun elbiselerine de sindiğini söyler.

HORATIO. — Bu türlü düşünmek fazla inceye gitmek olur.

HAMLET. — Yo, hiç de değil. Yeter ki bu tahminde fazla mubalâğaya kaçılmasın, ortada böyle bir ihtimal bulunsun. Meselâ şöyle düşünülebilir: İskender öldü, İskender gömüldü, İskender toprağa kalboldu, topraktan balçık yapılır; eh, İskender'in katıştığı o balçıktan da neden bira fıçısına tıkaç yapmasınlar?

Haşmetli Caesar ölüp toprak olduktan sonra,
Rüzgârı tutmak için sıva olur pekâlâ!
Dünyaya korku salan o toprak, ah, olsa da
Kış rüzgârına karşı şu duvara sıvansa!

Ama susalım! Bir kenara çekilelim; bak, Kıral geliyor.

(Bir kafile halinde rahipler girer, arkalarından Laertes ile yasılların takip ettiği Ophelia'nın cenazesi, Kıral, Kıraliçe ve maiyeti gelir.)

Kıraliçe ile saray adamları da. Peşinden gittikleri kim acaba? Âyin de neden tam değil?[168] Anlaşılıyor ki ardından geldikleri ölü, hayatına kendi ümitsiz eliyle kıymış. Kibar soydanmış herhalde. Gizlenelim de olan bitenleri görelim.

(Horatio ile çekilirler.)

LAERTES. — Daha başka ne merasim var?

---

[168] Ophelia intihar etmiş sayıldığı için cenazesi herhangi bir ölününkünden daha az merasimle gömülmeye getirilmektedir.

HAMLET. — Bu Laertes; çok asîl bir delikanlıdır. Dikkat et.

LAERTES. — Daha başka ne merasim var?

PAPAZ. — Cenaze merasimini salâhiyetimiz elverdiği kadar uzattık. Ölümü şüpheliydi: hükümdar iradesi kilise nizamı üstünde olmasa, mahşer gününe kadar, takdis edilmemiş bir toprakta gömülü kalması gerekirdi; ruhuna hayır dua edileceğine üstüne çanak kırığı, taş, çakıl yağdırılırdı. Halbuki işte izin verdik: tabutuna bekâret çelenkleri asıldı, genç kızlarınki gibi onun da üstüne çiçekler serpildi, mezarına kadar da çanlar çalarak getirilip gömülüyor.

LAERTES. — Fazla bir şey yapılamaz mı?

PAPAZ. — Yapılamaz. Sükûn içinde kaderine baş eğip ölenlerin ruhuna okunan ilâhiyi onun için de okursak cenaze merasiminde kudsîlik bırakmamış oluruz.

LAERTES. — İndirin toprağa. Onun o güzel, o sâf teninden menekşeler bitsin! Sana söylüyorum, aksi papaz, sen cehennemde köpekler gibi ulurken benim kardeşim tanrının melekleri arasında olacak.

HAMLET. — Ne, güzel Ophelia ha!

KIRALİÇE. — Güzelin olsun bu güzellikler. Elveda! *(Üstüne çiçekler serper.)* Seni Hamlet'imin karısı görürüm diye ummuştum; gelin yatağını süslemek isterdim, tatlı kız, mezarını değil.

LAERTES. — Ah, seni aklından eden cinayetin sahibi olan o melûn baş bin bir belâya uğrasın! Durun, toprak etmayın biraz, onu bir kere daha kucaklıyayım.

(Mezarın içine atlar.)

Şimdi haydi: ölümüzün de dirimizin de üstüne yığın toprağınızı; bu düzlükten ihtiyar Pelion'u[169] yahut başı güklerdeki mavi Olympos'u aşan bir dağ yükseltinceye kadar yığın.

HAMLET, ilerliyerek. — Istırabı bu kadar mübalâğa kaldıran, kederinin hitabesi gezginci yıldızları büyüleyip durduran bu adam kimmiş? Ben Hamlet'im, Danimarka prensi Hamlet!

(Mezarın içine atılır.)

LAERTES. — Seni şeytan alsın!

(Onunla boğuşmaya başlar.)

HAMLET. — Hayır dua etmiyorsun. Rica ederim, ellerini boğazımdan çek. Çünkü kolayca kızıp kendimi kaybetmem, ama tekin de değilim; onun için tedbirliysen benden sakın. Çek elini!

KIRAL. — Ayırın onları.

KIRALİÇE. — Hamlet, Hamlet!

HEPSİ. — Efendiler...

HORATIO. — Efendimiz, kendinize gelin.

(Hizmetkârlar tarafından ayrılır, mezardan çıkarılırlar.)

HAMLET. — Bu uğurda onunla, göz kapaklarım açılamaz oluncaya kadar döğüşmeye hazırım.

KIRALİÇE. — Hangi uğurda, evlâdım?

---

[169] Yunan esatirinde son tanrı nesliyle cenk eden evvelki nesil tanrıları *(Titanes)* düşmanlarının kalesi olan Olympos dağına yetişmek için Pelion dağını yerinden söküp Ossa dağının üstüne oturtmaya çalışmışlar.

HAMLET. — Ophelia'yı severdim. Kırk bin ağabeyin sevgisi bir araya gelse benimki kadar olamaz. Onun uğrunda sen neyi göze alırsın?

KIRAL. — Aman Laertes, o delidir.

KIRALİÇE. — Tanrınızı severseniz, ona aldırmayın.

HAMLET. — Hadisene, onun uğrunda neyi göze aldığını göster bakalım. Göz yaşı mı dökersin? Döğüşmü edersin? Aç mı kalırsın? Kendini mi parçalarsın? Sirke mi içersin? Timsah mı yersin? Ben de hepsini yapacağım. Buraya ağlayıp sızlamaya, mezarına atlıyarak benden baskın çıkmaya mı geldin? Onunla diri diri gömül; ben de gömüleceğim. Dağlardan mı dem vuruyordun? Peki: durduğumuz yer, Ossa dağını bir ben kadar küçük bırakıp başını güneşin ateş çemberine değdirinceye kadar üstümüze milyonca dönüm toprak atsınlar! Ya, eğer işi ağız kalabalığına dökersen ben de senin kadar mübalâğa ederim.

KIRALİÇE. — Bu delilik, başka bir şey değil. Buhran geldi mi bir zaman böyle sürüyor; sonra, altın sarısı iki yavrusu yumurtalarından çıkınca sabırla üstlerine oturan dişi güvercinler gibi[170] dalıp susuyor, kımıldamaz oluyor.

HAMLET. — Buraya bakın, efendim; bana niçin bu türlü muamele ediyorsunuz? Size daima sevgi besledim. Ama zarar yok.

İşe Herkül baksa gelip de kendisi,
Bildiğini okur insanların hepsi.

(Çıkar.)

[170] Güvercin çoğu zaman iki yumurta ile kuluçkaya yatar, civcivler çıktıktan sonra da üşümesinler diye üç gün onları altına alır, yuvadan hiç çıkmazmış.

KIRAL. — Rica ederim iyi Horatio, onu bırakmayın, yanında bulunun.

(Horatio çıkar.)

(Laertes'e) Dün akşamki konuşmamızı hatırlayıp sabır gösterin. Mesele için hemen harekete geçeceğiz. İyi Gertrude, oğlunuzu göz altında bulundurun. Bu mezar canlı bir âbide ister. Yakında huzura ereceğiz; o vakte kadar sabırla, sükûnetle davranalım.

(Çıkarlar.)

SAHNE II

Şatoda bir avlu.

Hamlet ile Horatio girerler.

HAMLET. — Bu bu kadar, efendim; şimdi size ötekini anlatayım. Vaziyeti olduğu gibi hatırlıyorsunuz değil mi?

HORATIO. — Unutur muyum, efendimiz!

HAMLET. — Efendim, içime kurt düşmüştü, bir türlü uyuyamıyordum. Yatağımda prangaya vurulmuş âsilerden daha işkence içindeydim. Tedbirsizliği göze aldım — böyle tedbirsizliğe can kurban: bazan en hesaplı tasavvurlarımızın boşa çıktığı yerde ihtiyatsızlığımızın işe yaradığı görülüyor; bu da gösteriyor ki, biz kaba taslak istediğimiz kadar kesip biçelim, hareketlerimizin neticelerine son şekillerini veren bir ilâhî kuvvet var.

HORATIO. — Bu muhakkak.

HAMLET. — Gemici elbisemi üstüme geçirip kamaramdan çıktım. Karanlıkta etrafı yoklaya yoklaya gidip onları buldum. İstediğim oldu: götürdükleri evrakı aşırdım, hemen yine kendi kamarama döndüm. Korkularım bana nezaket kaidelerini unutturmuştu: Kıraldan aldıkları fermanın mührünü cüret gösterip kırdım. Ne görsem beğenirsin, Horatio — Ah buna habisliğin hükümdarcası derler! — katî bir emir: arasına, Danimarka'nın da selâmeti adına İngiltere'nin de, diye bir sürü sebep sokuşturulmuş;[171] aman, sağ kalırsam sözde ne tehlikeler, ne felâketler muhakakmış! Onun için ferman okunur okunmaz, vakit kaybetmeden hattâ baltanın bilenmesi bile beklenmeden başım uçurulmalıymış!

HORATIO. — Olacak şey değil.

HAMLET. — İşte ferman burada; boş bir vaktinde oku. Ama bunun üzerine benim de ne yaptığımı öğrenmek ister misin?

HORATIO. — Yalvarırım anlatın.

HAMLET. — Kendimi böyle her taraftan hiyanetle sarılmış bulunca— baktım ki, ben daha düşünmeye vakit bulmadan zihnim oynıyacağı oyunu tasarlamış — oturdum yeni bir ferman hazırladım, sonra gü-

---

[171] Hamlet'in sağ olması İngiltere için doğrudan doğruya bir tehlike değildir tabiî. Fakat Hamlet'in ölümü Danimarka için lüzumlu olduğundan, İngiltere fermana itaatsizlik ederse Danimarka'yı kızdırmakla başına yeniden belâ dâvet etmiş olacaktır.

zelce yazdım. Bir vakitler ben de, devlet adamları gibi, güzel yazı yazmayı hor görür, öğrendiğimi unutmaya çalışırdım;[172] ama, işte efendim, burada bana büyük yardımı dokundu. Ne yazdığımı öğrenmek ister misin?

HORATIO. — Elbet, iyi efendimiz.

HAMLET. — Kıral mühim bir dilekte bulunuyor: eğer İngiltere kendisine yalnız verdiği haraçla değil, öz bir sadakatle bağlıysa; eğer aralarındaki sevginin artmasını arzu ederse; eğer sulhun, başaklardan çelengiyle dostluklarına bağlantı olarak kalmasını isterse — bunlar gibi daha bir sürü tumturaklı eğerden sonra — fermanın içindekileri okuyup öğrenir öğrenmez getirenleri ileri geri düşünmeden, derhal öldürülmesini; onlara hattâ günah çıkaracak kadar bile zaman vermemesini istiyor.

HORATIO. — Fermanı nasıl mühürlediniz?

HAMLET. — Tanrı onda bile inayetini gösterdi. Kesemde, Danimarka kırallığı mührünün eşi olan babamın mührü vardı. Fermanı tıpkı öteki gibi katladım, imza edip mühürledim; kimse değiştiğinin farkına varmıyacak şekilde yerine yerleştirdim. Ertesi gün o deniz çarpışmamız oldu, gerisini de zaten sen biliyorsun.

HORATIO. — Demek Guildenstern ile Rosencrantz öbür dünyayı boyladılar.

HAMLET. — Ee, bu işe kendileri can atmışlardı. Onlar için hiç vicdan azabı çektiğim yok; ettiklerini buldular. Kılıç kılıca gelen iki büyük düşmanın arasına girmek soysuz insanların harcı değildir.

[172] Shakespeare zamanında devlet adamları güzel yazıyı ancak kâtiplere yaraşır aşağılık bir iş sayarlarmış.

HORATIO. — Yarabbi, bu ne biçim kıraldır!

HAMLET. — Ne dersin: hükümdarımı öldüren, annemi kahpe eden, tahtla ümitlerimin arasına giren, öz canıma — hem bu türlü hileyle — kasteden adamı kendi elimle temizlemek hak sayılmaz mı? Boynumun borcu değil mi? İnsanlığı kemiren bu kurdu daha başka kötülükler işlemeye bırakmak bir günah olmaz mı?

HORATIO. — Herhalde çok geçmeden, İngiltere'den, orada olup bitenleri haber alacaktır.

HAMLET. — Evet yakında; ama aradaki zaman benim. Hem, insanın canı bir darbelik iş. Fakat iyi Horatio, kendimi kaybedip Laertes'e karşı o türlü davrandığıma çok üzülüyorum. Çünkü kendi derdime bakınca onunkini görmüş oluyorum. Gönlünü almaya çalışacağım. Ama, doğrusu, ıstırabındaki nümayiş sabrımı taşırmıştı.

HORATIO. — Susun! Biri mi geliyor ne?

(Osric girer.)

OSRIC. — Danimarka'ya tekrar tekrar hoş geldiniz, efendim.

HAMLET. — Minnetle teşekkür ederim, efendim. *(Yavaşça Horatio'ya)* Bu havaî kim, biliyor musunuz?

HORATIO, yavaşça Hamlet'e. — Hayır, efendimiz.

HAMLET, yavaşça Horatio'ya. — Bahtlı sayılırsın, çünkü böylesini tanımak bir kusurdur. Bu adamın geniş toprakları vardır, hem de verimli. Bir hay-

van başı ise yemliği mutlak Kıralın sofrasında olur.[173] Durmadan haykıran bir kargadır, ama dediğim gibi konacak leşi çok.

OSRIC. — Sevimli efendimiz, eğer efendimizin boş vakti varsa haşmetlimizden getirdiğim bir haberi vereceğim.

HAMLET. — Bütün dikkatimle öğrenmeye hazırım efendim. Şapkanızı gereğince kullanın, başta durmak içindir.[174]

OSRIC. — Teşekkür ederim, efendimiz, hava pek sıcak da.

HAMLET. — Hayır, emin olun, çok soğuk. Yıldız esiyor.

OSRIC. — Gerçekten oldukça soğuk var, efendimiz.

HAMLET. — Ama yine de ,benim mizacıma göre pek bunaltıcı bir sıcak var.

OSRIC. — Pek, efendimiz: pek bunaltıcı, sanki şey... nasıl tarif edeyim bilmem. Efendimiz, haşmetlim sizin için büyük bir bahse giriştiğini bildirmemi emretti. Efendim, mesele şu...

HAMLET, şapkasını giymesini işaret eder. — Rica ederim unutmayın...

---

[173] Bir kimse arazi ve davar sahibi, yani zengin ise mutlak Kıralın yakını olur.

[174] O zamanlar şapka yemeklerde, hattâ kilisede bile çıkarılmazdı. Asîller yalnız huzura çıktıkları vakit başları açık bulunurdu.

OSRIC. — Yok, iyi efendimiz; emin olun ben böyle daha rahatım. Efendim: yakınlarda Laertes saraya dönmüş bulunuyor. İnanın ki emsalsiz bir kişizadedir. Meziyetleri lâyuat, sohbeti lâtif, etvarı kibar bir zat. Hakkını teslim etmek lâzım gelirse, efendiliği bütün evsafını câmi. Asîl tanınmak için ne aranırsa hepsi kendinde mevcut.

HAMLET. — Tasvirinde hiçbir eksik bırakmıyorsunuz, efendim. Bununla beraber, bilirim, onun meziyetlerini bir bir ayırmak insanın zihnine durgunluk verir; buna kalkışılsa bile, akla o kadar çoğu birden hücum eder ki insan bocalar kalır. Mamafih aynı hakikat bir sitayişle söyliyeyim ki, kendisini azîm kemiyet taşıyan bir ruh olarak tanıyorum. Hem de nefsinde öyle ender ve bihaba evsaf tecemmü etmiş ki; hakikatin beyanı zımmında, müşahibine ancak aynasında raslamır, peşinden takibedecek ancak gölgesidir.

OSRIC. — Efendimizin onun hakkındaki sözlerinde aynı isabet var.

HAMLET. — Hangi vesile zuhur etti, efendim? Bu zatı mevzu ittihaz ederek muhaveremizin basit ifadesine mâruz bırakmanız neden acaba?

OSRIS. — Efendim?

HORATIO. — Demek bu dili kendinizden başkası konuşunca anlamıyarsunuz? Etmeyin, anlarsınız efendim.

HAMLET. — Bu zatın zikri cemiline saik ne?

OSRIC. — Laertes'in mi?

HORATIO, yavaşça Hamlet'e. — Sermayesi tükendi bile; bütün seçme sözlerini harcadı.

HAMLET. — Evet onun, efendim.

OSRIC. — Zannımca bilhaber değilsinizdir ki...

HAMLET. — Keşke siz olsanız. Ama, doğrusu, olsanız, da benim için bir iltifat sayılmazdı[175]. Ee, efendim?

OSRIC. — Bihaber değilsinizdir ki, Laertes tam bir usta...

HAMLET. — Bunu itirafa cesaret edemem, sonra ustalıkta onunla boy ölçüşmüş olurum. Fakat gayriye kıymet biçmek, kendine kıymet biçmek demektir.

OSRIC. — Efendim, demek istediğim, usta bir silâhşor. Umumun kendisine atfettiği şöhrete nazaran bu hünerde emsaline raslanmazmış.

HAMLET. — Kullandığı silâh ne?

OSRIC. — Kılıçla kama.

HAMLET. — Öyleyse silâhı bir değil iki. Amaneyse.

OSRIC. — Efendim, Kıral kendisiyle altı arapküheylânına bahse girişti. O da bilmukabele, öğrendiğime göre, bütün kemer bentleri kayışleriyle tam takım altı Fransız kılıç ve hançeri rehine etmiş. Talikatın üçü, inanın ki, serapa sanat; kabzalarla öyle bir ahenk teşkil ediyorlar ki. Pek zarif talikat, sanatkârlıkları büyük bir zevk eseri.

[175] Yani, keşki bir şey bilmez bir adam olmadığımdan *siz* bihaber olmasanız. Ama öyle olsanız da yine iftihar etmezdim. Çünkü benim değerimi sizin gibi değersizlerin takdir etmesi bir iltifat sayılmaz.

HAMLET. — Bu talikat dediğiniz şeyler de nedir?

HORATIO, yavaşça Hamlet'e. — O sözlerin ardından böyle bir haşiye arıyacağınızı biliyordum.

OSRIC. — Talikat, efendim, kayış takımıdır.

HAMLET. — Bu tâbir, belimizde top taşısaydık daha uygun düşerdi. Bana kalırsa şimdilik onlara kılıç askıları diyelim. Ama devam edin: altı arap küheylânına karşı takımiyle, sanatkârlıklar büyük bir zevk eseri üç talikatiyle altı Fransız kılıcı: Danimarka'ya karşı Fransa bunları bahse koyuyor. Peki ama, bunlar niye, sizin tâbirinizle rehin edilmiş?

OSRIC. — Efendim, Kıralın iddiası şu efendim: sizinle Laertes beyninde cereyan edecek on iki hamleli bir oyunda, o size üç darbeden fazla faikıyet elde edemez, diyor. On ikiye karşı dokuz üzerine iddiaya tutuştu. Efendimizin reyi âlileri öğrenilirse derhal bahsin tatbikatına girişilecek.

HAMLET. — Ya reyim aleyhteyse?

OSRIC. — Vuruşmayı kabul ederseniz demek istiyorum, efendimiz.

HAMLET. — Ben burada avluda dolaşyorum, efendim. Kıralın müsaadesiyle, her gün bu zamanlar benim teneffüs saatimdir. Düğmeli meçler gelsin; eğer o zat razı, Kıral da fikrinde sabitse kendisi için vuruşup kazanmaya çalışırım. Kazanmazsam sadece ben utanmış, üste, darbeleri de ben yemiş olurum.

OSRIC. — Cevabınızı bu vecihte arzedeyim mi?

HAMLET. — Esası bu olsun, efendim; artık siz onu, kendinize göre, nasıl süslerseniz süsleyin.

OSRIC. — Efendimize ubudiyetlerimi arzederim.

HAMLET. — Ben size, ben size.

(Osric çıkar.)

İyi ki, kendi arzediyor; başkalarının bu türlüsüne dili yatmaz.

HORATIO. — Ne işgüzar adam!

HAMLET. — Emmeden önce muhakkak anasının memesine de hürmetlerini arzetmiştir. İşte böyle: o da, onun soyundan daha birçokları da sade günün gidişine göre edalanmayı, kırılıp dökülmeyi biliyorlar — bu değerden anlamaz devir de onlara hayran ya! — rasgele edinme sudan âdetlerle, en boş kafalı olan ama en titiz tanınanlara kendilerini beğendiriyorlar. Bir denemeye getirip onları şöyle üfle, su kabarcığı gibi patlayıverirler.

(Bir bey girer.)

BEY. — Efendimiz, haşmetli hükümdarımız, genç Osric ile size selâmlarını yollamışlardı. Avluda kendilerini beklediğinizi bildirmişsiniz. Laertes ile kılıç oyununun şimdi olmasını mı, yoksa daha sonraya bırakılmasını mı istersiniz, öğrenmek üzere beni gönderiyorlar.

HAMLET. — Niyetim değişmiş değildir, Kıralın arzusuna âmadedir. O hazırsa ben de hazırım. Şimdi, yahut bir başka zaman; yeter ki, gücüm kuvvetim şimdiki kadar yerinde olsun.

BEY. — Kıral, Kıraliçe, bütün maiyetleri buraya inecekler.

HAMLET. — Safa geldiler hoş geldiler.

BEY. — Kıraliçe oyuna girişmezden önce bir iki kelimeyle Laertes'in gönlünü almanızı diliyor.

HAMLET. — Nasihatı çok yerindedir.

(Bey çıkar.)

HORATIO. — Bu bahsi kaybedeceksiniz efendimiz.

HAMLET. — Ben öyle zannetmiyorum. O Fransa'ya gittiğinden beri meç talimine hiç ara vermedim[176]. Bana bırakılacak ikram payı ile kazanırım. Ama bilmezsin, şuramda, gönlümde ne türlü sızı var. Neyse, zarar yok.

HORATIO. — Yok ama, iyi efendimiz...

HAMLET. — Canım, bir şey değil, saçmalık... Öyle bir kuruntu ki, olsa olsa bir kadın kendine dert edinir.

---

[176] Gerçi Hamlet o kaçık halini, Laertes daha Fransa'ya giderken takınmıştı, bu hali takındıktan sonra da Rosencrantz ile Guildenstern'e dediğine göre ((perde II, sahne II; sayfa 63) her türlü eğlenceyi bırakmıştı, bu hesaba bakılırsa meç talimi de yapmamış olması lâzım gelir. Ama o sözlerin üzerinden çok geçmiştir; seyirciler de, hattâ belki Shakespeare kendisi de, bu noktayı unutmuşlardır. Dramın tesir uyandırması için orada öyle demek lâzımdı, burada Hamlet'in kimse bilmeden meç ustası olması lâzım. Shakespeare, eserlerinde böyle küçük tenakuzları tasa etmez.

HORATIO. — İçinizde bir isteksizlik varsa kendinizi zorlamayın. Ben onlar buraya gelmeden önce gider, sizin iyi olmadığınızı söylerim.

HAMLET. — Sakın ha! Biz kehanete mehanete kulak asanlardan değiliz. Bir serçenin ölüşünde bile başlı başına bir hikmet vardır. Kısmet değilse demek gelecekte değil; gelecekte değilse, demek şimdi; şimdi değilse, demek gelecekte: iş hazır bulunmaktadır. İnsan giderken arkada bıraktığı şeylerden birine sahip kalmadıktan sonra, erken gitmiş ne çıkar? Ne olacaksa olsun.

(Kıral, Kıraliçe, Laertes, beyler ellerinde meçlerle eldivenler taşıyan hizmetkârlar girer. Üzerinde şarap şişeleri duran bir masa getirilir.)

KIRAL. — Gel Hamlet, gel de sana şu eli vereyim.

(Kıral, Laertes'in elini Hamlet'in eline verir.)

HAMLET. — Affınızı bağışlayın bana, efendim. Size karşı haksızlık ettim: ama siz asîl bir adamsınız. Ettiğimi bağışlayın. Büyük bir derde tutulup kendimi bilmez hale gelerek nasıl çarpıldığımı, huzurunda bulunduklarımız bilirler: siz de herhalde işitmiş olacaksınız. Kanınıza, şerefinize ağır gelip gücünüze gidecek ne yaptımsa bilin ki, delilikten yaptım. Laertes'e karşı haksızlık eden Hamlet miydi? Dünyada Hamlet olamaz. Hamlet'ten kendi kendini alsalar, sonra o Hamlet kendi kendisi değilken Laertes'e haksızlık etse, bunu Hamlet yapmış olamaz, Hamlet bunu reddeder. Kim yapmış

olur, öyleyse? Onun deliliği. Şu halde, Hamlet de, haksızlığa uğrıyanlar arasındadır. Deliliği, zavallı Hamlet'in düşmanıdır. Efendim, bu heyet huzurunda, size karşı hiçbir kötü niyet beslemediğimi bildirmem beni cömert düşünceleriniz önünde suçlu düşmekten kurtarsın; inanın ki, saldığım oku evin üstünden aşıp kardeşimi yaralamış biliyorum.

LAERTES. — Kanıma ağır gelen şey için tatmin edildim; bu meselede beni intikam almaya en çok sürükliyecek de oydu. Fakat şerefime dokunan yerde barışa yanaşmıyorum; ta ki gün görmüş itibar sahibi kimseler bana, eskiden de bu yolda uzlaşmalar olduğunu, adıma söz gelmiyeceğini bildirsinler[177]. Ama, o zamana kadar, gösterdiğiniz sevgiyi sevgi olarak alıp kabul ediyorum, ona karşı kusur etmiyeceğim.

HAMLET. — Bunu sevinçle karşılıyorum. Şu kardeşçe bahis için gönlüm rahat oynıyacağım. Verin şu kör uçlu meçleri. Haydi.

LAERTES. — Gelin, bir tane bana.

HAMLET. — Siz almasanız da olur Laertes: benim bilgisizliğime karşı sizin hüneriniz, en karanlık gecede pırıl pırıl yanan yıldızlar gibi, yine kendini gösterir.

---

[177] Laertes, kendi hesabına, bu sözlerden sonra kızgınlığının geçtiğini söylüyor. Fakat, ayrıca hakaret görmüş vaziyettedir. Hakarete karşı ne yollarda davranılacağını insanın kendisi değil, gelenekler tâyin eder. Eğer geleneklerde böyle barışma örnekleri bulunduğunu tecrübe ve itibar sahibi kimseler temin ederlerse ancak o zaman Laertes, kalben olduğu gibi resmen de barışacaktır.

LAERTES. — Benimle alay ediyorsunuz efendim.

HAMLET. — Şu elim hakkı için, etmiyorum.

KIRAL. — Genç Osric, verin onlara ucu düğmeli meçleri. Yeğenim Hamlet bahsi biliyorsunuz, değil mi?

HAMLET. — Evet biliyorum, efendimiz. Haşmetlim zayıf tarafa fazla pay biçmişler.

KIRAL. — Benim endişem yok. her ikinizi de gördüm: ama Laertes daha usta olduğu için size bir pay bıraktık.

LAERTES. — Bu çok ağır, bir başkasını verin bakayım[178].

HAMLET. — Bu benim istediğim gibi. Meçlerin hepsinin de boyu bir mi?

(Oyuna hazırlanırlar.)

OSRIC. — Evet, efendimiz.

KIRAL. — Şarap kupalarını masanın üstüne hazır edin. Eğer Hamlet birinci yahut ikinci vuruşu başarır, yahut üçüncü vuruşun hemen karşılığım verir de Laertes ile ödeşirse bütün kulelerden toplar atılsın: Kıral, Hamlet'in soluğu kesilmemesi şerefine içecek. Kupaya da, birbiri ardından Danimarka tahtına geçen dört hükümdarın tacındakinden daha kıymetli bir inci atacak. Kupaları verin bana. Kös davula, davul dışardaki topçuya, toplar göklere, gök de yere bildirsin ki "Şimdi Kıral, Hamlet şerefine içiyor!" Hadi başlayın. Hakemler, siz de gözünüzü açın.

HAMLET. — Gelin bakalım, efendim.

[178] Laertes, kararlaştırıldığı üzere, düğmesiz meçi herhalde bu sırada alır. Yine bu arada elçabukluğu ile ucunu zehirlemiştir.

LAERTES. — Buyurun, efendimiz.

(Oynarlar.)

HAMLET. — Bir.

LAERTES. — Hayır.

HAMLET. — Hakem.

OSRIC. — Bir vuruş, apaşikâr bir vuruş.

LAERTES. — Pekâlâ; yeniden.

KIRAL. — Durun. Bana içki verin. Hamlet, bu inci senindir[179]. Sıhhatine içiyorum.

(Trampetler, davullar çalar, içerden toplar atılır.)

Kupayı kendisine verin.

HAMLET. — Önce şu seferi tamamlıyalım; bir kenara koyun. Haydi.

(Oynarlar.)

Bir vuruş daha; ne dersiniz ha?

LAERTES. — Şöyle bir değdi, doğrusunu söylerim, değdi.

KIRAL. — Oğlumuz kazanacak.

KIRALİÇE. — Terledi, hem soluğu tükendi. Bana bak, Hamlet, mendilini al da alnının terini sil. Kıraliçe senin bahtın şerefine içiyor, Hamlet.

HAMLET. — Sağ olun, Kıraliçem!

KIRAL. — Gertrude, içme!

---

[179] Kupaya atılan, inci biçiminde bir zehir olmalıdır. Nasıl olsa önce Hamlet'in şarabı içmesi lâzım gelecekti; içkiyi bitirip inciyi aramasına vakit kalmayacaktı.

KIRALİÇE. — İçeceğim, efendimiz; rica ederim beni mâzur görün.

KIRAL, kendi kendine. — Zehirli kupa! İş işten geçti artık!

HAMLET. — Ben daha içmiyeyim, Kıraliçem; biraz sonra.

KIRALİÇE. — Gel, yüzünü sileyim.

LAERTES. — Efendimiz, ona şimdi vuracağım.

KIRAL. — Ummuyorum.

LAERTES, kendi kendine. — Vicdanım da bir türlü elvermiyor ama.

HAMLET. — Haydi bakalım üçüncüye, Laertes. Siz sadece şaka ediyorsunuz. Meçinizi, ne olur, bütün ustalığınızla kullanın. Beni şımarık bir çocuk yerine koyuyorsunuz galiba.

LAERTES. — Ya, öyle demek? Gelin hadi.

OSRIC. — İki tarafa da bir şey yok.

LAERTES. — Bu sefer alın bakalım!

(Laertes Hamlet'i yaralar; birbirine girdikleri sırada silâhları değiş ederler, sonra Hamlet Laertes'i yaralar.)

KIRAL. — Ayırın, kendilerini kaybettiler.

HAMLET. — Yok, gelin, bir bir daha.

(Kıraliçe düşer.)

HORATIO. — Her ikisinden de kan akıyor. Ne oldu, efendimiz?

OSRIC. — Ne oldu Laertes?

LAERTES. — Ne olacak, kendi kurduğum tuzağa kendim düştüm, Osric. Haklı olarak kendi hiyanetime kendim kurban gidiyorum.

HAMLET. — Kıraliçe nasıl?

KIRAL. — Onlardan kan aktığını görünce bayıldı.

KIRALİÇE. — Yok yok, içkiden içkiden... ah, Hamlet'im benim... İçkiden içkiden! Zehirlendim!

(Ölür.)

HAMLET. — Namussuzluk ha! Kapı kilitlensin. Hiyanet ha! Aransın çıksın, kim bakalım.

LAERTES. — Burada, Hamlet. Hamlet, öldürüldün: dünyada hiçbir deva sana şifa olamaz artık. Yarım saatlik bile ömrün kalmadı. Bu hiyanete âlet olan şey de elinde: ucu hem düğmesiz, hem de zehirli. Ettiğimi buluyorum; işte şu düştüğüm yerden bir daha kalkamıyacağım. Annen zehirlendi. Fazlasına halim yok. Kıralda, kabahat hep Kıralda.

HAMLET. — Ucu hem de zehirliymiş ha! Öyleyse, hadi bakalım zehir, gör işini!

(Kıralı vurur.)

HERKES. — Hiyanet! Hiyanet!

KIRAL. — Aman beni koruyun arkadaşlar; sadece hafif bir yara aldım.

HAMLET. — Seni akraba ırzına düşman, seni kan döken melûn hükümdar seni! Dibine kadar iç bakayım bu zehri! O bulunmaz incin bunda mıydı! Annemin peşinden git de bul onu.

(Kıral ölür.)

LAERTES. — Cezasını haketti. Kendi hazırladığı zehirdi. Gel birbirimizi affedelim, asîl Hamlet: ne benimle babamın ölümü senin başına uğrasın, ne de seninki benim başıma!

(Ölür.)

HAMLET. — Tanrı o günahı işlemedin bilsin! Ben de ardından geliyorum. Artık bittim Horatio. Talihsiz Kıraliçe, elveda! Bu felâket karşısında rengi atıp titriyen, bu oyunun dilsiz oyuncuları seyircileri olan sizler: vakit olsaydı... Bu korkunç zaptiye bir tuttu mu aman vermiyor... Ah, size öyle şeyler anlatırdım ki... Ama zarar yok, kalsın. Horatio, bittim artık. Sen sağ kalıyorsun. Şüphede olanlara beni de, dâvamı da olduğu gibi doğruca anlat.

HORATIO. — Böyle bir şey aklınıza getirmeyin. Ben Danimarkalı olmaktan ziyade eski Romalılardanım.[180] Bakın burada o içkiden biraz daha var.

HAMLET. — Er olduğunu göster, o kupayı bana ver. Bırak; alacağım diyorum. Ah, iyi Horatio, her şey böyle bilinmeden kalırsa, düşün arkamdan adımı ne kötü anarlar! Eğer beni ömründe hiç sevdinse, cennete kavuşmakta biraz gecik; bu mihnet dünyasında acı çekmeye devam edip yaşa ki, hikâyemi anlatasın.

(Uzaktan uzağa asker geçtiği duyulur. İçerden top atılır.)

Bu cenk gürültüsü de ne oluyor?

---

[180] Romalıların mertliği bende de vardır: hayatın kıymeti kalmayınca ondan vazgeçip ölmesini bilirim, demek istiyor.

OSRIC. — Lehistan'dan zaferle dönen genç Fortinbras bu asker selâmını İngiliz elçisine veriyor.

HAMLET. — Ah, ölüyorum Horatio; zehrin kuvveti can bırakmadı bende. Ömrüm yetip İngiltere'den gelen haberleri duyamıyacağım. Seçimin Fortinbras üzerinde kalacağı içime doğuyor: ölürken reyimi ben ona veriyorum.[181] Kendisine böyle söyle. Beni davrandığım yolda davranmaya zorlıyan büyüklü küçüklü bütün hâdiseleri de anlat. Geriye söz kalmıyor.

(Ölür.)

HORATIO. — Asîl bir kalb atmaz oldu! Sevimli hükümdar oğlu, gecen hayırolsun. Dinleneceğin yere, sürü sürü melekler ilâhiler söyliyerek götürsün seni! Davullar neden bu tarafa doğru geliyor?

(İçerden askerlerin ayak sesleri gelir. Davullar bayraklarla Fortinbras ve İngiliz elçileri, arkalarından da hizmetkârlar girerler.)

FORTINBRAS. — Neredeymiş bu manzara?

HORATIO. — Nedir görmek istediğiniz? Eğer keder yahut hayret duyulacak bir şeyse daha fazla aramayın.

FORTINBRAS. — Bu ölü yığını aman nedir bilmemiş. Ey gururlu ölüm, ebedî höcrende ne türlü bir ziyafet hazır ediyorsun ki böyle bir vuruşta kanlıcasına bunca asîli yerle bir ettin?

---

[181] Danimarka'da kıralları seçilmekle beraber, tahttaki kıralın sağlığında rey verebileceği, reyinin de ağır basacağı bir kere daha anlatılmış oluyor (bak: not 20).

BİRİNCİ ELÇİ. — Manzara acıklı. İngiltere'den aldığımız vazifeyi yapmak için geç kaldık. Bizi dinliyecek kulaklar duymaz olmuş.[182] emrinin yerine getirildiğini, Rosencrantz ile Guildenstern'in öldüğünü söyliyecektik. Şimdi kimin ağzından teşekkür bekliyeceğiz artık?

HORATIO. — Onun ağzından değil — hattâ sağ olup teşekkür etmek kudretinde bulunsaydı bile. Onların ölümünü emreden o değildi. Ama mademki siz Lehistan muharebelerinden, siz de İngiltere'den tam bu kanlı iş üstüne geldiniz, emredin bu cesetler herkesin göreceği gibi yüksek bir yere konsun; sonra, henüz hiçbir şeyden haberi olmıyan dünyaya ben, bu olanlar nasıl oldu bildireyim. Böylece şehvetten doğan, tabiata aykırı kanlı hareketler, rasgele giyilen hükümler, tesadüfen vurulup ölmeler; icabedip hile ile zorlanmış ölümler; en nihayet, ters çıkıp edenlerin kendi başlarını ateşe yakan kötülükler duyacaksınız.[183] Bunların hepsini size olduğu gibi anlatabilirim.

---

[182] Elçiler Claudius'a geliyorlar, Rosencrantz ile Guildenstern'in öldürülmesi de onun emridir sanıyorlar.

[183] *Şehvetten doğan, tabiate aykırı, kanlı hareketler:* Claudius'un tahta ve yengesine göz koyup kardeşini zehirlemesidir; *rasgele giyilen hükümler, tesadüfen vurulup ölmeler:* tesadüfe kurban giden ama böylece de ettiğinin cezasını çeken Polonius'un öldürülmesidir; *icabedip hile ile zorlanmış ölümler:* Hamlet'in mecbur kalıp boyunlarını vurdurduğu Rosencrantz ile Guildernstern'in ölümüdür; *ters çıkıp edenlerin kendi başlarını ateşe yakan kötülükler:* Laertes ile Kırala aittir.

FORTINBRAS. — Öğrenmeye acele edelim; bu hikâyeyi dinlemeye memleketin en soylu kimselerini de çağıralım. Bana gelince: kısmetimi kederle kucaklıyorum. Bu hükümdarlıkta benim de bir hakkım olduğu hatırlardadır. Ele geçirdiğim fırsat bu hakkı istemeye beni davet ediyor.

HORATIO. — Sözlerimde ondan da bahsetmek sırası düşecek; hem, reyi daha birçoklarının da reyini peşinden getirecek birinin ağzından. Ama şu dediğim hemen, daha herkesin zihni perişanken yapılsın; yoksa belki o hileler yanlışlar daha başka aksiliklere yol açar.

FORTINBRAS. — Dört kumandan Hamlet'i bir asker gibi kürsüye taşısın. Çünkü tahta geçseydi, tam bir hükümdar olduğunu göstereceği muhakkaktı. Geçirilirken de mızıka çalarak, toplar atılarak onu gür bir sesle ansınlar. Cesetleri kaldırın: böyle bir manzara harb meydanlarına yaraşır, buraya hiç yaraşmıyor. Gidin, askerlere emir verin, toplar atılsın.

(Cenaze havası çalar. Cesetleri taşıyarak hepsi çıkarlar, sonra içerden toplar atılır.)

SON

DÜŞÜNMEK İSTİYENLER İÇİN HAMLET

Aşağıdaki sorular okuyanların oyunu adım adım takibedişini ve anlayışını denemek üzere tertiplenmiştir. Her soru (başta ait olduğu sahne olmak üzere) daha önceki sahnelerin yardımiyle cevaplandırılabilir. Daha sonraki sahnelerin verdiği bilgiye dayanılmamalıdır.

Perde I, sahne I

1. Shakespeare vakanın geçtiği zamanı hangi cümlelerle belirtiyor? Vakanın geçtiği yeri ve etrafını hangi sözlerle canlandırıyor?

2. Horatio'nun rivayetlere kolay kolay inanmadığı nelerden anlaşılıyor?

3. Ölen kıral zamanında Norveç ile Danimarka arasındaki münasebet nasılmış?

Perde I, sahne II

1. Kıral, Norveç'e yolladığı elçilere "Çabukluğunuz bağlılığınızı göstersin" derken ne demek istiyor?

2. Kıral ile nazırı Polonius arasındaki sıkı dostluk nasıl anlaşılıyor? Bu dostluk neden olabilir?

3. Hamlet'in yas tutmaktan vazgeçmesini ısrar ederken Kıral ile Kıraliçenin ileri sürdükleri fikir nedir?

4. Hamlet'in kederinin asıl sebebi anlaşılıyor mu?

Perde I, sahne III

1. Hamlet'in gösterdiği alâkaya Ophelia'nın fazla güvenmemesi için Laertes ne türlü bir fikir yürütüyor?

2. "Selâmetin en kestirme yolu korkudur" demekle Laertes ne demek istiyor?

3. Bu sahne bize Polonius'u nasıl bir adam olarak tanıtıyor?

Perde I, sahne IV

1. Bu sahnelerin puslu değil de ayaz ve yıldızlı gecelerde geçişi, sizce, kasten midir yoksa tesadüfen midir? Sebepleriniz?

2. Hangi düşüncelere dayanarak Horatio hayalet ile gitmenin tehlikesini, Hamlet ise tehlikesizliğini iddia ediyor?

Perde I, sahne V

1. Hayaletin "özü doğru bir hayalet" olduğuna hükmetmek için Hamlet'in elinde bir delil var mıdır, yoksa sezişle mi bu hükme varıyor?

2. Bu sahne ölen Kıralı bize nasıl bir adam olarak tanıtıyor?

Perde II, sahne I

1. Polonius'u "zeki ve uzağı gören insanlar" arasında saydırabilecek deliller var mıdır?

2. "İhtiyatsızlık, basiretsizlik nasıl gençlere hassa, endişelerimizde lüzumundan fazla ileri gitmek de öylece biz ihtiyarların merakı" derken Polonius'un ne demek istediğini anlatınız.

3. Bu sahne ile evvelki sahne arasında ne kadar zaman geçmiş olabilir? Sebepleriniz?

Perde II, sahne II

1. Polonius'u bunamaya başlamış bir politikocu saydıracak işleri var mıdır?

2. Kıraliçenin cinayetten haberi olmadığını belirten noktalar gösterebilir misiniz?

3. "İyi yahut kötü diye bir şey yoktur, onu öyle gösteren düşüncedir" sözünü açıklayıp genişletiniz.

4. Guildenstern "ihtiras rüyadır" derken, Hamlet insan için "ruh bulmuş toprak" derken ne demek istiyorlar?

5. Oyuncu kumpanyalarının belli başlı tipleri olarak sayılan altı tipi *Hamlet* dramında bulmak lâzım gelse her biri için kimi karşılık gösterirsiniz?

6. Hamlet'in iyi bir oyuna yakıştırdığı üslûbun vasıfları nedir?

7. Hamlet ne gibi sebepler ileri sürerek Polonius'un oyuncuları iyi ağırlamasını istiyor?

8. Kendi kendine kaldığı vakit, intikam almakta gecikişine kızan Hamlet bu gecikişe bir özür gösteriyor mu?

Perde III, sahne I

1. Kıraliçe oğlunu seviyor mu dersiniz? Sebepleriniz?

2. Hamlet'in "Yaşamak mı yoksa ölmek mi" diye başlıyan tiradını açıklayınız.

3. Hamlet "Azmin gürbüz rengi tereddüdün soluk gölgesiyle hasta bir renk alıyor" derken, Kıral "Büyük adamların deliliği ihmale gelmez" derken ne demek istiyorlar?

4. Ophelia'nın Hamlet'te bulduğu meziyetler nelerdir?

5. Hamlet'in Ophelia ile konuşmasını dinledikten sonra Kıralda ne gibi bir his uyanmıştır?

Perde III, sahne II

1. Hamlet neleri bir oyuncu için kusur sayıyor?

2. Hamlet için bir oyuncunun gayesi neler olmalıdır? Siz ne dersiniz?

3. Hamlet için olgun insanın vasıfları nelerdir?

4. Bu perdeyle birinci perde arasında ne kadar zaman geçmiştir dersiniz? Sebepleriniz?

5. Sahneyi (oyuncuların duracağı yerler bakımından) tertiplemek size düşseydi oyun - içinde - oyunun oynandığı sahneyi nasıl tertiplerdiniz? Sebepleriniz?

Perde III, sahne III

1. Rosencrantz'ın "Bir kıral tek başına iç çekmez, onunla bütün halk inler" derken ne demek istediğini açıklayıp genişletiniz.

2. Kıral Tanrı nezdinde affedilmekten neden ümitsizdir.

3. Kıralı öldürmek fırsatı eline geçmişken Hamlet ne düşünceyle bu fırsatı tepiyor? Düşüncesine siz ne dersiniz?

Perde III, sahne IV

1. Bu sahne Kıraliçeyi nasıl bir kadın olarak tanıtıyor?

2. Hamlet "Sırf iyilik etmek için zalim olmam lâzım" derken ne demek istiyor?

Perde IV, sahne I

1. Kıral neden hem Polonius'un öldürülmesini örtbas etmek istiyor, hem de sarayın bellibaşı kimselerine olanları anlatmak lüzumunu duyuyor?

Perde IV, sahne II

1. Hamlet çocukluk arkadaşlarını niçin süngere benzetiyor?

Perde IV, sahne III

1. Hamlet'e karşı Kıral kanunun icabettirdiği yolda davranmaktan neden çekinmiş?

2. Hamlet'in İngiltere'ye gönderilmesinin sebebi görünüşte nedir? Aslında ne ?

Perde IV, sahne IV

1. Bu sahne ne için yazılmış dersiniz?

2. Hamlet "Gerçekten büyüklük, büyük bir maksat olmadıkça harekete geçmemekte değil, fakat şeref bahse sokulunca, hiç yoktan büyük bir dâva çıkarmaktadır" derken ne demek istiyor, açıklayıp genişletiniz.

Perde IV, sahne V

1. Kıraliçe "Suçlu insan öyle olmaz endişelerle doludur ki mahvedilmekten korkarken kendi kendini mahveder" derken ne demek istiyor?

2. Laertes bu sahnede kendisini nasıl bir adam olarak tanıtıyor?

Perde IV, sahne VI

1. Hamlet'in başına yolda ne gelmiştir?

2. Bir münekkit Ophelia için "akılsız bir taş bebektir" diyor, siz ne dersiniz?

Perde VI, sahne VII

1. Kendi deyişine göre Kıral niçin Hamlet'i cezalandırmamıştır?

2. Kıral "sevginin... ateşinin zamana uyduğunu" ileri sürerken ne demek istiyor, açıklayınız ve genişletiniz.

3. "Yapmak istediğimizi anında yapmalıyız" fikrine siz de katılıyor musunuz? Neden? Kıralın bu fikrini Hamlet'in "Düşünmek insanı korkak eder" fikriyle kıyaslayınız?

Perde V, sahne I

1. Mezarcı soytarının türkü söyliyerek mezar kazdığını görünce Hamlet'in düşündüklerini genişleterek yazınız.

2. Mezarcının sözleri Hamlet'in otuz yaşında olduğunu açıkça bildiriyor; Shakespeare oyunun başından beri bu türlü mü düşünmüştür, yoksa başka türlü mü? Sebepleriniz?

3. Sizce, Kıral mezar içindeki döğüşte Hamlet'in öldürülmesini ister miydi, istemez miydi? Sebepleriniz?

Perde V, sahne II

1. Danimarka'dan ayrıldıktan sonra Hamlet'in başından geçenleri sırasiyle anlatınız.

2. Hamlet "Kısmet şimdiyse, demek gelecekte değil, şimdi değilse, demek gelecekte: iş hazır bulunmaktadır" derken ne demek istiyor?

3. Laertes müdafaa edilebilir mi?

Bütün oyun

1. "Nefsine karşı doğru ol, o zaman, gün gibi meydandaki kimseye karşı yalancı olmazsın." Polonius'un bu sözünü açıklayıp genişleterek yazınız.

2. Hamlet'in çılgınlığının sahte olduğuna hükmettiren nelerdir, gerçek olduğuna hükmettiren neler? Sizin izahınız nedir?

3. "Bir zerre kötülük koca bir asaleti mahvına sürükler". Hamlet'in bu sözünü açıklayıp genişleterek yazınız.

4. Hamlet'in "Nasıl da her karşılaştığım şey beni itham ediyor" diye başlıyan tiradını açıklayınız.

5. Şahıslardan alâka duyduğunuz herhangi birinin karakterini anlatınız.

6. Shakespeare oyunun sonunda kahramanının ölümünü lüzumlu görmüş; bu hususta siz ne düşünüyorsunuz?

7. Oyunda yadırgadığınız yerler oldu mu?

8. Bir Alman münekkidi, tiradları olmaksızın *Hamlet* anlaşılmaz, çünkü tragedya kahramanın iç âleminde geçiyor, fikrindedir; siz ne dersiniz?

OYNAMAK İSTİYEN GÖNÜLLÜLER İÇİN HAMLET

Hamlet, üç yüz senedir, kazanç için oynanan oyunların başında geliyor. Gönüllü oyuncuların da en çok oynadıkları yine odur. Demek ki her iki sınıf oyuncu da gerek oynanması, gerek seyretmesi daha zevkli bir oyuna raslamıyorlar. Hele gönüllü oyuncular için oyunun bir iyi tarafı daha var: sahneye konması çok eziyetsiz. Bu iyiliği, Shakespeare zamanındaki tiyatroların basitliğinden geliyor. Çünkü o zamanın sahneleri seyircilerin ortasına doğru uzanmış ve yerden biraz yükselmiş, üç tarafı açık bir çıkmadan ibaretti. Oyunun çoğu kısmı burada oynanırdı. Öyle ki, sırasına göre, burası: hisarda bir düzlük, divan odası, şato dairesi, dehliz, oda, sahra, mezarlık, avlu diye kullanılırdı. Sahnenin üç tarafına birden perde çekilemediği için perde arası diye de bir şey yoktu; oyun başlayınca devam edip gider, ancak bir iki kere dinlenme aralığı verilirdi. Sahneler birbiri ardından kolayca gelip geçerdi; çünkü dekor diye bir şey yoktu. *Hamlet* de bize öğretiyor ki Shakespeare bir yer veya manzara hakkında seyircinin bilgi edinmesini isteyince (yani dekoru dramın bünyesi için ehemmiyetli bulunca) oyuncuların sözleriyle bize bu bilgiyi veriyor: yıldızlardan bahsediyor, ayazdan bahsediyor, Kiral ile konuşurken Polonius'a "Bazan saatlerce şurada dehlizde dolaşıyor", yahut Osric ile konuşurken Hamlet'e "Ben burada avluda dolaşıyorum" dedirtiyor. Böylece, dekor hakkında öğrenmemiz gerekeni öğreniyoruz. Çoğu sahneler ayakta geçer; ama oturmak lâzım gelen bir sahne olur-

sa oturulacak bir şey getirilip konur, sonra tekrar kaldırılırdı. Hattâ kimi oyunlarda sahnenin bir yanında bir yafta asılır, oynamakta olan sahnenin nerede geçtiği orada yazılı olur, gerisi seyircilerin hayaline bırakılırdı. Bunların dışında, yatak odası gibi bir iki ağır eşyaya lüzum gösteren sahneler kalıyor. Bunlar da, o günün tiyatrolarında, *iç sahne* denen yerde oynanırdı. Burası dış sahnenin gerisinde, binanın içine doğru, girik, küçük bir odaydı. Kullanılmadığı zaman önü perde ile örtülür, yatak masa gibi lüzumlu eşya arka kapısından sokulur, kullanılacağı zaman da önündeki perde açılırdı. *Hamlet* oynanırken bu *iç sahne* Kıraliçenin yatak odası için kullanılmış olabilir. Dış sahneye sağ ve solda, *iç sahne*'nin iki yanındaki kapılardan çıkılırdı; böylece dış sahne *iç sahne*'den hiç geçmeksizin kullanılırdı. *İç sahne*'nin üstüne raslıyan ve dış sahnenin iki yanından merdivenlerle çıkılan *balkon* Shakespeare devri tiyatrosunun üçüncü ve sonuncu kısmıydı. Sahnede aynı zamanda gözüken ve hesapça birbirinden epeyce uzak bulunması lâzım gelen oyunculardan biri burada durabilirdi. Meselâ, dış sahneden geçen Norveç ordusunu Hamlet belki buradan seyretmiş ve kumandanla burada konuşmuştur. *Romeo ile Juliet* tragedyasında Juliet'in balkonu yine burasıdır.

İşte Shakespeare, oyunlarını bu kadar basit, bu kadar dekorsuz bir sahne için yazıyordu. Onun içindir ki bu oyunları sahneye koymak (hele asrımızın oyunlarına nispetle) hiç külfetli değildir. Gerisinde ağaçlar bulunan bir bahçe köşesi, yahut arkadan oyuncuların girip çıkabileceği iki kapı bulunan her hangi bir düzlük, hele seyircilerin oturacağı yerden bir iki basamak da yüksekse, Shakespeare oynıyacak gönüllüler için yeter. Gizlenme sahneleri için tavandan doğru sarkan bir iki perde, hattâ bir iki paravana işi görür. Shakespeare'i, kendi gününün sadeliği içinde oynamak istiyen birçok kumpanyalar da sahnenin iki yanına ve gerisine boy perdeleri asmak ve bu perdelere yukardan

doğru sahnenin mahiyetine göre, mavi, yeşil, kırmızı, mor... ışık vermekle yetiniyorlar.

Kıyafetlere gelince: Shakespeare oyunlarının bir çoğu, hele *Hamlet*, hangi elbise ile oynansa olur. Hattâ günlük elbiselerle oynandığı da olmuştur. Nasıl ki Shakespeare zamanında da, on birinci asır Danimarka'sının kıyafetleriyle değil, on altıncı asır sonu İngiltere'sinin kıyafetleriyle oynanır ve bunu seyirciler hiç yadırgamazlardı. Çünkü Shakespeare, dramını elbiseye dekora dayanarak değil, sözleriyle yaratıyor. Bununla beraber, oyuna biraz eskilik vermek istenir ve imkân da bulunursa tarih kitaplarında, on altıncı yahut on yedinci asra ait olmak üzere, raslanan herhangi bir kıyafet kullanılabilir.

Oynamak istiyenlere bu oyunun çıkardığı bir güçlük varsa o da uzunluğudur. Shakespeare'in en uzun eseri olan ve ara verilmeden oynandığı zaman dört buçuk saat süren *Hamlet*, bütünü ile oyuncu kumpanyaları için bile üstesinden kolayca gelinmez bir güçlük olmuştur. Zamanı da, imkânları da, tecrübesi de daha kıt olan gönüllü oyuncular için büsbütün zor olacağı tabiîdir. Ama paralı oyuncular da gönüllüler de çoktandır bunun kolayını bulmuşlardır: Shakespeare için biraz zararlı olmakla beraber oyunu (mevzu birliği bozulmıyacak surette) keserler. *Hamlet* bugün dünyanın hiçbir yerinde ~~baştan~~ başa eksiksiz oynanmıyor, oynanamıyor. Yalnız, senede bir, şairin yıldönümü olan 23 nisanda Londra'da bütüniyle oynamak son senelerde gelenek olmaya başlamıştır. Arada bir, başka yerlerde de, bir iki defalık eksiksiz oynandığı olur. Ama, tiyatroların verdiği iki üç saatlik *Hamlet* temsilleri hep kesiklidir. Hele okullar içi nböyle oynanması büsbütün bir zarurettir. Çok kere, hattâ, oyunun seçme birkaç veya sadece bir sahnesini oynamak da gönüllü oyuncular için yeter. Meselâ: yalnız birinci ve sonuncu perdeler oynanabilir; biri çıkıp arada geçenleri, teferruata sapmadan, hülâsa eder. Herhalde, Paris'e

gönderilen haberci ile, elçilerle, oyuncularla geçen sözler kolaylıkla kesilebilir. Kesme sırasında muhakkak bütün bir sahnenin kesilmesi lâzım gelmez. Bir sahnenin *bazı* sözleri çıkarılabilir. Böylece oyunun gidişi hızlandırılmış, bazen de, ehemmiyeti ikinci derecede olan bir oyuncu kaldırılmış olur. Uzun kesiklerle verilecek olan (yani seyircilerin kestiremiyeceği kadar çok şey çıkarılan) temsillerde derli toplu hülâsaların çok faydası görülecektir.

Hamlet, bizi üzerinde uzun uzun düşünmeye çağıran çok mânalı sözleriyle kütüphane ve sınıfta ne kadar okunup münakaşa edilse yeridir. Ama, onu oynamayı denediğiniz zaman göreceksiniz ki yeni bir canlılık kazanacak. Söyliyeceklerinize uygun hareketler ararken bazı sözlere yeni mânalar verdiğinizi, hattâ bazı sözleri o zamana kadar anlamadan okumuş olduğunuzu ve ancak oynarken mânalandırdığınızı farkedeceksiniz. Böylece, hayatta olduğu gibi oyunda da, hareketler sözlere yardım etmiş olacak. *Hamlet* gözüktüğü gibi hareketsiz bir oyun değildir. Oynamayı denerseniz onun sade felsefe eserleri kadar düşündürücü değil, bir macera hikâyesi kadar da heyecanlı olduğunu göreceksiniz.

M.E.
B.

Tiyatro Eserleri

1

No. 10666

TOPTAN SATIŞ
İstanbul Devlet Kitapları Müdürlüğü
Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Elazığ, Erzurum,Trabzon,
Van, Sivas, Burdur ve Zonguldak Bölge Şeflikleri.
PERAKENDE SATIŞ
Millî Eğitim Yayınevleri
ve Bakanlık yayınları satıcıs[illegible]lar.

% 8 KDV DAHİL FİYATI: 110000 LİRA
(101852 Lira + 8148 Lira)